

דברי הכנסת

הישיבה התשעים-וארבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, כ"ח באייר התשנ"ג (19 במאי 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

תוכן העניינים

הודעת יושב-ראש הכנסת בדבר מועמדות לבחירה לכהונת מבקר המדינה	
שאלות בעל-פה	
מחסור בעובדים בבתי-העלמין בתל-אביב	
בניית דירות לקליטה במושב תומר	
שאלות ותשובות	
מחסור באמבולנסים בנהרייה	
הודעה על החלטת הממשלה לשנות חלוקת תפקידים בין השרים	
הודעת הממשלה על מינוי סגני שרים לשר החינוך והתרבות	
שאלות בעל-פה	
שחרור חיילים פצועים מבית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע	
הצעה לסדר-היום	
סחבת בתהליכי אימוץ ילדים	
הצעות לסדר-היום	
בחירות מוניציפליות במועצות הממונות	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור קבלת שכר וטובות הנאה מתאגיד עירוני), התשנ"ב-1992	
(הצעת חבר הכנסת א' פורז)	
הצעה לסדר-היום התרחבות התופעה של מכירת בשר חזיר ובשר פיגולים	
הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון – מאמנים ומתמחים), התשנ"ג-1993	
(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)	
הצעות לסדר-היום	
התנגשויות ומריבות עם שובתים ליד ביתו של הרב עובדיה יוסף	
הצעות לסדר-היום התבטאויותיהם של חברי הכנסת עוזי לנדאו וחנן פורת לגבי תקפותם של הסכמי השלום	
הצעה לסדר-היום	
המעונות לילדי העולים מאתיופיה	

הודעת יושב-ראש הכנסת בדבר מועמדות לבחירה לכהונת מבקר המדינה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, כ"ח באייר התשנ"ג, 19 במאי 1993. אני מבקש למסור הודעה.

מועמדות לבחירה לכהונת מבקר המדינה. על-פי סעיף 3(ב) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958, מתכבד אני להודיע לחברי הכנסת את שם המועמד לבחירה לכהונת מבקר המדינה ואת שמות המציעים.

יש מועמדת אחת – גברת מרים בן-פורת. לא אקרא בפניכם את שמות המציעים, כי מדובר ברוב גדול של חברי כנסת, וזה הונח על שולחנכם.

ברשותכם, אני רוצה להוסיף בקשה. הבחירות תתקיינה ב-27 בחודש זה, יום חמישי, אסרו חג. אף שיש רק מועמדת אחת, אני חושב שזה יהיה מכובד מאוד אם אנחנו נתייצב כאן לבחירה. מה עוד שעל-פי החוק, על-מנת שייבחר מבקר המדינה, הוא זקוק לרוב חברי הכנסת. המשמעות היא למעלה מ-60 חברי כנסת. לפיכך אנחנו מצפים לבואם של כל חברי הכנסת לאותה בחירה חשובה. תודה רבה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים עכשיו לסדר-היום שלנו. שרת העבודה והרווחה תשיב על שאלתא בעל-פה מס' 162, מאת חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בנושא: מחסור בעובדים בבתי-העלמין בתל-אביב. חבר הכנסת גולדשמידט, בבקשה.

מחסור בעובדים בבתי-העלמין בתל-אביב

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי השרה, פורסם כי בשל היעדרם של עובדים ערבים מהשטחים נוצרה בעיה של מחסור בקברים כרויים בבתי-העלמין בתל-אביב.

ברצוני לשאול:

1. האם מידע זה נכון?

2. האם מופנים מובטלים לעבודות אלה, ואם לא – מדוע?

3. האם הבעיה היא כלל-ארצית, וכיצד מתמודדים עמה?

4. מה הוא הפתרון לטווח הארוך? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

גברתי השרה, בבקשה תשובתך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על שאילתא בעל-פה מס' 162 של חבר הכנסת אלי גולדשמידט בנושא: מחסור בעובדים בבתי-העלמין בתל-אביב.

1. האינפורמציה נכונה.

2. אל לשכת התעסוקה בתל-אביב פנה קבלן קברים אחד מבית-העלמין בקריית-שאול וביקש לקבל רשימות עבודה עבור 16 עובדים מהשטחים המועסקים על-ידו שנים רבות ועבודתם הופסקה לאחרונה בעקבות הסגר. לקבלן הוצע לקבל לעבודה מובטלים ישראלים, אך הקבלן דחה על הסף את ההצעה, ולא ניתן להפנות מובטלים לעבודה בהעדר הזמנה רשומה בלשכה. כמו-כן קיבל הקבלן הסברים על הנהלים לקבלת עובדים מיש"ע בתקופת הסגר.

3. בשירות התעסוקה לא נרשמו הזמנות לעובדים בכריית קברים מחוץ לתל-אביב.

4. לשכת התעסוקה בתל-אביב תפנה עובדים לעבודה ברגע שתתקבלנה הזמנות בלשכה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת גולדשמידט, שאלה נוספת. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל. יש מקום לשואל נוסף, אם יש כזה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי השרה, הנושא של מערכת התשלומים בין שלטונות הביטוח הלאומי לבין החברות-קדישא ביחס לנוהל הקבורה במדינת ישראל קיים זה שנות רבות, והחברות-קדישא מקבלות בגין כריית כל קבר וקבורה של כל אדם בהתאם לגיל וכדומה סכום כסף שאמור לכסות לחלוטין את הוצאות הקבורה. במלים אחרות, הקבורה במדינת ישראל היא שירות שאמור להינתן לתושבים, לבני המשפחות, לקרובים, חינם. בפועל משולם הון עתק לחברות-קדישא תחת כותרות שונות ובתנאים שהייתי קורא להם כמעט שוק שחור.

אני שואל: א. האם הדבר הזה נכון? ב. מה בדעת משרד העבודה והרווחה לעשות – ויש כאן שאלה שאולי צריכה להיות מופנית גם לשר לענייני דתות – על מנת שהפרצות החמורות ביותר בשוק הזה, והניצול הקשה מאוד של האבלות ושל המצב הנפשי של הקרובים מייד אחרי הפטירה, לקבלת כספים שלא כדין, ייפסקו? כיצד בדעת משרדי הממשלה להתמודד עם הנושא? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, אחריו – חבר הכנסת דוד מגן. השרה תשיב לשלושתם ביחד. בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, השאלה דומה אבל לא זהה. האם תוכלי לומר לנו מהו המספר המדויק, או המוערך על-ידך, של עובדי שטחים העובדים בימים אלה במדינת ישראל, והאם ניתן לומר שהסגר למעשה מתפורר? תודה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי השרה, בהמשך לשאלה הנוספת של חבר הכנסת גולדשמידט, לפני חודשים מספר הגשתי שאלתא על אודות תשלומים שחברות-קדישא בערים הגדולות גובות שלא כדין, וביקשתי לדעת את הדרך שבה המוסד לביטוח לאומי מפקח על התשלומים הללו.

בהזדמנות זו אני מבקש לפרט את הנהלים ואת דרך הפיקוח של המוסד לביטוח לאומי על חברות-קדישא בערים הגדולות.

היו"ר ש' וייס:

גברתי השרה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני יכולה רק להשיב לך, שאני לא קיימתי פיקוח על הנושא הזה. הקימונו עכשיו יחידת פיקוח מאוד יעילה ומאוד טובה במשרד לאכיפת כל חוקי העבודה, אבל זה לא בתחום העבודה של אותה יחידה, כי היחידה הוקמה למטרות אכיפת חוק עובדים זרים וחוקי העבודה, בייחוד חוק שכר מינימום.

אבל, מאחר שאמרת שיש כאן מקום לעבודה או להתייעצות משותפת עם משרד הדתות, אני לוקחת על עצמי לבוא בדברים עם סגן שר הדתות, יחד אתך ועם אנשי הביטוח הלאומי, ולראות באיזו דרך ניתן לראות מה קורה לאותם סכומי כסף שהמדינה מעבירה עבור כיסוי הוצאות המשפחות לקבורת יקרירה.

לחבר הכנסת אבי יחזקאל, הממשלה עד היום, או שני הצוותים בראשות ראש הממשלה, שאני חברה בשניהם, אישרה ל-45,000 עובדים מהשטחים לעבוד בישראל. לפני הסגר הגיעו מדי יום כ-120,000 עובדים מהשטחים: 70,000 דרך שירות התעסוקה, ו-50,000 בלתי מאורגנים. אם אנחנו מדברים על 120,000 ועל 45,000, זה רחוק מאוד משמעותית מאותם מספרים.

אנשי המינהל האזרחי נמצאים כולם בעזה, ולא יכולתי לקבל את הנתונים. אתמול ניתנו בפועל אישורים ל-34,000 איש לצאת לעבודה בישראל.

לשאלתנו של חבר הכנסת דוד מגן, אני פשוט לא זוכרת. אני לא יודעת אם זה היה כבר בתקופתי. נדמה לי שזה היה לפני שאני נכנסתי לעבודה, אבל אני רשמתי לפני. אני אבדוק ואמסור לך את התשובה ישירות בכתב או בעל-פה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 163, מאת חבר הכנסת גונן שגב, בנושא:
בניית דירות לקליטה במושב תומר. בבקשה, חבר הכנסת שגב.

בניית דירות לקליטה במושב תומר

גונן שגב (צומת):

כבוד שר השיכון, בעקבות החלטה על הקפאת הקליטה אין באפשרות מושב תומר להמשיך ולקלוט משפחות.

שאלותי:

1. מדוע מופלה מושב תומר לעומת מושבים באזור שאושרה להם בנייה תקציבית?
2. מדוע, למרות ההצהרות על חשיבות הבקעה, הוקפאה הבנייה ביישובים?
3. האם תאושר בניית יחידות הדיור שהובטחו בממשלה הקודמת, ומתי תחל הבנייה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד לענות על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת גונן שגב:
בניית דירות לקליטה במושב תומר.

1. זה שנתיים משרד הבינוי והשיכון אינו מפעיל בנייה תקציבית במושבים. מכאן שהטענה שמושב תומר מופלה לעומת מושבים אחרים באזור היא פשוט לא נכונה.
2. לא היתה כל החלטה על הקפאת הבנייה בבקעה, לאור העובדה שנמסר לחברי המושבים שבאפשרותם לבנות ישירות מכספי הסיוע שהם זכאים להם, כאשר המשרד שלי משתתף במימון מלא של התשתית, שיאפשרו בנייה.

3. ההנחיה שנתתי במשרד היא לתת עדיפות בסיוע ליישובים באזור הבקעה, כאשר המינהל לבנייה כפרית נערך לבנייה ב-1994, לתוכנית אזורית, כאשר אנחנו כרגע עוסקים בגיבושה.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת, חבר הכנסת שגב? אין. רשומים אצלנו חבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, בקעת-הירדן, שבה מדובר בשאילתא זאת, היא חבל ארץ שלגביו נקבע במצע מפלגת העבודה, כי לעת שלום תוחל הריבונות הישראלית עליו. בהיות מפלגת העבודה המפלגה הגדולה ומרכיבת הקואליציה בממשלה, אודה לכבוד השר אם יודיעני, האם עדיין תקפה ועומדת הבטחתה, התחייבותה של מפלגת העבודה לבוחריה, לציבור אזרחים במדינת ישראל, שלפיה בעת שלום תוחל הריבונות הישראלית בבקעת-הירדן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

ההחלטה עומדת בעינה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני השר, הרי מתנהל משא-ומתן שנתקל בקשיים. אחד הנושאים שנתקל בהם המשא-ומתן ומהווה מכשול בפני תהליך קידום השלום הוא הנושא של המשך ההתנחלויות, של המשך הקמת דירות בתוך ההתנחלויות, הרחבת ההתנחלויות הקיימות, וזה פוגע בסיכויים לקדם את תהליך השלום. האם אתה לא רואה לנכון, שיש צורך להפסיק את כל ההתנחלויות, את הקמת הבניינים החדשים שמוקמים כעת ופוגעים בתהליך השלום, כאשר היום המעקבים של האמריקנים ושל הפלסטינים וגם של כוחות השלום בישראל מראים שאלפי דירות מוקמות היום בשטחים, וזה מגיע גם כן לשולחן המשא-ומתן ומהווה מכשול אמיתי בפני קידום תהליך השלום? כאשר הממשלה הזאת אומרת, בכנות, שהיא רוצה לקדם את תהליך השלום, האם אתה לא חושב שהמשך הבנייה בשטחים הכבושים פוגע בתהליך הזה, וימנע קידום התהליך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה רוצה להיות שר בממשלה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני רוצה שהממשלה הזאת תמשיך, ואני רוצה שהממשלה הזאת תפסיק את הבנייה בשטחים כדי שתקדם את תהליך השלום. לפחות זה הכרטיס שלמענו נבחרה הממשלה הזאת, כרטיס עשיית השלום. לכן, אם הנושא הזה של ההתנחלויות מהווה את המכשול, למה לא להפסיק את הבנייה מיידית ולתת סיכוי טוב יותר לקידום תהליך השלום?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, שמת לב שזה היה שלוש דקות, אבל אין דבר.

אדוני השר, אני רוצה לנהוג קצת לפני משורת הדין מסיבה מאוד פשוטה: יש לנו איזה פער זמן קצר עד לאיזו החלטה של ועדת הכנסת בעניין אחר, ועל כן אני רוצה לאפשר – וזה לא יהיה תקדים – גם לחבר הכנסת יורם לס לשאול שאלתא; בלי תקדים. אז תוכל כבר לשאת נאום מקיף לאומה היום.

יורם לס (העבודה):

אני מודה ליושב-ראש. אדוני שר השיכון, אין ספק שהפעולות של הממשלה הקודמת בשטח השיכון והדירות המיטו על מדינת ישראל אסון כלכלי. האסון הזה מתבטא במיליארדים שנאלצת להשקיע בקניית דירות מיותרות ובתמריצים מיותרים שניתנו לקבלנים, ולאחרונה נתברר שנצטרך להשקיע מיליארדים נוספים בפיצויים לדיירים שקיבלו דירות פגומות.

ועל הרקע הזה, שאלתי אליך, שר השיכון, וגם בעקבות פנייה לראש הממשלה, שתועבר אליך: האם לא הגיע הזמן להקים ועדת חקירה ממלכתית על-פי חוק ועדות חקירה כדי לברר את העובדות של מה שקרה אז ולהפיק את הלקחים המתאימים?

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני השר.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, לשאלתו של חבר הכנסת מיכאל איתן: אני מתייחס ברצינות רבה מאוד לשאלה שלך. אני רוצה לומר לך, אדוני חבר הכנסת: אנחנו משלמים את המחיר של הזנחה של קרוב לעשור שנים, שבו מפלגתך שהיתה בממשלה הקודמת וקודמתה – – –

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מחברי מפלגת העבודה לאפשר לשר הבינוי והשיכון לדבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

שידבר לעניין. לא שאלתי אותו על הליכוד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, הוא רק התחיל, יש לו הזדמנות ארוכה להשיב על הכול.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני היום מסתובב, משתומם, לפעמים גם מתפלץ לראות את ההזנחה שהיתה, שהשאיף הליכוד במשך עשור שנים כמעט ביישובי הבקעה. מה שהפתיע אותי ביותר, חבר הכנסת מיכאל איתן – גם בגוש-עציון לא השקעתם.

מפלגתי, אם שאלת, היתה מחויבת ונשארה מחויבת לאזורים שהיא הגדירה אותם כאזורי ביטחון. כשהקולות האחרונים יצאו, גם כנגדי, כנגד המכירה של הדירות באזור קצרין – הרי שמעת גם את הזעקות האלה – אמרתי: רבותי, אנחנו מחויבים לקווי יסוד מסוימים. שום דבר לא נשתנה מאז עד עצם היום הזה. אנחנו נשארו מחויבים גם לתוכנית השלום שלנו. אני מודיע כאן: לא שינינו כהוא זה ממחויבותנו כלפי אזור הבקעה ואותם אזורים שהחלטנו שהם מחוץ למיפוי של המשא-ומתן.

שנית, אני מודע למה שקרה בשנים האחרונות, בעיקר באזור הבקעה. הוריתי על הקמת צוות מיוחד, שיושב ולומד את הצרכים של אזור הבקעה בגדול. אני לא יכול להבטיח כאן, מעל הבמה הזאת, בכנסת ישראל, שאני יכול לתת תשובה בשנה אחת, אבל אני יכול לומר לך, שאני מתכוון כן להציג תוכנית של שלוש-ארבע שנים, כיצד אפשר ללכת ולשקם את אזור הבקעה, שאני מקווה שהוא מחוץ לכל טווח של ויכוח.

לחבר הכנסת דראושה – אני יכול לומר לך כאן באותה התחייבות שהתחייבתי: אנחנו לא בונים באותם אזורים שאמרנו שלא נבנה בהם. אני לא זקוק לאינפורמציה של האמריקנים ואני לא זקוק לאינפורמציה של איש. תרצה לקבל אינפורמציה, אני מתחייב כאן, מעל במת הכנסת: כל חבר כנסת

שרוצה לקבל אינפורמציה על מה שקורה בשטחים יכול להתייצב אצלי 24 שעות ביממה ויקבל אינפורמציה. אני לא צריך שום סוכן לנושא הזה, לא צריך. לא הסתרנו ולא מסתירים.

עכשיו אתה שואל אותי, האם עדיין שומעים הדים של בנייה בשטחים; אומר לך במפורש כן, וזאת על שום שני נתונים. נתון מספר אחת: כאשר הורינו על ההקפאה, אמרנו שאנו מקפאים את המספר הזה והזה, שנגזר מחוזים שלא נחתמו, אבל היו התחלות עבודה, היתה נגזרת של חוזים אשר נחתמו אך היו בשלב של עבודת תשתית. היתה אפילו נגזרת של התחלת בנייה, ואמרנו שאנו עוצרים אותה. מעבר לכך, זה לא סוד – גם האמריקנים יודעים – שנשארו 7,000 יחידות דיור להמשך בנייה, וזאת משום ש-5,000 מהן היו קרובות למסירה, כלומר בהליכים אחרונים לקראת סיום, ועוד 2,000 שהיו צריכות להימסר.

חבר הכנסת יורם לס דיבר כאן על המיליארדים שאנו משלמים, והוא צודק. אני אומר כי מבחינה כלכלית לא השתלם לנו לעצור את זה, ולכן אמרנו שנמשיך עם העסק הזה עד הסוף. לא סטינו מכך בכהוא-זה. אני מזמין אותך וכל חבר כנסת לבוא ולקבל כל אינפורמציה נדרשת.

לשאלה השלישית, חבר הכנסת יורם לס, בעניין ועדת חקירה: מרגע שנכנסתי למשרד הבינוי והשיכון, המסקנה שאליה הגעתי היא, כי מוטב שלא אתעסק בהיסטוריה אלא אביט קדימה. אם אתחיל להתעסק בהיסטוריה, כנראה לא יישאר לי הרבה זמן כדי לעבוד. אבל הכנסת היא ריבון, והיא יכולה להחליט על כל ועדת חקירה.

אילו שאלת לדעתי, האם אפשר להביט בשקט נפשי נוכח מה שהגדרתי לא פעם אחת ולא פעמיים כתופעה שאי-אפשר לחיות אתה ולהשלים אתה – תופעת הקרוונים, ש-20,000 משפחות תקועות בהם, והמתחים החברתיים הולכים וגואים, ואנו מגיעים לסף של סמים, זנות, מכות ושרפות קרוונים – על כך הייתי עושה ועדת חקירה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר הבינוי והשיכון.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

שר הבריאות ישיב על שאלתא רגילה של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, מס' 1161.

מחסור באמבולנסים בנהרייה

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שר הבריאות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

נודע לי, כי ביום שישי, 14 במאי 1993, בסביבות השעה 19:00, נזקק תושב נהרייה, החי בגפו ומשותק במחצית גופו, באופן דחוף ביותר לשירותי ההצלה של מגן-דוד-אדום.

האמבולנס שהוזעק הגיע למקום מבית-החולים "כרמל" בחיפה רק כעבור 32 דקות. הסיבה לכך היתה, שהאמבולנס היחיד המשרת את תושבי נהרייה וכן האמבולנס היחיד המשרת את תושבי עכו, שניהם יצאו בעת ובעונה אחת לטיפול בנזקקים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. לכמה אמבולנסים זכאית נהרייה כעיר עימות הנמצאת בטווח אש מהגבול הלבנוני ומספר תושביה הוא כ-43,000?

3. מה יעשה משרדך בנדון?

שר הבריאות ח' רמון:

1. הפרטים אינם מדויקים. בתאריך 14 במאי 1993, בשעה 19:03, התקבלה במגן-דוד-אדום-נהרייה קריאה מהמשטרה המקומית על אדם שאינו חש בטוב בדירתו ברחוב ז'בוטינסקי 56 בנהרייה. משמרת התחנה הנחתה במקביל באלחוט את אמבולנס התחנה, שהיה בדרכו חזרה מבית-החולים "רמב"ם", להגיע במהירות לביתו של החולה.

ד"ר מילחם הגיע לבית החולה 12 דקות מהקריאה, זמן קצר לאחר שאנשי המשטרה ומכבי-האש פרצו את דלת דירתו. כך התאפשר לרופא להגיע אל החולה. ד"ר מילחם בדק את החולה ונמצא שהוא סובל זה זמן משיתוק בפלג גופו הימני. החולה התלונן על סחרחורת, אולם נמצא שהוא בהכרה מלאה ובמצב יציב. על סמך ממצאים אלה החליט הרופא שלא להגיש לחולה טיפול תרופתי, אלא לפנותו, שלא בדחיפות, באמבולנס לבית-החולים בנהרייה לצורך מעקב.

הרופא לא מצא לנכון להזעיק את הנט"ן – ניידת טיפול נמרץ – או האמבולנס שהיו באותה שעה בכוננות בתחנת מגן-דוד-אדום-עכו הסמוכה. הוא העדיף להמתין לבואו של אמבולנס מגן-דוד-אדום-נהרייה, שהיה, כאמור, בדרכו למקרה. הרופא הוסיף לשהות ליד החולה ולהשגיח עליו, וכעבור דקות מספר הגיע האמבולנס. סך-הכול עברו 15 דקות מרגע הגעת הרופא עצמו אל החולה עצמו וביצוע הבדיקה.

2. תקן של רכב הצלה בתחנות מגן-דוד-אדום נקבע על-פי מספר הקריאות הממוצע במשמרת. לפיכך נקבע, כי תקן רכב ההצלה בתחנת מגן-דוד-אדום-נהרייה הוא שני אמבולנסים במשמרת בוקר ואמבולנס אחד בכל אחת משתי המשמרות האחרות, כאשר כל אמבולנס מאויש בחובש-נהג. על-פי הנוהל, תחנות מגן-דוד-אדום הסמוכות לנהרייה – עכו, מעלות – מעניקות גיבוי לעת חירום, כשאמבולנס מגן-דוד-אדום-נהרייה איננו זמין.

3. ביולי שנה זו, עם איחוד מוקד מגן-דוד-אדום-נהרייה עם מוקד מגן-דוד-אדום-עכו, תהיה שליטה מבצעית מלאה וטובה יותר על מערך ההזנקה של רכב ההצלה מתחנות מגן-דוד-אדום באזור.

לסיום, הטיפול בחולה היה סביר, ולא נגרם כל איחור בטיפול הרפואי שקיבל. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ. בבקשה, גברתי.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר הבריאות, לדאבוני, התשובה שנתת מלאה בפרטים בלתי מדויקים לחלוטין, ואני מאוד-מאוד מבקשת ממך לבדוק מחדש את הפרטים שנמסרו לך. במקרה מדובר בשכני, ומי שפתח את הדלת הוא בני, שנכנס דרך החלון, כך שלא נדרשה פה שום פריצה של הדלת. אומנם הזמינו מכבי-אש כדי לפרוץ את הדלת, אבל לא היה צורך כי בני נכנס דרך החלון ופתח את הדלת.

האמבולנס הגיע כעבור 32 דקות בדיוק; ניתן לבדוק את הדבר בתחנת המשטרה – היא זו שהזעיקה את האמבולנס למקום – ולא כעבור 15 דקות, כפי שצינת. השאלה שלי היא, אילו קריטריונים נקבעו על-ידי משרד הבריאות לקביעת מספר האמבולנסים במקום יישוב, ומה מונע העברת הפעלת האמבולנסים מתחנת מגן-דוד-אדום בנהרייה לבית-החולים בנהרייה?

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה לתקן, אבל אנחנו אומרים אותו דבר: אני אמרתי 15 דקות מרגע הגעת הרופא, והרופא עצמו, על-פי מה שמסרתי, הגיע 12 דקות מרגע הקריאה. לפי התשובה שאני מסרתי, זה 27 דקות, ואת טענת שזה 32 דקות. כלומר, הפער אינו כפי שניסית להציג אותו.

אסתר סלמוביץ (צומת):

לא ניתן היה לפנות את החולה מהמקום.

שר הבריאות ח' רמון:

אני חוזר וטוען, עם כל הכבוד לחברי הכנסת, היה שם רופא והוא אשר קובע מה צריך ומה לא צריך; עם כל הכבוד, לא על-פי מה שחושב השכן או בן השכן – גם אם הוא במקרה בנו של חבר או חברת כנסת. היה שם רופא, והוא קבע שלא צריך לפנות בדחיפות באמבולנס. הוא האיש המוסמך, לא שר הבריאות ולא חברי הכנסת. כך זה נעשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אני אומרת שהפרטים שקיבלת אינם נכונים.

שר הבריאות ח' רמון:

גם לטענתך וגם על-פי מה שאמרת בשאלה הנוספת, הפרטים הם כמעט זהים. יש תחנת מגן-דוד-אדום בנהרייה, יש בית-חולים בנהרייה, יש רופא תורן בנהרייה, הכול בתחום של שלוש דקות נסיעה מבית-החולים, ושירותי מגן-דוד-אדום בנהרייה הם בהחלט ברמה סבירה ונותנים שירות על-פי מה שנדרש על-ידי האוכלוסייה. מובן שכאשר קורה מקרה, רוצים שהכול יקרה במהירות המקסימלית – ובצדק, אך לצורך זה אנו צריכים להעמיד אמבולנס על-יד כל בית, ואני חושב שגם חברת הכנסת סלמוביץ אינה רוצה שכך יתנהלו שירותי מגן-דוד-אדום, כשם שאין היא מצפה שתעמוד ליד כל בית יחידה צבאית אשר תשמור עליו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לשר הבריאות.

הודעה על החלטת הממשלה לשנות חלוקת תפקידים בין השרים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בעוד דקה נעבור להודעת הממשלה. קיבלתי מכתב ממזכיר הממשלה, מר אליקים רובינשטיין, ויום לפני כן מכתב מהשר רמון, שהוא השר המתאם. אני רוצה לקרוא בפניכם את המכתב הראשון, ולאחר מכן ימסור ראש הממשלה את הודעתו.

"הנני מביא לידיעתך שני מכתבים של ראש הממשלה המצורפים בזאת" – כמובן, מונחים על שולחנכם – "האחד לשרי מרצ והשני לשר אריה דרעי. הצורך בשינויים בלוח הזמנים נובע

מהחלטתך" – כלומר החלטתי – "לדחות את הדיון בכנסת על הודעת הממשלה בדבר שינויים בתפקידי שרים, על-פי סעיף 17(א) לחוק-יסוד: הממשלה, מיום 17 במאי 1993 ליום 19 במאי 1993. ברצוני להזכיר שוב, כי היועץ המשפטי לממשלה בדעה שסעיף 13(ב) לחוק-יסוד: הממשלה אינו מחייב הנחת מכתבים על שולחן הכנסת. עם זאת, אבקש את הממשלה להביא שני מכתבים אלה לידיעת חברי הכנסת, על-ידי הנחתם על שולחן הכנסת."

לא אקרא את המכתב השני. אבקש מראש הממשלה למסור את ההודעה, ואחר כך אודיע לכם מהם סדרי הדיון. בבקשה, אדוני ראש הממשלה.

ראש הממשלה י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע לכנסת, כי בהתאם לסעיף 17(א) לחוק-יסוד: הממשלה, החליטה הממשלה לשנות את חלוקת התפקידים בין השרים, כדלקמן: א. השרה שולמית אלוני תכהן בתפקיד שר, במקום בתפקיד שרת החינוך והתרבות; ב. השר אריה דרעי יכהן בתפקיד שר, במקום בתפקיד שר הפנים; ג. ראש הממשלה ושר הביטחון יכהן גם כשר החינוך והתרבות וכשר הפנים.

הממשלה מבקשת את אישור הכנסת לשינויים אלה, בהתאם לסעיף האמור.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לראש הממשלה.

חברי הכנסת, אשר לסדרי הדיון, בשלב ראשון היתה החלטה של ועדת הכנסת להקצות לסיעות הודעה של חמש דקות לכל אחת. סיעת הליכוד, שלא היתה אתנו כאן יומיים בשל ועידתה, הגישה בקשה לרביזיה. הדברים נעשים סימולטנית למה שקורה כאן באולם. ועדת הכנסת יושבת עכשיו ודנה ברביזיה. אם החלטתה תהיה דבקות בהחלטה הקודמת, יש לנו כאן רשימה של דוברים.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

להקצות יותר זמן. אם ועדת הכנסת תציע זמן אחר, תוך כדי הדיון נשבץ מחדש את הדוברים בהתאם.

בינתיים אנחנו לא נפסיק את הדיון, ורשום אצלי שהנציג שצריך למסור הודעת סיעה בשם מפלגת העבודה הוא חבר הכנסת רענן כהן. הוא איננו כאן. אני אאפשר לו לדבר כשייכנס. חבר הכנסת משה קצב איננו כאן. עם בואו הוא ידבר. חבר הכנסת אברהם פורז – הוא איננו כאן. הוא ידבר. חבר הכנסת רפאל איתן, אתה תהיה ראשון, חמש דקות. אחר כך נעשה חשבון זמנים. בינתיים אבקש לסייע לי פה ולהביא את הדוברים.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, למעשה "הפקדת תיקים" מהווה תקדים משונה לתפקוד ממשלה ועדות למבוכה ולהעדדר יכולת להנהיג ממשלה באורח תקין.

אפשר להבין שהגשת כתב אישום נגד שר הפנים מתעכבת מסיבות שונות, שאין קיימות כאשר מדובר במי שאינו משמש כשר, או מייצג גוף פוליטי קטן, אבל בעל השפעה בממשלה. לכן, מעשה ראשון ודחוף בעקבות הפקדת תיק הפנים בידי ראש הממשלה, שהוא מתכבד לקחת אותו, אם כי זה לא כבוד גדול, הוא השלמת החקירה והגשת כתב אישום. עד שיסתיים זמן ההפקדה, בין שבוע, כהודעת ראש הממשלה, לבין כמה שבועות, כדברי שר הפנים, כפי שפורסמו, יועמד שר הפנים לדין, וההפקדה תיהפך להפקעה, כמתחייב ממכתבו של שר הפנים עם הקמתה של הקואליציה הנוכחית.

ברור לכולנו שזה לא יתבצע, כי מה שהיה הוא שיהיה: ניסיונות חוזרים ונשנים לקיים קואליציה משונה, שיש בה הרבה קצוות, וססמת "ממשלת השלום", שכביכול צריכה לשמש דבק מלכד, הפכה כבר מזמן לססמת שווא מגוחכת ונלעגת.

נראה אתכם מביאים שלום, כאשר הסורים מלבים מלחמה בלבנון, כאשר ראש הממשלה מודה שצירופו של פייצל חוסייני למשלחת לא הביא שום תועלת, כאשר הטרור מתמיד, כאשר האמנה הפלשתינית משמשת כקו יסוד, וכאשר אין ערבי שיעז להשלים עם ריבונות ישראלית על ירושלים ולוותר על זכות השיבה. ממשלת שלום, או בדיחה מיושנת?

לממשלה הזו אין תקנה. אם עומדים בפני "הכרעות חשובות וגורליות", והממשלה אינה מתפקדת, חייבים ללכת אל העם, לבחירות. ראש הממשלה יתמודד אישית על משרתו, והמערכת הפוליטית תזכיר לציבור את מצעה לפני הבחירות של 1992 ואת מעשיה-מחדליה במשך השנה שחלפה. אומנם שנה אינה תקופה ארוכה, אבל כבר היום ניתן לזהות ללא מאמץ את מחדליה החמורים של הממשלה, וכל הארכה של כהונתה תגרום נזקים בלתי הפיכים.

מרצ – אילו ידעו בוחריה איך יבלעו חברה בכנסת ובממשלה את תכתיביה של ש"ס ואיך יתקפלו בבושת פנים מעקרונותיהם ויתערטלו ממאבקם לגיוס בני ישיבות, תחבורה ציבורית בשבת, גירוש המוני, ובעיקר: מי כשר, תרתי משמע, ומי טרף לשמש כשר בממשלה ובאיזה תפקיד ובאיזה משרד, האם היתה מרצ זוכה באהדה ציבורית כלשהי, עם מה שהיו יודעים על ההתנהגות שלה?

אילו היה ראש הממשלה יודע מי ינהל את הממשלה, מי יקבע את הרכבה והגדרת משרדיה, היה מתנהג אחרת?

עכשיו כולם יודעים, והמסקנה – ממשלה אחרת, או בעקבות בחירות כלליות טרם זמנן, או שינוי בקווי היסוד. חידוש תנופת התיישבות בכל חלקי ארץ-ישראל, לא פשרות טריטוריאליזם, מימוש הססמה של שינוי בסדר עדיפויות לאומי, צמצום תקיף בשיטת דמי אבטלה כדי להפחית את מספר המובטלים, מאבק מתמיד בבירוקרטיה בכל מגזריה, ובעיקר במנגנון הממשלתי, הפחתת מספרם של משרדי הממשלה ל-12 בלבד, ועוד תחומי פעילות ועשייה שיעידו על העדפת האינטרס הלאומי על חשבונות מפלגתיים-אישיים – אלה דברים הכרחיים, חייבים לחתור אליהם ולהיאבק כדי להשיגם. שימור המסגרת הנוכחית אינו אמצעי להשגת איזה יעד מהיעדים החיוניים הללו.

וכאן הערה: שביטת האחיות הסתיימה בפשרה כלשהי. אם משכרן העלוב מנכים 5% או פחות להבראת קופת-חולים, כפי שאמר ראש הממשלה, העובדים חייבים להשתתף בהבראה, כמו בתע"ש, איך הוא יסתכל בפניהם? מדוע שרי הממשלה, וראש הממשלה בראשם, לא יוותרו על חלק משכרם, נאמר 10%, כדי לתרום להבראת המשק שהם מנהלים אותו? במה עדיפים עובדי ציבור מאחיות ומורים? על הממשלה לדעת, שגם אם יחלוף המשבר הנוכחי, זרעיו של המשבר הבא כבר נובטים.

אני מבין את חששותיו של ראש הממשלה מהליכה אל הנשיא. ראשית, זו הודאה בכישלון הקואליציה הנוכחית, שהוקמה בחיפזון וללא ראיית הנולד, שהמאחד את מרכיביה השונים הוא אותה ססמה של "ממשלת שלום", המתבררת כססמת שווא. שנית, אולי הליכה לנשיא תגרום לכך, שהנשיא יטיל את הרכבת הממשלה על מישהו אחר, נאמר על פרס, שר החוץ, שדרך אגב, המשבר הנוכחי כאילו אינו נוגע לו כלל וכלל, והוא משאיר את ראש הממשלה להסתבר, להתפתל ולשגות, והוא, שר החוץ, נקי, לא מעורב ומשייט לו במזרח הרחוק.

הגיע רגע האמת. ראש הממשלה יכול וחייב ללמד לקח לשותפיו, ולהרהר בכובד ראש בחלופות, הן המדיניות והן הלאומיות, לממשלה הכושלת שהקים ב-1992. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת משה קצב, חמש דקות, ואחריו – חבר הכנסת אלי דיין, אותו זמן.

משה קצב (הליכוד):

זה שונה על-ידי ועדת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

לא, רשום אצלי חמש דקות.

משה קצב (הליכוד):

שני נואמים.

היו"ר ש' וייס:

שני נואמים, כל אחד חמש דקות.

משה קצב (הליכוד):

הסיכום עם חבר הכנסת אלי דיין היה שונה. תשאל את חבר הכנסת דיין.

היו"ר ש' וייס:

זה לא יאה שאנחנו פה נתווכח. כתוב אצלי: חמש דקות. אם יסתבר שיש אי-הבנה, תוסיפו נואם. בבקשה. תחליטו פעם, שיהיה ברור גם לי.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראש הממשלה איננו נוכח פה. הוא ראש הממשלה וגם שר הביטחון וגם שר הדתות, ומהיום ואילך הוא מבקש להיות גם שר הפנים ושר החינוך והתרבות, ובוודאי עד סוף הקדנציה הוא ימלא עוד כמה תפקידים מיניסטריאליים. בתחילת הקדנציה הוא כבר מילא תפקידים נוספים; הוא היה שר העבודה והרווחה. כמה משברים צריך – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

הוא עושה את זה טוב.

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

משה קצב (הליכוד):

אפשר להפקיד בידיו את כל התיקים. אם אין לכם אמון בשרים, וכך מתברר, אין לראש הממשלה אמון בשריו ולשרים אין אמון בראש הממשלה, מוטב היה שראש הממשלה אכן ייקח את כל התיקים.

פעם היה נהוג ומקובל, אדוני היושב-ראש, ששליטים מתחפשים לאחד העם, יוצאים לשטח, יוצאים לרחוב, יורדים לעם ושומעים את רחשי לב העם. אני מציע לראש הממשלה לעשות את זה. אני מציע לראש הממשלה לרדת אל העם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

משה קצב (הליכוד):

אני מציע לראש הממשלה להיות ער וקשוב — — —

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יחזקאל, אני מבקש. רק רגע, חבר הכנסת קצב, אתה כבר תנאם יותר מחמש דקות, בסיוע של סיעת מפלגת העבודה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

איפה העם?

עמנואל זיסמן (העבודה):

העם רצה להיות מיוצג במזכירות הליכוד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קצב, אל תגיב.

שלמה בוחבוט (העבודה):

ראינו את הדמוקרטיה אצלכם בליכוד.

משה קצב (הליכוד):

יש לכם הרבה מה ללמוד מתנועת הליכוד, תאמינו לי, הרבה מה ללמוד. אתם תפסיקו להיות אטומים למה שקורה בחברה, תצאו אתם לרחוב, תראו מה קורה, תראו מה הציבור אומר עליכם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

משה קצב (הליכוד):

תשמעו מה הציבור אומר עליכם.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת שלמה בוחבוט, אני קורא אותך לסדר.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

קיבלתי עצה מרפול: לקרוא לסדר פעם ראשונה, פעם שנייה, ולהוציא. זהו. נעשה את הניסיון הזה.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

לא, אני לא מרוצה מזה. זה הכול. בבקשה, חבר הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אילו היה ראש הממשלה מספיק אמיץ והיה בו עוז, כי אז היה יורד אל העם ומתחפש לכמה שעות בלבד, והיה חש במקצת מה העם אומר על הממשלה הזאת; היה חש עד כמה העם ממורמר על הממשלה, על פעולותיה, על מדיניותה; היה חש לאיזה משבר אדיר מוביל ראש הממשלה את המדינה.

בתוך עשרה חודשים כל כך הרבה משברים, כל כך הרבה כישלונות, כל כך הרבה מחדלים. ניסינו פעם אפילו לרכז רשימה של כל הטעויות שעשתה הממשלה הזו, והן הצטברו לעשרות רבות בתוך עשרה חודשים. לא ייאמן שממשלה עשתה בתקופה כל כך קצרה כל כך הרבה טעויות ומשגים, כל כך הרבה כישלונות נזקפים לחובתה של הממשלה הזאת.

קיבלתם כמעט על מגש של כסף תנאים פנטסטיים, אידיאליים, לניהול משא-ומתן לשלום, בלי שטרחתם ויגעתם – – –

היו"ר ש' וייס:

אל תפריעו בבקשה. חבר הכנסת איתן, חבר הכנסת מאיה, חבר הכנסת אלסאנע. חבר הכנסת אלסאנע, שב בבקשה במקומך.

משה קצב (הליכוד):

– – בלי שטרחתם כהוא-זה כדי להביא את השיחות האלה לכדי מימוש. ולאן אתם מובילים את השיחות האלה? למבוי סתום. אתם הגדרתם את השיחות האלה ככישלון. סגן שר החוץ אמר ששיחות השלום נכשלו. זו הגדרה שלכם. היתה הזדמנות פז, ואולי אתם מחמיצים אותה. יש סיכוי

להשיג שלום עם ארצות ערב, ואתם בקיהות החושים שלכם, בחוסר התבונה, בעיוורון המדיני שלכם אתם הורסים את הסיכוי הקטן הזה. אתם מטפחים אשליות בקרב ארצות ערב ובקרב הארגונים הפלשתיניים, אתם מעודדים אותם להגביר את הדרישות שלהם, אתם מעודדים אותם להיות קיצוניים יותר. אתם מכשילים את שיחות השלום. אתם מקטינים את הסיכוי להשיג את השלום – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתה מאמין למה שאתה אומר?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

הכול אמת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

רבין אומר את זה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני מציע לכם לקרוא את הספר "התבוסה".

קריאות:

משה קצב (הליכוד):

אגיד לך, חבר הכנסת בוחבוט, מה כתוב בספר "התבוסה". כתוב שם שקניתם את השלטון בכסף, ואתם מוכרים את המדינה חנם. זה מה שכתוב בספר הזה. אתם מוכרים את המדינה חנם, וקניתם את השלטון בכסף. השבוע נבחר במבקרת המדינה. תשאל אותה מה היא אומרת עליכם.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, אנא.

משה קצב (הליכוד):

במשך עשרה חודשים עשתה הממשלה הזו 30 ויתורים חד-צדדיים. אף לא על ויתור אחד קיבלתם תמורה. בשום ויתור אין היגיון. הכול חד-צדדי, הכול מחוות, הכול נועד לעורר אשליות, ציפיות, אילוזיות בקרב עמי ערב. אילו לפחות הבאתם להקטנת פעולות הטרור, הייתם אומרים: הנה הוכחנו את עצמנו. אילו הצלחתם להביא לאיזו התקרבות מדינית, הייתם אומרים שזה הוכיח את עצמו. אבל המצב הוא הפוך: גם מבוי סתום, גם כישלון מדיני, גם התגברות פעולות הטרור וגם ויתורים לאורך כל הדרך, על אותן נקודות שממשלת הליכוד נאבקה עליהן והערבים הסכימו לנהל אתה שיחות שלום. הם הסכימו לשבת לשיחות, ואילו אתם ממשיכים לעשות ויתורים בעניינים שהם מהותיים ויסודיים בחיי העם והמדינה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתם עשיתם ויתורים כשהכרתם באש"ף ונתתם לאש"ף לנהל משא-ומתן – – –

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת, עם כל הכבוד לך – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

שאול יהלום (מפד"ל):

מה הבריונות הזאת?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, מיצית את המנה שלך לרגע זה. חבר הכנסת זיסמן, אני קורא אותך לסדר.

משה קצב (הליכוד):

זו הבריונות שיוסי שריד התחייב לה בפני הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קצב, הוספתי לך את כל הזמן ההפרעות. התרכז בבקשה בדקה. אצלי כתוב חמש דקות, זהו.

משה קצב (הליכוד):

רבותי, אתם לא מצליחים לחסל את האבטלה, כפי שהבטחתם. בעשרת החודשים האחרונים גדלה האבטלה, ועל-פי כל הנתונים היא תגדל עוד בכמה אלפים.

דליה איציק (העבודה):

אתה לא קראת עיתונים בתקופת הליכוד?

משה קצב (הליכוד):

בתקופת הליכוד לא היתה אבטלה כל כך גדולה, ואנחנו קלטנו 400,000 עולים.

קריאות:

משה קצב (הליכוד):

400,000 עולים קלטנו. אתם לא קלטתם כל כך הרבה עולים, ויש לכם גידול באבטלה.

קריאות:

שאל ילום (מפד"ל):

מה הבריונות הזאת?

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סאלח טריף. חבר הכנסת רפאל אלול. חבר הכנסת זיסמן, תקשיב לי. אני אחליט מה שאפשר.

נשמעים פה דברים קשים מכל הצדדים. האמן לי, הכול אפשר, כולל קצת התאפקות. זה אינו מהנאומים הקשים שהושמעו מעל הבמה הזו.

סאלח טריף (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סאלח טריף, אתה סגן יושב-ראש הכנסת. תראה את עצמך כאילו אתה יושב פה ומנהל את הישיבה.

משה קצב (הליכוד):

הדיון האמיתי, אדוני היושב-ראש, מתנהל בשעה האחרונה ב"קול ישראל". שני שרי ממשלה חובטים זה בזה בצורה הפרועה ביותר – – –

דליה איציק (העבודה):

מי שמדבר. תשמעו מי שמדבר – – – ראית את דוד לוי?

משה קצב (הליכוד):

– – – בצורה הפרועה ביותר. שיבואו לכנסת ויאמרו את דברם. איפה שרי ש"ס? אתם, חברי הכנסת של ש"ס, הרב עזרן ואחרים, אתם נושאים באחריות לכל מה שקורה בממשלה הזו. אתם מקדשים את החילוניות, אתם נושאים באחריות להתרופפות הזיקה לדת, למסורת. אתם נושאים באחריות להתרחקות מהזיקה ליהדות, לעם, למדינה, הרב עזרן. לא יעזור שום דבר, אתם שותפים ונושאים באחריות לשחיקה בנורמות בתחום הלאומי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קצב, אני מבקש ממך לסיים.

משה קצב (הליכוד):

אנשי מרצ, בחדרי חדרים אתם מדברים נגד שרי הממשלה, נגד ראש הממשלה, איפה האחריות הלאומית שלכם? הגעתם לפשיטת רגל מוסרית.

שלמה בוחבוט (העבודה):

גמרת עם ש"ס, ועכשיו אתה עולה על מרצ.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בוחבוט, בבקשה ממך.

משה קצב (הליכוד):

אני דורש יושר ואחריות.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש ממך לסיים.

משה קצב (הליכוד):

תחת האיצטלה של שיחות שלום שנקלעו למבוי סתום, סיעת מרצ מדברת גבוהה גבוהה, אבל היא ביטלה את כל עקרונותיה והגיעה לפשיטת רגל מוסרית.

אדוני היושב-ראש, הממשלה הזאת נקלעה כעת למשבר נוסף. לא יעלה על הדעת שראש הממשלה יופיע לפני מליאת הכנסת ויאמר: תפקידו בידי שני תיקים למשך שבוע נוסף. זה בהחלט מראה את חוסר יכולתו של ראש הממשלה לנהל את ענייני המדינה. זה מראה את הקרעים בתוך הממשלה.

ראש הממשלה לא מקיים דיונים עם כל שרי ממשלתו, גם לא בוועדת שרים לביטחון, הוא לא מתייעץ אתם, כי אין לו אמון בהם. אתה, אדוני היושב-ראש, ואני יודעים מה השרים אומרים במזנון הכנסת על מדיניותו של ראש הממשלה ומה הם אומרים בחדרי חדרים. אין להם אמון בראש הממשלה, בגישתו, במדיניותו ובתפיסותיו.

ועל כל אלה, במקום שראש הממשלה יבקש כרגע מהכנסת אישור להיות שר החינוך והתרבות ושר הפנים למשך שבוע, יש רק פתרון אחד – – –

דליה איציק (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת דליה איציק. חברת הכנסת דליה איציק, באמת.

משה קצב (הליכוד):

יש רק פתרון אחד למשבר הזה, אדוני יושב-ראש הכנסת. ראש הממשלה צריך ללכת אל נשיא המדינה, להודיע על התפטרותו, להביא להקדמת הבחירות, ואז אנחנו נוכל להוכיח לכם עד כמה בגדתם ורימיתם את העם בישראל.

שלמה בוחבוט (העבודה):

שמעת על הדיקטטורה של הליכוד אתמול.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה לשאול את חבר הכנסת חגי מירום, מה היתה ההחלטה? זה התרחש תוך כדי הישיבה.

חגי מירום (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

זאת אומרת שסיעת הליכוד גמרה את הזמן. חבר הכנסת אלי דיין, חמש דקות.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אכן יש משבר קואליציוני והמצב הינו זמני. אבל על הליכוד לדעת, על האופוזיציה לדעת, שאין אפשרות להקים ממשלה אחרת. יש אפשרות רק להרחיב את הקואליציה.

שאול יהלום (מפד"ל):

או ללכת לבחירות. זה מה שאנחנו מציעים.

אלי דיין (העבודה):

אני שמח שהימין, בהתקפותיו על ש"ס, נגד הרב יוסף, מחזק את הקואליציה. תמשיכו בדרך הזאת. שימשיכו להפגין, שימשיכו למחות – אתם מחזקים את הקואליציה הזאת. אני מודה לכם על כך.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה יש לך להגיד על הפוגרום?

אלי דיין (העבודה):

אני גם לא מבין את טענות הליכוד. מצד אחד, טוענים על מחוות. מצד שני, כשאנחנו עומדים על עמדות מסוימות שמביאות לאי-הבנה מסוימת, אומרים השיחות נכשלו. ממה נפשכם?

עוזי לבדאו (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

אלי דיין (העבודה):

כן.

עוזי לבדאו (הליכוד):

על מה אתם עומדים?

אלי דיין (העבודה):

אם אנחנו מגישים מסמך מסוים ועומדים עליו, עומדים על האינטרסים של מדינת ישראל, אתם אומרים השיחות נכשלו.

אני הייתי מציע לחברי, חבר הכנסת משה קצב, שלא לדבר על הסכסוכים בתוך הממשלה הזאת, כי הסכסוכים שהיו בין שרי הליכוד, בין מנהיגי הליכוד דהיום, אינם מהווים דוגמה טובה יותר.

אני מצטער על העימותים שהיו היום בין השרים אלוני ודרעי, ואני קורא להם לחדול מהעימות הזה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אתם צריכים ללמוד את הדברים הטובים של הליכוד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, אתה מרוצה מהדו-שיח הזה?

אלי דיין (העבודה):

לא, אני ממשיך לנאום. זהו עניין זמני, ואנחנו ממשיכים לעשות מאמץ. אני סמוך ובטוח שנמצא פתרון, שהקואליציה הזאת תתחזק ותתרחב, והממשלה הזאת תמשיך במדיניות שלה, של קידום תהליך השלום ופתרון הבעיות הכלכליות-החברתיות. אני שמח שמתחילים לראות בשורות טובות גם בנושא האבטלה. יש ירידה בנושא האבטלה. יש טיפול טוב יותר בנושא הביטחוני. יש פחות פיגועים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מה אתה מדבר?

אלי דיין (העבודה):

הסגר הוכיח את עצמו.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת בלומנטל, אני רוצה לתת לך עצה, ובהזדמנות גם לחברים אחרים. אם אתם רוצים שקריאת הביניים תישמע ותירשם בפרוטוקול, תמתינו שנייה לאיזה פסק נשימה של הנואם ותיכנסו לתוך הפסק הזה.

קריאה:

הוא לא מפסיק לנשום.

אלי דיין (העבודה):

אכן אני אומר לחברים באופוזיציה, שיהיו רגועים, ראש הממשלה לא ילך לנשיא המדינה. הוא אינו זקוק לכך. יש לו רוב בכנסת. ואף יש מגעים להרחבת הקואליציה. רוב טוב. יש לו גיבוי מהעם, יש לו מנדט, זוהי הממשלה הנבחרת, שיש לה רוב בעם, רוב בכנסת, והיא תמשיך במדיניות שלה לפי קווי היסוד שאושרו על-ידי הכנסת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

למה הם פוחדים מהבחירות?

קריאה:

בגלל הסקרים.

אלי דיין (העבודה):

הבחירות יתקיימו במועדן, תהיה רגוע, חבר הכנסת שאלו יהלום.

לכן אנחנו מבקשים מהכנסת לאשר את הודעת הממשלה, שהיא מצב זמני, שהיא נובעת ממשבר. אבל אני רוצה להודות מעל במת הכנסת לשתי הסיעות, גם מרצ וגם ש"ס, שעושות מאמץ למצוא פתרון כדי שהקואליציה במתכונת הנוכחית תישאר קיימת, ואף תפתח האפשרות להרחבתה ולחיזוקה. לכן אני מבקש מהכנסת לאשר את הודעת ראש הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי דיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו – לחבר הכנסת יגאל ביבי.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו במרצ עוברים ימים קשים מאוד מאוד. כדי לשמור על שלמותה של הקואליציה הזאת נאלצנו בשבוע שעבר להסכים לפשרה מאוד מאוד כואבת. והפשרה הכואבת היתה, שהסכמנו בלב כבד לכך ששולמית אלוני, שעמדה בראש רשימתנו בבחירות, תוותר

— — —

רפאל איתן (צומת):

אני מבקש לשאול.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת איתן, אם היושב-ראש ייתן לך זמן לשאול אחרי שאני אסיים, אני אשמח להשיב לך.

הפשרה שהסכמנו לה, שלפיה שולמית אלוני תוותר על תיק החינוך, היא פשרה מאוד כואבת, ומבחינתנו אפילו משפילה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה לא עושים למען השלום?

אברהם פורז (מרצ):

אבל אנחנו רוצים בקיומה של הממשלה הזאת. חבר הכנסת איתן, למען הרעיונות המדיניים שבהם אנחנו מאמינים, אנחנו בידועין ובמודע משלמים מחיר כבד ומשפיל.

מיכאל איתן (הליכוד):

איפה השלום? אם אתם משלמים, איפה התמורה? אין לכם לא שלום ולא מחיר ולא הישג. כלום. רק מרמורים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, מספיק. אני קורא אותך לסדר.

אברהם פורז (מרצ):

אם ש"ס חושבת, שלאחר הפשרה המכאיבה שעשינו אין גבול לווייתורים שלנו ואפשר לרמוס אותנו ולהשפיל אותנו ללא גבול, אנחנו אומרים: לזה לא נוכל להסכים.

אנחנו גם יודעים דבר נוסף: לקיים ממשלה של 61 זה דבר לא טוב, דבר לא רצוי, דבר קשה, אבל לא דבר בלתי אפשרי.

משה קצב (הליכוד):

מי רומס אתכם?

אברהם פורז (מרצ):

ייתכן מאוד, ואני אומר זאת לידידי בסיעת ש"ס, שאם הם יעמדו ויתבעו ולא ייסוגו ולא יוותרו – יכול להיות שבסופו של דבר ניאלץ להגיע לפתרון הלא-ראוי הזה של ממשלה של 61.

אני רוצה לומר לאנשי מפלגת העבודה ולחבר הכנסת אלי דיין, שדיבר פה לפני: אין לכם ממשלה אחרת, אלא אם אתם מוכנים להיות ליכוד, אלא אם יצחק רבין רוצה להיות יצחק שמיר. כדי להגיד "לא" לתהליך השלום, בשביל זה – הליכוד עושה את זה מצוין. אבל אם, חלילה, תתפתו – ואני אומר לכם: תתפתו – לחשוב על ממשלה אלטרנטיבית בלי מרצ, שבתוכה מפד"ל וצומת ואולי גורמים אחרים, זו תהיה ממשלה שבה לא תוכלו להתקדם לכיוון שאתם מאמינים בו. זו תהיה ממשלת שמיר שבראשה עומד יצחק אחר, יצחק רבין. לכן, אל תשתעשעו באשליה.

לדאבוני הרב, גם המפד"ל וגם צומת – – –

גונן שגב (צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שגב, בישיבות האחרונות אתה מפריע יותר מדי. אנא, במנות יותר קטנות.

אברהם פורז (מרצ):

לדאבוני הרב, ואני אומר את זה בכאב לב גדול, גם המפד"ל וגם צומת מציגות עמדות קיצוניות מעמדיות של הליכוד. הליכוד מסכים לאוטונומיה, שתי מפלגות אלו אינן מסכימות. אז איזה קווי פעולה משותפים יכולים להיות לכם עם שתי מפלגות כאלה? אם אתם חושבים שתוכלו לנהל משא-ומתן ואחר-כך להביא את זה להכרעת העם, גם זה יהיה בלתי אפשרי. אני מאמין ביושרו של רפול, אני לא מאמין שהוא יוכל להיות חבר בממשלה שתיתן למפלגת העבודה אפשרות לנהל משא-ומתן נוסח המשא-ומתן שמתנהל היום. לכן האופציה האמיתית היא, בעצם, או ממשלה בנוסח הממשלה שהיתה עד עכשיו, או ממשלה הנשענת על 61.

אני רוצה לומר לסיעת ש"ס, ואני אומר את זה בכאב לב גדול ובגילוי לב מוחלט: העובדה שאתם בקואליציה – יש לכם הישגים גדולים מאוד בזה שהסטטוס-קוו בענייני דת ומדינה נשמר. אנחנו בלית ברירה חתמנו על זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

תגיד שזה למען השלום.

אברהם פורז (מרצ):

משום שאם אינכם בפנים, אפשר בהחלט לשנות קצת את הסטטוס-קוו בענייני דת. אפשר לעשות רפורמה מקפת בדיני המעמד האישי, אפשר להעביר את חוק זכויות האדם, אפשר להפעיל תחבורה ציבורית בשבת, אפשר לשנות את חוק ההסמכה המונע פתיחת עסקים. אז מי שחושב שש"ס היא קורבן בממשלה הזאת, אנחנו במרצ מתעללים בהם והם נעבעך מסכנים, זה לא נכון. לש"ס יש הישגים עצומים בזה שהם בקואליציה, ואם הם לא יהיו ותהיה ממשלה של 61, יכול להיות שהדברים האלה ישתנו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת ביבי.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פרוש, תהיה לך זכות דיבור.

יוסף עזרן (ש"ס):

שאלה קטנה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עזרן, סגן יושב-ראש הכנסת, ראה עצמך יושב כאן במקומי ונהג בהתאם.

גונן שגב (צומת):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שגב, אני קורא אותך לסדר.

אברהם פורז (מרצ):

אני מייד מסיים, ובתוך דקה אני מוכן להשיב על שאלות.

היו"ר ש' וייס:

לא, אתה צריך לסיים בעוד חצי דקה, ולא יהיה זמן לתשובות.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר, שאנחנו בצורה מובהקת ובמודע נותנים עדיפות לעניין המדיני ומשלמים על כך מחיר. ואתה, רפאל איתן, כשאתה מדבר על נושאים של דת ומדינה, בדומה לנו, היית שותף לממשלה של הליכוד, תמכת בה והיא העבירה את חוק ההסמכה, את איסור התחבורה הציבורית בשבת, את חוק החזיר בקריאה ראשונה והרבה כסף, כספים ייחודיים, זרמו באותה עת למפלגות הדתיות החרדיות, אבל אתה בשיטתך, מאחר שהעניין המדיני היה חשוב בעיניך יותר, שיתפת פעולה. אז אל תטיף לנו, שלמען הסדרי שלום אנחנו משהים כרגע וממתנים את עמדותינו ותביעותינו בנושאי דת ומדינה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אתה עושה צחוק? איפה הסדרי השלום?

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני יודע שאם לא היה מהפך והליכוד היה נשאר בשלטון IN NO TIME היה שלום. אנחנו לא מוכשרים כמוכם.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשם השלום אתם מוכיחים את הצביעות שלכם. גמדים, עלובים. אין שלום ואין מרצ.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת מיכאל איתן, זה לא יפה להתבטא כך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

מה הם? גמדים ---

עמנואל זיסמן (העבודה):

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת יגאל ביבי. ידידי חבר הכנסת מיכאל איתן, פניתי אליך חמש-שש פעמים ואתה לא שומע.

אליעזר זנדברג (צומת):

חבר הכנסת פורז, אנחנו שינינו את שיטת הממשל בזכות זה שהיינו בממשלה.

דוד צוקר (מרצ):

העבודה היתה באופוזיציה.

אליעזר זנדברג (צומת):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זנדברג, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני מבקש להפסיק כאן את קריאות הביניים. קריאת ביניים קצרה, בבקשה, אבל לא יהיו נאומי ביניים. אני מבקש להפסיק זאת.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה. אני חושב שהתבטאות כמו זו של חבר הכנסת מיכאל איתן, שצועק "גמדים, גמדים", אינה התנהגות נאותה. אני גם מוכן לעמוד פה ותרואו שאני לא גמד. היו ראשי ממשלות שהיו יותר נמוכים בקומתם ממני, ולא כדאי דווקא בעניין הזה להקניט אותנו.

אבל הבטחתי בתחילת דברי, אדוני היושב-ראש, לחבר הכנסת רפאל איתן, שהוא ישאל שאלה בצורה מסודרת ואני אשיב.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מעריך מאוד את דברי ההקרבה של חבר הכנסת פורז את שרת החינוך למען, אני לא יודע למען מה בעצם, אבל השאלה שלי היא, האם היא היתה שרת חינוך גרועה? אם היא היתה כל-כך לא טובה שהסכמתם להחליף אותה, מדוע ראש הממשלה לא פיטר אותה? תודה.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שאול יהלום, ביקשתי בלי קריאות ביניים. אני מבקש להפסיק עם זה.

שאול יהלום (מפד"ל):

רק אמרתי שיש מאבקים פנימיים בתוך מרצ, בינם לבין עצמם.

היו"ר ע' עלי:

בסדר, תודה. אני מבקש להפסיק עם זה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אינני חושב שתפקידי פה לחלק ציונים לשרי הממשלה, ואם היו עושים בחינה בהצלחת שרים, אולי יש מועמדים שצריכים להיות מפוטרים הרבה לפני שולמית אלוני. לדעתי, היא היתה שרת חינוך טובה. היא עשתה דבר חשוב מאוד. היא מינתה למשרדה מנכ"ל מקצועי מעולה, שמנהל את המשרד, ובוודאי אין שום סיבה לבוא בטרזניה על התפקוד שלה.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת רפאל איתן, רק דבר אחד: אל תנגח אותנו בנושאים של כפייה דתית, משום שאתה נהגת בדיוק כמונו. כאשר העניין המדיני היה בעיניך דבר ראשון במעלה, הלכת לממשלה שהחמירה ושינתה את החוקים בנושאי דת. אנחנו, לשמחתנו, משמרים את הסטטוס-קוו. זה לא נוח לנו, אבל לפחות אנחנו לא נותנים יד לחקיקה דתית נוספת כפי שאתה נתת לה יד. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת פורז. חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסף עזרן.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, יום-ירושלים, המסמל בעיקר את אחדות העם, רוממות הרוח, התפילה, ההודיה על שהגענו להגשמת חלום של שנים, "ותחזינה עינינו בשובך לציון" – מה רב ההבדל. בחוץ אלפי אנשים שמחים את שמחת ירושלים, מבטאים את זה בתפילה, בטיולים, בעצרות. כשאני רואה את העם הנפלא שלנו, אני גאה להיות בן העם הזה. אבל אתה נכנס לבית הזה, ואתה שומע את ראש הממשלה ביום חג זה עם בשורה לעם. ומה הוא מבשר לנו? מה הוא מבשר לנו? ראש הממשלה מבשר לנו, חודש לפני סיום שנת הלימודים, שאין שר חינוך. הוא מבשר לנו, חמישה חודשים לפני הבחירות המוניציפליות, שאין שר פנים.

אמר הכתב הפרלמנטרי שלנו, יונה כהן, בצחות, מפילים את רבין בפ"ח – ביטחון, פנים, חינוך. אני רוצה לומר לרבין, אל תיתן שיפילו אותך בפח. אל תיתן שייטנו לך, כראש ממשלה עמוס, גם את הביטחון, גם את הפנים וגם את החינוך.

שאול יהלום (מפד"ל):

גם דתות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

בפח"ד, גם דתות. אז רבין נמצא בפחד.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

בדחף, למען השלום.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אומרים, גם כן בצחות, שרבין לומד ש"ס כבר שנה, כי יש לו מרץ חזק בבית. אבל לימוד ש"ס זה לא חשוב. לימוד הש"ס זה חשוב, אבל ש"ס אמיתי. ואני רוצה לומר לאנשי ש"ס בכל הכנות והידידות, כנראה אתם אוהבים פצצות זמן. כאשר הייתם שושבינים ראשיים בהרכבת הממשלה הזאת, אין לי ספק שהייתם יכולים למנוע את מינויה של אלוני לשרת החינוך. אבל איך יצאתם בשמחה והכרזתם ששולמית אלוני חזרה בתשובה? הרב עובדיה קיבל פתק, המר לא טוב לכם. הוא היה עם כיפה סרוגה. הוא בוודאי לא התבטא כמו שהתבטאה שרת החינוך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה בגלל הכיפה הסרוגה? זו דמגוגיה. זה בגלל הדעות שלה.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לא להגיב. חבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת שאול יהלום. חבר הכנסת זיסמן, כשאני קורא לך אני מבקש שתפסיק עם קריאות הביניים. רשום לפני שכבר קראו אותך לסדר. אל תאלץ אותי לקרוא אותך פעם נוספת לסדר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אותי קראו לסדר?

היו"ר ע' עלי:

כן, אותך קראו לסדר לפני כן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אף לא פעם אחת.

היו"ר ע' עלי:

לא אני, יושב-ראש הכנסת. אני מבקש שתפסיק עם קריאות הביניים האלה. נא לאפשר כאן דיון מסודר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה עם ההערה הזאת? היא לא פגעה גם כך?

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק.

יגאל ביבי (מפד"ל):

לא שמעת אותי. לא הבנת אותי.

היו"ר ע' עלי:

הוא באמצע דבריו. תן לו לסיים. אם תהיה לך איזו הערה על הדברים שלו, יש תקנון, אפשר להגיב. אני מבקש לשמוע עד הסוף. אתם צועקים ולא שומעים זה את זה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הוא לא שמע אותי טוב.

מה סברתם אז, אנשי ש"ס? שאלוני, לאחר שנים שיש לה אידיאולוגיה מסוימת, תשנה את דרכה? הלוא עכשיו שמעתם מנציג בכיר של מרצ, שהם אומרים בצורה מפורשת, שהם מקפידים את המלחמה האידיאולוגית שלהם בכל הערכים שאתם מאמינים בהם, מפני שצריכים אתכם לנושא השלום.

אני רוצה לומר למנהיגי ש"ס, שאולי הם חכמים, אולי הם מתחכמים, אבל אי-אפשר לומר שהם נבונים, כי נבון לא נכנס לצרות כאלה ולבעיות כאלה.

מה עשיתם בכל המשבר המדומה שלכם? האם השר רובינשטיין, שאת אישיותו ואת כישוריו אני מעריך, האם הוא לא יצטרך לספק את הסחורה האידיאולוגית-הרעיונית-החינוכית לקהל בוחריו? ההבדל יהיה אולי אחד: אלוני דיברה הרבה אבל לא הספיקה לממש את כל מה שאמרה. אני חושב שהשר רובינשטיין ידבר פחות אבל יעשה הרבה. לא צריך להיות חכם כדי להעריך, שלא ירחק היום והמשבר הבא יבוא.

שמענו, לבושתנו ולבושת עם ישראל, את הוויכוח הרדיקלי שהיה היום בין אלוני לדרעי. זו בושה לממשלה, לראות קרב תרנגולים כזה. השרה אלוני אומרת: ש"ס נגד נשים. השר דרעי אומר, שצריך לנקות את המוגלה. אלוני אומרת: איך פושע יכול להטיף לה מוסר? דרעי אומר, שאלוני לא ישרה אבל אותה לא חוקרים במטרה. גן ילדים. בושה. חרפה. ביום חג כזה, כשעם ישראל שומע בין שירי ארץ-ישראל שיר צורם כזה, מעליב כזה, פוגע כזה.

ומה באים ואומרים לנו היום? המחול המכוער הזה יימשך עוד שבועות. אריה דרעי עשה טובה, הוא אומר שהוא לא מחכה עם הסטופר. אבל עם ישראל מחכה עם הסטופר. יש בעיות קשות שצריך לפתור אותן.

אני אינני מבין את ראש הממשלה. הוא אמר שבתשעה חודשים הוא יעשה שלום עם כל מדינות ערב, עם כל שונאי ישראל; בתשעה חודשים. כמה חודשים לוקח לו לעשות שלום בין השרים שלו בממשלה? הוא לא יכול לעשות שלום בין השרים, והוא חושב שהוא יכול להשלות את העם, שבתשעה חודשים הוא יכול לעשות שלום, והנה הוא כבר מחבק את השלום.

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת ביבי, אל תהיה ציני.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אנחנו בעד שלום. אבל השלום מתחיל בבית. כשיש שלום בבית, אפשר להתחיל לעשות שלום בחוץ. הוא אמר יפה בסיעה שלכם, שהערבים, מדינות ערב, שיראו את הסכסוכים ואת הוויכוחים ואת חוסר היציבות של הממשלה – לא יהיה שלום. הוא אמר את זה, לא אני. ואני אומר שהוא צודק.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת ביבי, הייתי רוצה לדעת, אין ממשלה גם בנוכחות פיסית? שהיא לא קיימת בחוץ, שהיא מפורקת, זה ידוע. אבל פה אין נוכחות פיסית. זה מבזה את הכנסת, בייחוד בדיון על תיקי ממשלה. זה ביזיון שלא היה כמוהו.

היו"ר ע' עלי:

רבותי. חבר הכנסת מצא, שמעתי את הערה שלך. ההערה במקומה. אני מבקש כאן ממזכיר הכנסת להעביר את רוח הדברים לנציגי הממשלה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה לומר לראש הממשלה בצורה ברורה, שלא יתפרש שאנחנו כאילו מתדפקים על הכניסה לממשלה. אי-אפשר לבנות בניין עם יסודות רעועים, ולאורך ימים אי-אפשר לשמר את הבניין עם טיח. הגיע הזמן שראש הממשלה יבנה ממשלה על יסודות איתנים, רחבים, יציבים, עם קווי יסוד שמשקפים הסכמה לאומית רחבה.

זאת לא ממשלת שלום. צריך להגיד לה שלום, כדי שיהיה שלום על ישראל בכל התחומים.

המשבר הופך להיות כרוני. הסימפטומים של המחלה גלויים לעין כול. למה אתם מחכים? בתקופה כל כך חשובה לעם, למדינה, הגיע הזמן לעשות את הניתוח המעמיק. המדינה צריכה ממשלה יציבה.

רבין אמר השבוע בסיעת המערך: אנחנו עסוקים בכל מיני דברים שאפשר להתפוצץ. אז תפוצץ את הבניין הרעוע הזה ולא תתפוצץ. הגיע הזמן שתבנה בית חדש, ואנחנו כולנו נוכל לומר, שאור חדש על ציון תאיר, ונזכה כולנו לראות ממשלה טובה עם אור חדש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת יוסף עזרן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם שפירא.

שאול יהלום (מפד"ל):

היה כדאי שלא תדבר.

פנחס בדש (צומת):

מעניין יהיה לשמוע.

היו"ר ע' עלי:

עד שהנואם יגיע לדוכן, אתם יכולים להעיר הערות ביניים כמה שאתם רוצים. כשהוא מגיע, גמרנו.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי, צר לי מאוד שמערערים על זכותו של ראש הממשלה לנהל את ממשלתו כפי שנראה לו.

הרי ראש הממשלה הקודם, יצחק שמיר, החזיק בתיקים רבים במשך חודשים רבים, ואיש לא פצה פה ולא צפץ. אני חושב שרוצים לנצל כאן את הנושא הזה של הפקדה, ואני מקווה – ללא ריבית וללא הצמדה, כי איש לא יוצא נשכר מההפקדה הזאת, בהחלט לא. איש לא יוצא נשכר.

אני רק רוצה למחות בכל התוקף ולהבהיר עניין חשוב לנו מאוד. השרה אלוני, לפי דעתי, מסבכת יותר ויותר את המשבר הזה וקוברת אותו עמוק באדמה, כדי שלא יהיה לו שום פתרון. בהתחלה היינו סבורים, וחשבנו לתומנו, שהנושא הוא אידיאולוגיה. לצערי הרב, אני רואה מהעמדה שלה ומהאויב הגדול ביותר שקם לה, וזה "פי כסיל מחיתה לו", כך אמר הפסוק. והיא עצמה אמרה בריאיון ב"דיעות אחרונות", שלא הפה הגדול שלה הוא אויבה, אלא חבריה. כך היא אמרה; בכל אופן, זה מה שכתוב בעיתון.

כעת היא מחפשת לה את הקורבן, והיא מצביעה לעבר ש"ס בטענה המגוחכת כאילו היא אשה, ולכן אין אנו רוצים שהיא תהיה שרת החינוך. קודם כול הצענו את השרה אורה נמיר, ועדיין יש גם כמה נשים חשובות מאוד בתנועה שלה שיכולות להיות שרת החינוך הרבה יותר מוצלחות.

מורי ורבותי, אני מוחה בתוקף גם כן על העמדה של חבר הכנסת אברהם פורז, אף שאני מכיר בהחלט בטענה החשובה שהעלית, שש"ס השיגה הרבה מאוד בממשלה הזאת והיא בולמת כל הידרדרות. אבל, לידיעתך, אני חייב להזכיר לך, בלי שום הקשר חלילה ובלי שום הקבלה, שרבותינו אמרו בסנהדרין: מברכתו של בלעם אתה לומד מה היה בלבו לקלל אותנו. זאת אומרת, שאתם זוממים להפוך את המדינה הזאת, חס וחלילה, ל"ככל הגויים בית ישראל". ברור כשמש שזה לא רק שאינו מאיים עלינו ולא מפחיד אותנו, אנחנו רגילים לחיות בתנאים של מיעוט נרדף. ואם אתם רוצים להפוך יהודי שומר תורה ומצוות במדינתו, בארצו, שצריך להיאבק על קיום תורה ומצוות, להווי ידוע לך, שלא רק שזה לא מרתיע אותנו, זה מחשל אותנו וזה גם כן מחזק אותנו.

אברהם פורז (מרצ):

מעולם לא כפרנו בזכותכם לחיות את חייכם כפי שאתם רוצים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

בבית.

אברהם פורז (מרצ):

אל תכפו אתם עלינו.

יוסף עזרון (ש"ס):

אני לא כופה עליך שום דבר.

בנימין טמקין (מרצ):

אתם כופים — — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת טמקין.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שאול יהלום.

בנימין טמקין (מרצ):

אתם גם בבית לא נותנים לנו — — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת טמקין, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני עוד לא פתחתי את פי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת טמקין, אני קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. עכשיו אתה מתווכח אתי, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. תלמד שכאן לא מתווכחים עם היושב-ראש, עם כל הכבוד. חבר הכנסת שאול יהלום, אני מבקש ממך להפסיק את קריאות הביניים.

בנימין טמקין (מרצ):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' עלי:

כרגע לא. בבקשה, חבר הכנסת עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

ובכן, רבותי, אני חייב להזכיר לגברת אלוני, שאמרה הבוקר דברים חמורים מאוד, ואני רואה שהנושא כבר גלש מאידיאולוגיה, לצערי הרב, שזה ויכוח מאוד לגיטימי, לנושא של כיסאולוגיה, מכיוון שהיא מאבדת את העשתונות ומטיחה דברים קשים מאוד בנושאים אישיים. אני רק אזכיר לה, שחבר הכנסת, בינתיים, רובינשטיין, אמר לפני חודש, וגם חבר הכנסת דדי צוקר, אמרו לי אישית – כאשר הנושא של הרב פנחסי עמד על סדר-היום להסרת חסינותו – שהם לא מרגישים בנוח עם פגיעה בזכויות האזרח של האדם הקטן. הם מצביעים ובוכים – כך דבריהם. ולכן אם היא, שהיא הכוהנת הגדולה של זכויות האזרח, פוגעת באנשים שעדיין לא הוגשו נגדם אפילו תיקים ומאשימה אותם בהאשמות אישיות, הווי אומר שהיא איבדה את העשתונות והיא אינה ראויה לשמש שרת החינוך לפחות.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שאול יהלום, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני הזהרתי אותך לפני כן, אני מבקש להפסיק עם ההפרעות האלה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני לא ---

היו"ר ע' עלי:

אם תתווכח אקרא אותך לסדר בפעם השנייה.

יוסף עזרן (ש"ס):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

אני רוצה בכל זאת, ברשותכם, להחזיר את הוויכוח הזה, שלפי דעתי החל על בסיס אידיאולוגי, לגיטימי, לקו ולמסלול השפוי והרציונלי וההגיוני. רבותי, כל אחד חייב לדעת, ואני לא מזלזל כלל בתיאוריות של אחרים, אבל חייבים לדעת את עמדתה של ש"ס ואת מחויבותיה. ש"ס מחויבת, ראשית כול, לא לקואליציה ולא לאופוזיציה, היא מחויבת קודם כול לשני דברים: תורת ישראל וארץ-ישראל.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה מפקיר את רמת-הגולן, אתה מחויב לארץ-ישראל? אתה מפקיר את רמת-הגולן? --

יוסף עזרן (ש"ס):

ודאי שאני לא.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אתה מחויב לארץ-ישראל?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שאלו יהלום, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מחויב לארץ-ישראל. חבר הכנסת שאלו יהלום: אני מחויב לארץ-ישראל כאמצעי לקיום תורה ומצוות. אני לא הופך את אדמת ישראל ולא רוצה להפוך לעובד אדמה ועובד אלילים, אתה מבין? זה ההבדל ביני לבינך.

שאלו יהלום (מפד"ל):

תחזור בך.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני לא חוזר ב'. אדוני, אני אומר דברים שהם אמת לאמיתיה של התורה. ואתה לא תכתיב לי.

שאלו יהלום (מפד"ל):

התורה שלך – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

התורה שלי היא האמת, והזיוף שלך הוא הזיוף.

עם כל הכבוד וההערכה לכל האידיאולוגיות, המחויבויות שלנו הן לארץ-ישראל ולתורת ישראל. ודאי שלי מותר, מותר לדבר על ארץ-ישראל, מכיוון שאני נאמן לארץ-ישראל, נאמן לתורת ישראל, וזאת הסיבה של הוויכוח שלנו עם הגברת אלוני, שהיא תדע: מי שעלה על הגל העכור לפסגת הרוממות

של הצלחה פוליטית במיליטנטיות האנטי-דתית, לכל גל בשיא שלו יש שפל, וכעת זה השפל וזה התשלום ועת שילומים. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' עלי:

הנואם כבר סיים, ירד מהדוכן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

איך אפשר להמשיך בתהליך השלום כאשר ברור שבתום תהליך השלום תתחיל מלחמה נגד דת ישראל?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רביץ.

אלי דיין (העבודה):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דיין. חבר הכנסת רביץ, יש לך שאלות, הוא סיים את הנאום שלו, קח אותו הצדה ותשאל אותו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שפירא, ואחריו – לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר כמה מלים למפלגת העבודה. עד 1977 היתה מפא"י בשלטון ותיק החינוך היה תמיד בידי מפלגת העבודה. אני אזכיר, שבתקופה זו היה המפד"ל שותף רציני בקואליציה והיו לו 12 מנדטים, אם זה הסימן, והוא לא קיבל את תיק החינוך.

אברהם פורז (מרצ):

כי הם לא רצו. רצו את תיק המשטרה והדתות יחד.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

סליחה.

מי היו שרי החינוך? זלמן שזר, זיכרוננו לברכה, זלמן ארן, זיכרוננו לברכה, יגאל אלון, זיכרוננו לברכה, ויבדלו לחיים טובים אבא אבן ואהרן ידלין. האם אלה היו רבנים?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני אזכיר. האבא של יוסי שריד, זיכרוננו לברכה, היה מנכ"ל משרד החינוך. האם מישהו זוכר שמפלגה דתית דיברה נגד שר החינוך?

פרופסור דינור היה שר החינוך, ואנחנו ידענו שדעותיו לא היו כלל כאלה, שאם מי שנתן לו אז את תיק החינוך היה מתייעץ אתנו – שהיינו שמחים שהוא יקבל את תיק החינוך.

אברהם פורז (מרצ):

היו משברים רבים בין הדתיים למשרד החינוך. הרבה ממשלות בישראל נפלו עקב כך.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פורז, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. ביקשתי להפסיק את כל קריאות הביניים.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני אדבר חמש דקות נטו.

אני רוצה להזכיר, שלפני כמה חודשים אמר יצחק בן-אהרון – שאי-אפשר לחשוד בו שהוא דיבר מטעמים דתיים – ששולמית אלוני לא מתאימה לתיק החינוך. הוא אמר זאת. הוא אמר שהיא לא מתאימה לתיק החינוך. עם כל הכבוד, אם ליוסי שריד מתאים להיות השר לאיכות הסביבה, האם לא מתאים לה להיות איזו שרה שלא ייתנו לה? אני אישית מעריך שיוסי שריד עולה עליה בכל דבר.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

תעשה לי טובה.

היו"ר ע' עלי:

עכשיו סיבכת אותו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

סיבכת את הקואליציה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

לא מספיק צרות יש?

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אם לך מתאים להיות השר לאיכות הסביבה – – –

רענן כהן (העבודה):

אברהם שפירא (יהדות התורה):

חבר הכנסת רענן כהן, אני לא עונה לך כי אתה שכיר חרב למישהו, בסדר?

רענן כהן (העבודה):

אנחנו עוד נעשה את החשבון. יש גורמים שרוצים את העסקה הזאת. חוצפה. שיחזור בו מהדברים האלה. הוא לא יכול לנצל את הבמה הזאת לדברים כאלה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שפירא, אתה לא יכול להגיד, עם כל הכבוד, שהוא שכיר חרב. אני מבקש ממך לחזור בך מהדברים. מה זה שכיר חרב?

אברהם שפירא (יהדות התורה):

טוב, אני חוזר בי, חבר הכנסת רענן כהן, רק תהיה בשקט ואל תפריע לי.

רענן כהן (העבודה):

אל תגיד לי איך להתנהג. אני אמשיך לומר את האמת במדינת ישראל.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רענן כהן, אני מבקש ממך, זה כבר התפקיד שלי שיהיה כאן סדר. אני מבקש להפסיק עם קריאות הביניים.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני בדעה שמפלגת העבודה צריכה לקחת את התיק הזה חזרה אליה. דבר אחד אני חייב להגיד: שולמית אלוני משאירה מנכ"ל יוצא מהכלל. אילו הציעו היום ששושני יהיה שר החינוך, אני חושב שכולם היו אומרים שהוא השר הכי טוב. היא קיבלה מנכ"ל טוב. אי-אפשר לחשוד בנו, שושני אינו שייך לחוג הדתי. צריך לדעת שאין פה פסילה אישית, יש פה נושא אידיאולוגי.

אברהם פורז (מרצ):

לשר הפנים – – –

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני רוצה להגיד לך משהו, חבר הכנסת פורז, היות שאני חושב שאתה בן אדם חכם. מה שאמרת, אם ש"ס לא יהיו בקואליציה, מה אתה מסוגל לעשות – לא שירתת את מרצ ולא שירתת אותך. למה? הייתי אומר ההיפך: ש"ס אל תפחיד אותנו, אנחנו לא עוכרי ישראל, אנחנו נשמור על הסטטוס-קוו גם אם אתם בחוץ. מה שאתה אמרת – אתה מצדיק את מה שהרבנים אומרים, שאסור למרצ להיות בממשלה. למה לך לעשות זאת? בדיוק ההיפך.

אני מאמין, ביום-ירושלים, שהיו לנו אז נסים גלויים, שקיבלנו את ירושלים, זו לא מחלוקת לשם מחלוקת, אנחנו רק רוצים שהחינוך של מיליון ו-500,000 יהודים יישאר בידי מפלגת העבודה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שפירא. רשות הדיבור לחבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לי ספק גדול אם העם בישראל מבין מה שקורה היום במדינה. לצערי הרב, אנו ניצבים בפני מצב מוזר. אני בטוח שהעם לא מבין מה קורה. האם המשבר הקואליציוני הקיים היום הוא על ענייני מלחמה ושלום, על עתידה של מדינת ישראל, משבר בקואליציה עקב מה שקורה בשיחות השלום, על הכישלון בשיחות השלום, על המכשולים העומדים בפני שיחות השלום, על מדיניות הממשלה המובילה לדרך ללא מוצא, או בשל אמצעי הדיכוי בשטחים הכבושים, בשל ההרג של פלשתינים וישראלים – – –

חיים דיין (צומת):

אז למה אתם תומכים בממשלה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני אגיע לזה.

— — — ישראלים ופלשתינים שדמם מתמזג ומתערבב בעזה ובכל מקום, או בשל הבדלים וחילוקי דעות על קווי היסוד של הממשלה, או אולי בשל הריגתם של שלושה ילדים בני שנה-וחצי עד 11 שנים בתוך פחות מ-24 שעות, או אולי בגלל ההחלטה של ש"ס לפסול את מרצ, ובמיוחד את השרה שולמית אלוני, מלהיות שותפים מלאים בקואליציה?

אדוני היושב-ראש, איננו יכולים להסכים לפסילתה של רשימה כלשהי בכנסת, של אדם כלשהו, אם הוא דתי, חילוני, יהודי או ערבי. אנחנו דוחים בשאט נפש כל ניסיון לפסול את חד"ש ואת מד"ע מלהיות חלק שווה זכויות בכנסת, בגוש החוסם ובהכרעות חשובות במדינה.

איננו רוצים ואיננו מוכנים להיות חלק מקואליציה זו, אשר קווי היסוד שלה והמדיניות שלה מביאים להרג, להרעבה, מדיניות של אפליה נמשכת כנגד האוכלוסייה הערבית בארץ ומדיניות הדיכוי והכיבוש הנמשך לעם הפלשתיני והשטחים הפלשתיניים הכבושים.

אך אינני מבין, כאשר ראש הממשלה פוסל אותנו, מדוע מפלגתו מתביישת ונבוכה בשל הישענותה על 61 קולות, לרבות חד"ש ומד"ע?

דרך אגב, אנחנו בגוש החוסם לא מאהבת יתר לקואליציה הקיימת, הנוכחית, אלא בשל הפחד והחשש, שמא יבואו הממשלה והקואליציה הגרועות יותר למדינה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם בקואליציה? אתם שייכים לקואליציה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אנחנו לא בקואליציה, אנחנו חוששים שתבוא קואליציה של הימין הקיצוני. אנחנו לא שייכים לקואליציה – אמרתי זאת – כי ראש הממשלה מתבייש אפילו בגוש החוסם שיש לו, של 61 קולות; הוא נבוכ.

חיים דיין (צומת):

אני רוצה להגיד לך, שממשלת הימין היא זו שנתנה לכם את כל ההתפתחות בוואדי-עארה, ולא ממשלת השמאל.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אתה לא היית פה כשהם היו בשלטון.

חיים דיין (צומת):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חיים דיין, קראת היום יותר מדי קריאות ביניים. הערת הערה קצרה – בבקשה, אבל לא יותר מזה. אבקש להפסיק. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, לאחרונה נשמעו הצהרות גזעניות מסיתות, הספוגות שנאה, כאילו לממשלה הזאת אין מנדט, אפילו יתמכו בה 61 חברי כנסת. חבר הכנסת פורת וחבר הכנסת לנדאו אף איימו, כי כל הסכם ברוב כזה, עם גוש חוסם כזה, אינו לגיטימי בעיניהם.

חבר הכנסת אריאל שרון, השר לשעבר, אף דיבר ביתר גילוי לב בוועידת הליכוד בתל-אביב, ובסגנונו הידוע הוא ביטל כל זכות שיש לאוכלוסייה הערבית בארץ להשתתף בהכרעות; או, בפי הימין, אדוני היושב-ראש, "לא יעלה על הדעת" – זה המושג שלהם – שערבים שהם אזרחי מדינת ישראל יקבעו ויכריעו בצורה דמוקרטית במדינת ישראל. כי הוא טוען שמדינת ישראל איננה דמוקרטית, היא לא נולדה, קוימה ונוסדה כדי להיות דמוקרטית, אלא כדי להיות מדינה יהודית, ובעצם מעמיד אותה בסתירות ערכיות: או שהיא דמוקרטית או שהיא יהודית. ואת הדילמה הזאת, אדוני היושב-ראש, חייבים לפתור.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מה אתה מציע?

היו"ר ע' עלי:

זמנו תם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מציע שאני ואתה, שנינו נוכל להצביע בכנסת, ולי ולך תהיינה זכויות שוות, גם הכרעות שוות וגם זכויות שוות בארץ כאזרחים של מדינת ישראל.

חיים דיין (צומת):

מה עם חובות?

היו"ר ע' עלי:

זמנך תם, אדוני.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, אני מסיים. הוא הפריע לי. שאלו אותי שאלה.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אתה מנהל כאן דו-שיח?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני לא מנהל דו-שיח, אדוני. אתה נותן לאחרים רבע שעה לדבר, ועכשיו אתה אומר לי בדקה האחרונה – – –

היו"ר ע' עלי:

טוב. זמנך תם. אני מבקש ממך לרדת מהדוכן. לא מתווכחים עם היושב-ראש.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה זה? מה קורה פה?

היו"ר ע' עלי:

עם היושב-ראש לא מתווכחים. נא לרדת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני לא מתווכח עם היושב-ראש. היושב-ראש צריך להבין אותי גם כן.

היו"ר ע' עלי:

זמנך תם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

זמני לא תם, אדוני.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש ממך לרדת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אם אני אספור את הדקות שנאמתי – – –

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש ממך לרדת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

— זה לא בסדר מצדך —

היו"ר ע' עלי:

לא בסדר? אבקש לרדת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

— כי אתה מפלה בין זה לזה. אני יודע מה שאתה עושה פה.

היו"ר ע' עלי:

מספיק. אני מבקש ממך לרדת כעת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גם קודם התבטאת ואמרת: פה לא שוק. התבטאת בכלל לא יפה.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש ממך לרדת. זמנך תם, נא לרדת. עם היושב-ראש לא מתווכחים, ותלמדו את זה פעם אחת ולתמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה זה לא מתווכחים עם היושב-ראש? הוא לא אלוהים, היושב-ראש. הוא יושב-ראש, בן-אדם כמוני בדיוק.

היו"ר ע' עלי:

זמן תם, נא לרדת, ואל תתווכח אתי.

חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע שעבר עליתי לכאן ובירכתי את ראש הממשלה, מר רבין, להתמנותו לראש תנועת "קח". לא "כך" אלא "קח", שהכול הוא נותן: קח, קח, קח.

היום אני רוצה לברך אותו בתור ראש ממשלה מרובע. ולא מה שאתם חושבים, אלא מרובע, ראש ממשלה שבידו ארבעה תיקים: שר הדתות, שר הביטחון, שר הפנים, שר החינוך.

כמה סמלי, וכבר ציין את זה קודמי, חבר הכנסת הרב שפירא, שהדיון מתקיים היום ביום-ירושלים. כל מי שראה אמש את תוכניתו של גבי גזית בטלוויזיה ואת נפתוליו של רודף השלום, חבר הכנסת רן כהן – תאמינו לי, ריחמתי עליו. כבר רודף שלום, כבר נותנים לך הכול, יושב מולו ערבי ואומר: סליחה, אם לא תיתנו לנו את ירושלים – הוא מוכן להתפטר על ירושלים המזרחית – אז תהיה פה נדנדה, ולא תוכלו להמשיך לטייל ברחובות ירושלים. כך הוא אמר. איום בטלוויזיה, שכל עוד לא ניתן להם את ירושלים המזרחית לא נוכל להמשיך לטייל בירושלים, האינתיפאדה תימשך, ימשיכו להרוג אותנו. ויושב רודף השלום, חבר הכנסת רן כהן, עם פה סגור, ואין כבר מה לעשות, זה ידיד, זה כבר אחד מהחבר'ה שלהם. כבר נותנים להם את רמת-הגולן, כבר נותנים להם את יהודה ושומרון – עכשיו לא. וכבד ה' את לב אסד, את לב ערפאת, והם רוצים הכול. הם רוצים לזרוק אותנו לים, וכל זמן שלא יזרקו, לא יעזור.

לכן אני מתחנן. אני מעריך את ראש הממשלה, אני מעריך את הצעדים הנועזים שהוא עשה עם גירוש 415 המחבלים. אני מעריך את ראש הממשלה על הסגר ביהודה ובשומרון, גם אם לא היה צריך להגיע לזה. רק חבל שהוא מחיל את הסגר גם על יהודים, אבל זה נושא בפני עצמו.

אני ממש מתחנן לפני ראש הממשלה: תרד משיחות השלום כל עוד לא מאוחר. אתה יודע שכל מה שאתה מציע, וככל שאתה מרבה בויתורים, כך השלום מתרחק.

אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הכנסת, שביום הראשון למחרת הבחירות, כאשר נבחרתי לכנסת, עשיתי צעד, ואני אומר בגלוי שהוא לא היה מקובל על חברי. אמרתי לראש הממשלה: במקום 12 חברי מרצ שיוליכו אותך ואותנו לאבדון, אני מציע לך 24 פלוס שלושה חברי מולדת – 27 חברי כנסת. מולדת לא תתמוך, היא תישאר בחוץ. 27 חברי כנסת, בתנאי שתשנה את קווי היסוד.

אנחנו רוצים שלום יותר מכולכם. אנחנו עם השלום, רודפי השלום. אמרנו הבוקר ליד הכותל, כפי שאנחנו אומרים כל יום: עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו. למען השלום אני מתחנן: תבטל

את הקואליציה העלובה הזו, הרעועה הזו. הרי אנחנו עומדים באתחלתא דגאולה ואתה עומד באתחלתא דפירוק, פירוק הממשלה. הממשלה מתפרקת כל יום.

לכבוד ירושלים, לכבוד הנאום של ראש הממשלה שלשום בכנס שנערך ב"בנייני האומה" על שלמות ירושלים, ירושלים לא תחולק לעולם, אני קורא ואומר: יש הזדמנות. 27 חברי כנסת עומדים לרשותך לקואליציה יציבה, בתנאי שתשנה את קווי היסוד. אני מבטיח, שברגע שישתנו קווי היסוד, הערבים ירוצו אחרינו לשלום, בלי ויתורים, והם ידעו מי השולט פה. ואז יהיה זה לכבודה של ירושלים, ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו.

שאול יהלום (מפד"ל):

תדבר רק בשמך.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת צחי הנגבי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מעדיפים ממשלה רחבה שתוכל להמשיך במתכונת הקיימת, ש"ס בפנים תמשיך כחלק מהקואליציה, וגם עם הרחבה שתכלול את יהדות התורה. אנחנו מאמינים שממשלה כזאת – – –

סילבן שלום (הליכוד):

אתה אומר את זה כחבר הקואליציה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אומר את זה כראש סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית בכנסת.

אני אומר את הדברים מתוך אחריות ומודעות למצב הפוליטי בתוך מדינת ישראל ובאזור. כי אני מאמין שממשלה כזאת, עם למעלה מ-70 חברי כנסת, תוכל לקדם את תהליך השלום, תוכל לפתור את הבעיות הפנימיות במדינת ישראל בצורה טובה יותר מאשר ממשלה צרה. אבל אנחנו לא נבהלים מלתת תמיכה לממשלה במתכונת של 61.

גונן שגב (צומת):

גם הממשלה הרחבה שלכם היא ממשלה צרה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אנחנו אומרים את הדברים כאשר אנחנו רוצים ששולמית אלוני תמשיך בתפקידה והרב אריה דרעי ימשיך בתפקידו, ואנחנו בעד צירוף יהדות התורה כמפלגה חרדית, אבל מפלגה שגם מאמינה בערכי השלום ומוכנה להגיע לפתרון של שלום צודק, שאינו שפיכות דמים. אני אומר את הדברים הללו מתוך מודעות והכרה בראייה הפוליטית של המפלגות שמרכיבות את הקואליציה ושל יהדות התורה, שאני מאמין שיכולה להיות חלק מהקואליציה.

אנחנו לא תובעים תביעות על תיקים ומשרדים כיוון שאנחנו רואים בנושאים הכלליים, שחשובים ליהודים ולערבים, לישראלים ולפלשתינים, נושאים חשובים מנושאים של תיק זה או אחר, משרד זה או אחר, תפקיד זה או אחר. הנושא של השלום הוא הנושא המרכזי, שחשוב לנו יותר מכל נושא אחר. ולכן נתנו את התמיכה לממשלה הזאת, וניתן את התמיכה כל עוד תהליך השלום נמשך, עם כל הקשיים הקיימים, עם כל המכשולים הקיימים.

יש לנו ביקורת קשה על תפקוד הממשלה בנושא המשא-ומתן, בנושא זכויות האדם בשטחים הכבושים, הקטל, כאשר כ-30 פלשתינים, מחציתם ילדים, נהרגו מתחילת מאי.

גונן שגב (צומת):

ושום יהודי לא נפגע באותה תקופה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם יהודים, וחבל על דם.

גונן שגב (צומת):

שום יהודי לא נפגע.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שמע, אני מצטער על כל דם של יהודי ודם של ערבי, ואתה יודע זאת היטב, כיוון שאני מאמין שדם של יהודי לא יפתור את הבעיות של הערבים ודם של ערבים לא יפתור את הבעיות של היהודים. לכן תהליך השלום צריך להימשך, ואני חושב שכל הבית הזה צריך לתת את התמיכה בתהליך השלום.

אני יודע שמפלגות הימין קשה להן לעכל את המשך תהליך השלום, קשה להן לראות שיש קואליציה שזוכה בתמיכה של חברי הכנסת הערבים, ובמיוחד שתי הסיעות מד"ע וחד"ש. אבל אני רוצה שתתרגלו לדעת ולהבין, שאנחנו חלק אינטגרלי מהמפה הפוליטית של המדינה.

גונן שגב (צומת):

אין לכם – – – מאש"ף וסוריה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אנחנו חלק אינטגרלי מהמפה הפוליטית, וזה לא יעזור לך, חבר הכנסת גונן שגב. כל הזעקות שלך לא יעזרו לך. אנחנו נבחרנו בצורה דמוקרטית כדי לייצג את הציבור שלנו, ואני רוצה להזכיר גם לסיעות הימין, לרבות שמיר, שרון וכל החבר'ה, גם מהמפד"ל, שרצו בעונת הבחירות לציבור הערבי וביקשו לקבל קולות של ערבים בוחרים, ואתם קיבלתם – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

קיבלנו, קיבלנו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבל על כל קול שקיבלתם, כיוון שאתם משתמשים בקול הזה כשרביט נגד השלום, נגד הציבור הערבי, נגד חברי הכנסת הערבים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה יודע כמה ערבים הודיעו לי שהם מצטערים שהם תמכו בך? מאות.

היו"ר ע' עלי:

רבותי. חבר הכנסת יהלום, אני מבקש.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מייצג את הציבור הערבי השואף לשלום, בעוד הסיעה שלך פועלת נגד השלום, חוברת עם מולדת, עם הליכוד, כדי לטרפד את תהליך השלום, ולכן אנחנו נעשה כמיטב יכולתנו כדי לאפשר לממשלה, עם כל הביקורת שיש לנו עליה, להמשיך בתהליך השלום. אנחנו נמשיך לתת את התמיכה כל עוד קיים תהליך שלום כדי שלא לאפשר לך, חבר הכנסת גונן ודוגמתך, לקטול את תהליך השלום, ובכך תקטלו כל סיכויי השלום למנוע את שפיכות הדמים ולהביא את שני העמים להסכם שלום.

גונן שגב (צומת):

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני מבקש להפסיק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה יודע שגם סוריה יושבת היום ליד שולחן המשא-ומתן. העולם הערבי כולו, לרבות אש"ף כנציג של הפלשתינים, כל העולם הערבי מוכן להגיע להסכם שלום, שלום אמת עם מדינת ישראל, שלום צודק, שיבטיח את הזכויות של שני העמים.

גונן שגב (צומת):

חיים דיין (צומת):

עד שראש הממשלה יגיע לוותורים – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דיין.

חיים דיין (צומת):

רק כשהוא יגיע ל-50 ויתורים, אז אולי יהיה שלום.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חיים דיין, אני מדבר אליך ואתה ממשיך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ובסוף דברי אני רוצה גם כן לגנות את הדברים שאמר חבר הכנסת שרון, וגם את הדברים של חברי הכנסת עוזי לנדאו וחנן פורת, שהם מנוגדים לערכים הדמוקרטיים וההומניים האמיתיים. וכל הבית, לרבות אנשים מהימין, צריך לזעוק כנגד הדברים הללו, שהם מסוכנים, מסוכנים לא רק לנו כמיעוט.

יצחק לוי (מפד"ל):

אפילו היועץ המשפטי לממשלה לא אומר כמורך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היועץ המשפטי לממשלה, אני לא רוצה להתווכח אתך עכשיו על התפקיד שלו.

היו"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, זמנו תם, נא לאפשר לו לסיים.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יהלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשעות הללו, בימים הללו, חשוב לכולנו להסתכל קדימה ולא רק אחורה, לראות שיש צורך להבטיח עתיד טוב יותר לכולנו, יהודים וערבים, ישראלים ופלשתינים, למנוע שפיכות דמים ולהבטיח הסכם של שלום לטובת כולנו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה; ואחרון – חבר הכנסת רענן כהן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

למה נתתם בפסח פיתות לשרת החינוך? הכשלתם אותה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני לא אשם בזה, אני בעד כיבוד ערכים דתיים – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

זה היה בנצרת, זה של חד"ש, לא של מד"ע.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, נדמה לי שאין טעם לדבר על המשבר הזה יותר מדי, זוהי פיקציה מוכרת לכולנו מהקדנציה הנוכחית. הציבור מואס בה, זה לא מעניין איש, אין אחד שמאמין שיש כאן איזו מחלוקת לשם שמים.

אבל בכל זאת פטור בלא כלום אי-אפשר, ואני הייתי רוצה בעיקר להפנות את דברי אל חברי הכנסת דדי צוקר וחיים אורון, שהם היחידים שמייצגים כרגע את מרצ. אני לא רוצה לנקוט מלים יותר מדי קשות, אבל הייתי אומר שהחמור ביותר במהלך המשבר הזה הוא הרצון השיטתי של מרצ ושל השרה אלוני להשתלט על כל ערוצי התקשורת במדינת ישראל ולהחזיק אותם באגרוף קמוץ – –

חיים אורון (מרצ):

היא באה ממש כדי לשמוע.

צחי הנגבי (הליכוד):

– – על מנת למנוע ויכוח ציבורי ודיון של ממש בהצלחותיה ובכישלונותיה של התנועה הזאת, שהבטיחה כל כך הרבה ולא נותר מדימויה ולא כלום.

אתם הלכתם במשך שנים לבג"צים, למסיבות עיתונאים, תבעתם את חופש הבעת הדעה, נאבקתם ללא הרף על כך שכל ערוצי התקשורת יהיו פתוחים לכל מין, לכל גזע, לכל דת, לכל מפלגה, לכל עמדה, לכל דעה – והיום אתם אינכם מוכנים אפילו לשקול שלא שר ממפלגתכם הוא שיחזיק את הטלוויזיה בערוץ הראשון, את הערוץ השני, את הכבלים, את הטלוויזיה החינוכית. וקולו של דדי צוקר נדם – –

דוד צוקר (מרצ):

צחי – – –

צחי הנגבי (הליכוד):

– – וקולה של שולמית אלוני לא רק נדם – זועק חמס שמנסים לקחת ממנה חלקות תקשורתיות.

חיים אורון (מרצ):

אני מבין שאחרי השיעור שנתתם אתמול – – –

צחי הנגבי (הליכוד):

אני רוצה לומר, שתנועת מרצ במשבר הנוכחי עברה להיות התנועה לא בעד זכויות האדם אלא בעד עריצות ודיקטטורה בשלטון רשות השידור.

חיים אורון (מרצ):

אתם לימדתם שיעור איך גונבים מזכירות בלילה.

צחי הנגבי (הליכוד):

הרוצה לשקר ירחיק עדותו. תענה לי לעניין, תענה לי למה אתם נאבקים שכל ערוצי התקשורת במדינת ישראל יהיו בידי שרי מרצ. זה מה שאני רוצה לדעת.

דוד צוקר (מרצ):

זה הנושא של הוויכוח?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת הנגבי, רגע. רבותי – – –

דוד צוקר (מרצ):

האם זהו נושא המשבר?

צחי הנגבי (הליכוד):

זהו בסיס המשבר. שמעתי את השרה אלוני אומרת: אני רוצה תיק נכבד. איזה תיק? התיק שבו ניתן לשלוט על המיקרופון, המצלמה והעט הכותב.

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת אורון ודדי צוקר, אני מבקש להפסיק את קריאות הביניים.

צחי הנגבי (הליכוד):

תשובה לא קיבלתי, כמובן. אני מעריך שהשליטה בכלי התקשורת תהיה בידיכם, וכנראה זה לא רחוק, ואז גם אף אחד לא ישאל את השאלות האלה ולא תצטרכו לתת תשובות, והכול יבוא על מקומו בשלום.

אז הגענו לשלום.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

היו"ר ע' עלי:

אם השרה תרצה להגיב, תהיה לה זכות. שרת החינוך, אם תרצי להגיב, יש לך הסמכות, הרשות והזכות. אפשר לך, למה לך לקרוא קריאות ביניים?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

רציתי למנוע מכשול בפני עיוור.

היו"ר ע' עלי:

אפשר לך להגיב בצורה מסודרת. למה לך לקרוא קריאות ביניים, זה לא מכובד.

צחי הנגבי (הליכוד):

גברתי השרה, אני מוכן לשמוע כל הערה. אין הערות, או.קיי.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

דיברנו על תרבות.

צחי הנגבי (הליכוד):

אמרתי את הדברים למרצ, לא רק לך. השר רובינשטיין יחזיק בערוץ הראשון, השרה תחזיק בערוץ השני, בכבלים ובטלוויזיה החינוכית. זה נקרא ריכוז עוצמה בלתי מוגבלת בידי מפלגה אחת, ולהערכתי המפלגה הראשונה אשר היתה יוצאת חוצץ – ובצדק – נגד תופעה כזו הייתם אתם, אילו הייתם באופוזיציה. כל הציבור היה מזדהה עם הקריאה הזו, אבל קולכם נדם. בנושא הזה אתם מאמינים שהכול יהיה בסדר, שלא תהיה שליטה, שהדברים יתמשכו מאליהם.

דוד צוקר (מרצ):

אתה מאמין שעל כך הוויכוח?

צחי הנגבי (הליכוד):

לדעתי, מבחינת מרצ, על כך הוויכוח. יכול להיות שאני טועה, ואשמח לשמוע תגובה על כך.

חיים אורון (מרצ):

אתה טועה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני תמיד מביא בחשבון את האפשרות שאני טועה. זו אמונתי. אבל אני רוצה להתייחס, בזמן הקצר שנותר לי, לבעיה האמיתית – למשבר האמיתי של הממשלה הזו. אגדיר אותו כך: בכל מדינה – – –

היו"ר ע' עלי:

רבותי. שר התעשייה והמסחר, אנא ממך. שר הבריאות, אני מאוד מבקש.

צחי הנגבי (הליכוד):

בכל מדינה דמוקרטית מתוקנת יש קואליציה ויש אופוזיציה. יש ממשלה, ולאופוזיציה יש לפעמים ממשלת צללים. מה שקורה כאן במדינת ישראל, מאז כינונה של הממשלה הזו, הוא שהממשלה היא ממשלת הצללים. הממשלה מורכבת משרים שכולם פוחדים פחד מוות מן הצל של עצמם, ולא היה נושא אחד שבו עמדו שרי הממשלה, ובראשם ראש הממשלה, על תביעה כלשהי במשא-ומתן המדיני

ולא היתה בו התקפלות טוטלית מעמדות. אני כבר לא מדבר על עמדות שהצהרתם עליהן לפני הבחירות. אני מדבר על העמדות שהתחייבתם בהן בפני הכנסת.

השר רמון התייצב בפני הכנסת ואמר: לא יוחזרו המגורשים. באותה שעה בדיוק ראש הממשלה כבר קרס בלשכתו מול לחצים, והגיע להסדר.

שר הבריאות ח' רמון:

אחד מהם חזר? אף אחד מהם לא חזר.

צחי הנגבי (הליכוד):

אם לא חזר, זה לא בזכותכם.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני מבקש להפסיק לרגע. שר הבריאות, אם תרצה להגיב, אתן לך להגיב. למה לך לקרוא קריאות ביניים? זה כל כך לא מכובד, כאשר אתה עומד כאן וקורא קריאות.

צחי הנגבי (הליכוד):

הוא לא אשם, אני הפניתי כלפיו את הקריאה, אדוני.

שר הבריאות ח' רמון:

זו היתה פרובוקציה מצדי.

צחי הנגבי (הליכוד):

בנושא הסגר אימצו מדיניות. אני אישית תומך בסגר. נדמה לי, כי במשך שנים רגזנו על כך שאין שכר ועונש לאוכלוסייה הנותנת גיבוי טוטלי לאינתיפאדה, ואין להם שום זכות להרוג בנו כתוצאה מזכותם לעבוד. שישבו בבתיהם, אנו לא צריכים כאן סכינאים ובעלי גרזנים. אבל גם כאשר החליטו על מדיניות של סגר, מייד – בתוך יומיים-שלושה ימים – בגלל עומס הלחצים, אני לא יודע של מי – של מרצ, דראושה או תופיק זיאד, החליטו להקצות 400 מיליוני שקלים, כדי לתגמל את אלה שהענישו

באמצעות הסגר. במקום שהכסף הזה ילך לעיירות הפיתוח, לשכונות המצוקה, למאבק באבטלה, לחיילים משוחררים, הכסף הזה מוזרם למה שקרוי מחנות הפליטים.

דוד צוקר (מרצ):

אתה יודע שזה לא הכסף שלנו.

צחי הנגבי (הליכוד):

מה זאת אומרת, זה לא כסף שלנו? זה כסף שבשליטת האוצר של מדינת ישראל, והוא מחליט לאן להקצות אותו. תפסיקו לרמות ולומר שהוא לא שלנו. כאשר הממשלה מחליטה להקצות מיליוני שקלים מיעד א' ליעד ב', היא היתה יכולה להקצותו ליעד אחר, לאותם יעדים שאתם קבעתם במדיניות, כאשר רציתם שינוי סדרי העדיפויות הלאומיים.

דוד צוקר (מרצ):

באחריות: אף מלה שלך לא נכונה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אלה סדרי העדיפויות החדשים שלכם? לתגמל את הפורעים באינתיפאדה?

דוד צוקר (מרצ):

באחריות: שום מלה שלך לא אמת.

צחי הנגבי (הליכוד):

אתה טועה לחלוטין. אתה יכול לשאול את גדולי הכלכלנים. זוהי הזרמת תקציבים ללא קץ וללא גבול, וזוהי, לצערי, רק ההתחלה.

אני רוצה לסיים ולומר: אומנם זוהי ממשלת צללים, אומנם הציבור איננו תומך בה, אומנם המשבר הזה כנראה ייפתר, ייתנו את האתגר למי שצריך, יתגמלו את מי שצריך, כבר היינו במחזה הזה לא אחת, אבל אתם נמצאים במשבר אמון קיצוני עם הציבור, ומהר מאוד זה יגיע לכלל הכרעה בבחירות מוקדמות.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדברת שלכם, בעיקר מספסלי הליכוד היום, היתה מיותרת, לדעתי. בניגוד לאמרה הידועה: סייג לחוכמה שתיקה, החלטתם להפוך נושא פרסונלי ל"ISSUE" מרכזי במאבק.

אני אומר לליכוד, שחברים רבים בו הם מידידי: לא אתם תלמדו אותנו איך לנהל מדינה, ולא מכם נלמד כיצד לנהל מדינה. הרי רק בתקופת שלטון הליכוד נפגמו יחסינו עם ארצות-הברית, וגרמתם נזק למעמדה של ישראל בזירה הבין-לאומית. נצטרך לבדוק את הדברים לגופם, נצטרך אולי להקים כמה ועדות חקירה ממלכתיות כנגד הפעולות של מרבית המשרדים שעמדתם בראשם.

הרי אתם יודעים, שהממשלה הזו קמה תוך התחייבות לשני קווי יסוד, ועל כך קיבלה את אמון העם: האחד, חידוש תהליך השלום, והשני, יצירת מציאות כלכלית חדשה הבנויה על יסודות בריאים. עם זה אנו מתמודדים. כאשר אני מסתכל בפרספקטיבה, ההרכב הקואליציוני הנוכחי הקיים הוא האפשרי והתכליתי, ולכן סבלנותו של ראש הממשלה בניסיונו לקרב את הניגודים ראוייה לשבח. אני רוצה לברך גם את סבלנותן של ש"ס ומרצ. אני מקווה שבסופו של דבר הן ימצאו ביחד את הדרך לאחד את הניגודים ולהגיע להשלמה, שבסופו של דבר תהיה לטובת מדינת ישראל.

עם זאת, לא אוכל לעבור לסדר-היום על דברי ראשי הליכוד, שנשמעו גם אתמול בוועידת המפלגה. הרי אתם מנסים להמריד את העם בעצם הטלת הדופי בסמכותה של הממשלה לנהל משא-ומתן. בכך אתם מחלישים את הממשלה הנתונה במאבק חיצוני קשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מאבק פנימי קשה.

רענן כהן (העבודה):

מאבק פנימי וחיצוני קשה. לכן, לא ייתכן שבעת שהמדינה נמצאת במצב של מלחמה מדינית יבואו גורמים מתוך הליכוד ויערערו את סמכות המדינה והממשלה. בכך הם פוגעים בכוחה לפעול ולהשיג את היעדים שלנו.

הליכוד סבור, שאם הוא יגלה עמדות נוקשות, הוא יחזק את ידי הממשלה. אני רוצה לומר, שההיפך הוא הנכון, הליכוד פוגע במעמדה הבין-לאומי של המדינה ובסמכותה לנהל את המשא-ומתן ובכך הוא מחליש אותה. לכן אני קורא לליכוד לא רק לגלות אחריות לאומית, אלא גם לגלות חוכמה מדינית ואיפוק בעת מאבק כה חשוב למדינה.

עם זאת, אמרנו מתחילת הדרך, שאנחנו נהיה מוכנים להרחיב את הקואליציה, ומי שמכיר אותי יודע, שאני בעד הרחבת הקואליציה הזאת. לכן אני רוצה לפנות מעל במה זו לראשי צומת, מפד"ל ויהדות התורה להיענות להזמנת ראש הממשלה ולהיכנס למשא-ומתן. אני חושב שממשלה רחבה היא האקט הנכון והטוב ביותר למדינת ישראל בשעה זו, ורק ממשלה רחבה יכולה להתמודד עם סחטנות ויכולה להגיע לשבילים נכונים שהם לטובת מדינת ישראל.

אנחנו עומדים בפני שנה גורלית. זו שנת הכרעות לעתיד המדינה, וכולנו אחראים לגורלה, וכל אחד מאתנו, ללא הבדל השקפה, שותף לאחריות כלפי מדינת ישראל ועתידה. לכן אני רוצה לפנות לכל חבר כנסת לגלות אחריות לאומית, לנסות לסייע בידי הממשלה כדי שתוכל לעמוד במאבקים הלאומיים. זה לא קל. אני נמנה עם אלה במפלגתי שמתמודדים כל יום על השקפה, על שינוי בסדרי עדיפויות, על יצירת עתיד טוב למדינת ישראל. אני נאבק על מנת שתהליך השלום יהיה תהליך שיבטיח גם את ביטחון מדינת ישראל, ולא אומר כרגע מה דעתי בנושא רמת-הגולן, אבל היא ידועה. אני אינני נמנה עם אלה שמוכנים ללכת להסדר של שלום כאשר מוותרים על כל רמת-הגולן. לכן אני פונה לחברי מהסיעות האחרות לגלות אורך רוח, להיכנס לדיון ולהיכנס לממשלה רחבה, משום שזו הדרך שבה צריכים ללכת כל אלה הטוענים שהממשלה הזאת נשענת על 61.

אני רוצה לנצל את הזמן העומד לרשותי ולפנות בעיקר לחברי צומת, שאתם גם קיימתי שיחות לא מעטות. אני יודע שאתם רוצים להיכנס לממשלה הזאת.

יצחק לוי (מפד"ל):

מי?

רענן כהן (העבודה):

צומת. גם מפד"ל.

שאול יהלום (מפד"ל):

לא.

רענן כהן (העבודה):

אי-אפשר לומר, מצד אחד, כן, ומצד אחר – לא.

יצחק לוי (מפד"ל):

— — —

רענן כהן (העבודה):

גם מפד"ל רוצה להיכנס לממשלה הזאת.

שאול יהלום (מפד"ל):

מפד"ל לא רוצה להיכנס, והיא גם לא תיכנס לממשלה מתקפלת.

רענן כהן (העבודה):

אולי אתה לא רוצה להיכנס, אבל משיחות אישיות עם חברי המפד"ל אני יודע שרובכם רוצים להיכנס לממשלה הזאת.

יצחק לוי (מפד"ל):

— — —

שאול יהלום (מפד"ל):

לממשלה מתקפלת ניכנס?

רענן כהן (העבודה):

ואני אומר גם לצומת — — —

יצחק לוי (מפד"ל):

תגיד מי.

רענן כהן (העבודה):

בשיחות אישיות, האמן לי, הרי אני מצטט את הדברים בצורה מדויקת, לא אזכיר כאן שמות.

יצחק לוי (מפד"ל):

תגיד פה מי, מעל דוכן הכנסת.

רענן כהן (העבודה):

אני אומר גם לחברי מצומת: זו השעה, אולי הפקדת המשרדים בידי ראש הממשלה היא פתח לשנות את מבנה הקואליציה ולחזק אותה. הרי חברי צומת עושים הכול ומנסים להגיע להבנה כדי שייכנסו לממשלה הזאת, ואני רוצה אתכם בפנים, בממשלה הזאת. אם לא נדע ליצור הבנה בין צומת, בין המפד"ל – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

— — —

רענן כהן (העבודה):

אני יודע בדיוק מה אני רוצה.

דוד צוקר (מרצ):

— — —

רענן כהן (העבודה):

אתה לא תישאר בחוץ, מכיוון שגם אתה רוצה את תהליך השלום על הבסיס הזה, ואני מסוגל להגיע לשלום טוב יותר עם ממשלה רחבה. ולכן אני מציע – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

דוד צוקר (מרצ):

רענן כהן (העבודה):

לא יעזור לכם, חברי ממרצ. ממשלה טובה וחזקה – – –

דוד צוקר (מרצ):

רענן כהן (העבודה):

כן, בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

אתה כבר מחלק את רשות הדיבור?

דוד צוקר (מרצ):

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול.

היו"ר ע' עלי:

אתן לך.

רענן כהן (העבודה):

דעתי ברורה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רענן כהן, רגע אחד. היות שאפשרת לחבר כנסת ממרצ לשאול שאלה שלו, יש כאן גם שאלה נוספת לחבר הכנסת חנן פורת.

רענן כהן (העבודה):

כן, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה אמרת, ושמחתי על דבריך, שאתה עומד על כך שגם בהסכם שלום לא ניסוג מרמת-הגולן.

רענן כהן (העבודה):

מכל רמת-הגולן.

חנן פורת (מפד"ל):

אמור לי מדוע כששוחחתי עם ראש הממשלה, הוא לא היה מוכן להכניס לקווי היסוד של הממשלה, ואפילו להסכם קואליציוני, שום סעיף על רמת-הגולן. אם תצליח להביא אותו להכניס סעיף – – –

רענן כהן (העבודה):

אני גם אמרתי לראש הממשלה, כאשר נפגשתי אתו בימים האחרונים, שאנחנו בהחלט צריכים ללכת למשאל עם בתהליך השלום, לרבות בעניין רמת-הגולן, ואם מפד"ל וצומת יצטרפו לממשלה הזאת, אנחנו נלך למשאל עם כדי להבטיח – – –

משה פלד (צומת):

לא את זה הוא שאל אותך.

רענן כהן (העבודה):

אני יודע.

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

רענן כהן (העבודה):

משא-ומתן לא מנהלים במליאה, משא-ומתן מנהלים עם ראש הממשלה ועם צוות, משום שאנחנו חייבים להגיע לקואליציה רחבה כדי שהיא תתמודד עם השאלות המכריעות העומדות בפני מדינת ישראל. אני שב וקורא גם לצומת וגם למפד"ל להצטרף לממשלה. תודה רבה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

היו"ר ע' עלי:

רק רגע, נא לשבת. תודה לחבר הכנסת רענן כהן. שר הבריאות רוצה להגיב? הבנתי מיושב-ראש הקואליציה שאפשר לגשת להצבעה.

שר הבריאות ח' רמון:

— — —

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, השר חיים רמון.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אישור הכנסת להחלטת הממשלה מלפני שבוע נדרש על מנת לאפשר לממשלה בשלב זה, בהרכבה הנוכחי, להמשיך ולקדם את היעדים המרכזיים שהיא הציבה לעצמה. והיעד המרכזי הוא היעד של קידום השלום.

הממשלה בהרכבה הנוכחי היא הממשלה שיכולה לעשות — — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה רגע. רבותי, אני לא יכול להסכים לרעש הזה. אני מבקש להפסיק את הדיבורים ולאפשר לנואם לדבר.

שר הבריאות ח' רמון:

הממשלה בהרכבה הנוכחי היא הממשלה שיכולה לקדם את תהליך השלום בצורה הטובה ביותר. נכון, יש צורך וחשוב להרחיב ממשלה, ורצוי שממשלה תישען על מספר הקולות המקסימלי האפשרי בכנסת. אבל בצד הרצון להרחיב ממשלה, צריך לזכור שממשלה צריכה לפעול, ממשלה צריכה להגשים מדיניות. ולעתים יש סתירה בין הרצון להישען על רוב גדול יותר לבין היכולת להגשים מדיניות, ובמקרה זה בראש ובראשונה את מדיניות השלום.

לכן, כל מרכיבי הקואליציה הזאת עושים מאמץ, ומאמץ קשה, לקיים את הממשלה. לצורך כך כל המרכיבים נדרשים לפשרות, נדרשים לאיפוק, נדרשים לחיים משותפים, וזה לא פשוט, בעיקר לא בין שני מרכיבים, שכל אחד מהם שואב מעולם רחוק מזה של השני. אבל יש משותף ביניהם — — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה רגע, סליחה. רבותי, אני מבקש מכם לא להפריע. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה לשבת. חבר הכנסת רענן כהן, אני מבקש לשבת. רבותי חברי הכנסת, אי-אפשר לנהל כך את הישיבה. אני פונה גם אל שולחן הממשלה, עם כל הכבוד. אדוני שר התיירות. שר התיירות, אני מדבר אליך. אני מבקש להפסיק את השיחות.

שר הבריאות ח' רמון:

הגשר הזה, שקיים גם בין ש"ס ובין מרצ, הוא השאיפה להגיע להסכם שלום, השאיפה לשים קץ לשפיכות הדמים. לכן אנחנו מבקשים את אישור הכנסת, על מנת לאפשר לממשלה להמשיך לפעול במתכונתה הנוכחית. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר הבריאות. רבותי חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני מבקש מכולם לשבת. רבותי חברי הכנסת, בבקשה להפסיק את הדיבורים. בזמן ההצבעה לא מדברים. לא אתחיל בהצבעה עד שיהיה כאן שקט.

רבותי, מי בעד אישור ההודעה על החלטת הממשלה לשנות חלוקת תפקידים בין שרים, כפי שמסר ראש הממשלה ושר הביטחון – יצביע בעד. מי נגד – יצביע נגד. נא להצביע.

הצבעה מס' 1

בעד הודעת הממשלה – 59

נגד – 37

נמנעים – 1

הודעת הממשלה על החלטתה לשנות חלוקת תפקידים בין שרים אושרה.

היו"ר ע' עלי:

59 בעד, 37 נגד, אחד נמנע. הודעת הממשלה אושרה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודיע שאני לא הצבעתי, כי אני מקוֹזֵז עם יושב-ראש הכנסת שיצא להשתתף בטקס.

הודעת הממשלה על מינוי סגני שרים לשר החינוך והתרבות

היו"ר ע' עלי:

ראש הממשלה מבקש למסור הודעה. בבקשה, אדוני ראש הממשלה.

ראש הממשלה י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להודיע לכנסת, כי בהתאם לסעיף 34(א) לחוק-יסוד: הממשלה, החליטה הממשלה לאשר את מינויים על-ידי של חבר הכנסת מיכה גולדמן וחבר הכנסת משה מאיה לסגנים לשר החינוך והתרבות. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. כפי שידוע, ההודעה הזאת אינה טעונה הצבעה. אנחנו ממשיכים אפוא בסדר-היום.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, סיעת הליכוד מבקשת לקיים דיון על הודעת ראש הממשלה בעניין מינוי הסגנים.

היו"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, הודעה לחבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה, חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, היה צריך עוז רב מצד ראש הממשלה לעלות כאן ולהזכיר לכנסת את פרשיית ריבוי הסגנים שבקדנציה זו, כאשר הוא כבר הביא מספר גדול כל כך של סגנים. היום אנחנו שומעים פעם נוספת על אותם סגנים ותפקודם.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שנקיים דיון בהודעתו של ראש הממשלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת מצא, אני מבקש להבהיר, כי לפי סעיף 35 לתקנון הכנסת, סיעה המבקשת לקיים דיון בהודעת ראש ממשלה על מינוי סגנים צריכה להגיש 30 חתימות של חברי כנסת. רשמנו לפנינו את הודעתך. נא להגיש 30 חתימות של חברי כנסת, ואז נקיים דיון.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מודה לך מאוד. אומנם כך תעשה סיעתנו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לסעיף שאלות בעל-פה. סגן שר הביטחון ישיב על שאלת בעל-פה של חבר הכנסת בדש, בנושא: שחרור חיילים פצועים מבית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע. חבר הכנסת בדש, בבקשה.

שחרור חיילים פצועים מבית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע

פנחס בדש (צומת):

פורסם ב"מעריב" בתאריך 16 במאי 1993, שחיילים שנפצעו ברפיח שוחררו מבית-החולים "סורוקה" יחפים וללא כסף ופנקס חוגר.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לחייל פצוע אין הסעה ברכב צבאי לביתו/לבסיסו?

2. מי הרשות האחראית לשחרור חיילים פצועים מבית-החולים?

3. מדוע לא הודיעו למשפחות הפצועים על פציעת בניהם?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. החיילים עלו על רכב הסעה ייעודי של חיל הרפואה, והם, על דעת עצמם ובניגוד להנחיית הרופא, ירדו מההסעה בתחנה המרכזית בבאר-שבע ועלו על האוטובוס לתל-אביב.

2. חייל המאושפז בבית-חולים הינו ככל אזרח המאושפז. הרופא המטפל בבית-החולים הוא המאשר לשחרר את החולה/החייל, והחייל עם שחרורו עובר לר"מ-2. משם דואגים לפנותו בהתאם להמלצת הרופא: ליחידה, למתקן אשפוז צבאי וכו'.

3. מחובת ר"מ-2 לדווח למשפחות חיילים שהגיעו לבית-החולים רק במצב בינוני ומעלה. במקרה זה, ובמצבם של החיילים, יכלו הם להודיע למשפחותיהם, ואף ניתנו להם טלפונים למטרה זו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לסגן שר הביטחון. שאלה נוספת לחבר הכנסת בדש.

פנחס בדש (צומת):

אדוני סגן השר, בתקופת שירות המילואים שלי איבד אחד הקצינים את הכרתו במהלך תרגיל. הוא פונה לבית-חולים ושכב שם כשלושה שבועות, שבהם עבר בדיקות רבות. בתקופת אשפוזו הוא קיבל טיפול מסור מיחידת ר"מ-2, ניתנו לו טלוויזיה, נעלי בית, עיתונים וכל מיני הטבות. לאחר כשלושה שבועות נתגלה כי הקצין חלה בסרטן בראשו. טרם התאוששותו מהבשורה בא חייל מר"מ-2 ולקח את כל הציוד – הטלוויזיה, נעלי הבית ושאר הפריטים – ודרשו ממנו לחתום מייד על טופס שחרור מצה"ל. לא נתנו לו שום זמן להתאושש מהבשורה.

בתגובה על שאלתי נענית, כי השחרור המהיר בא למנוע אחריות של צה"ל במקרה של פטירה או ניתוח מידי. זו התנהגות אכזרית ומבזה. האם זה מה שמגיע לקצין שמשרת 20 שנה במילואים? האם אלו הנהלים בצה"ל למקרים דומים?

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת בדש. רבותי חברי הכנסת, יש רבים שנרשמו לשאלה נוספת. אני אאפשר רק לשניים, בהתאם לתקנון. חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, לא אחת קורה שיש אי-הבנות בין הצבא לבין המשפחות לגבי דיווח על אשפוז של חיילים בבתי-חולים. הרגע אמרת, שההוראה היא לדווח רק מפציעה המוגדרת מבינוני ומעלה. אני חושב שהדבר הזה איננו נכון. מכיוון שבסופו של דבר הקשר בין המשפחה לבין החייל לא תמיד נוצר כמו שצריך, גם בבית-החולים. ופעמים ההגדרה של פציעה קלה מרתקת חייל למיטה, והוא לא יכול לגשת לטלפון ולהודיע. האם תסכים להורות, שכל אשפוז יהיה חייב הודעה למשפחה מטעם שלטונות צה"ל?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת לוי. שאלה נוספת לחבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני סגן שר הביטחון, כל מי שראה בעיתון "מעריב" את התמונה של חיילי צבא-הגנה לישראל יחפים ובלבוש מרושל, רגשות של חרפה ובושה פקדו אותו. אני שמעתי את תשובתך. מדוע לא נקט דובר צה"ל פעולות הסברה, כדי להסביר את מה שאתה אמרת, שהחיילים האלה עשו פעולה שהיא בבחינת הפרת משמעת חמורה? אילו אמצעים, מלבד פעולת ההסברה, תנקוט אתה וינקטו שלטונות צה"ל כדי להעניש אותם, כי התמונה גרמה לבושה וחרפה.

שאול יהלום (מפד"ל):

לא רק שהם נפצעו, צריך גם להעניש אותם.

עמנואל זיסמן (העבודה):

תסלח לי, אם הם עזבו את בית-החולים בלי אישור, והם הצטלמו ככה – זה צבא-הגנה לישראל?
יחפים ומרושלים? אסור היה לעזוב את בית-החולים.

שאל יהלום (מפד"ל):

חיילים שנפצעו צריכים לקבל עונש.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יהלום, לא מקובל לקרוא קריאת ביניים בזמן שאלה נוספת.

שאל יהלום (מפד"ל):

הוא אמר שיש להעניש חיילים שנפצעו. זה לא מקומם?

הי"ר ע' עלי:

זה לא מה שהוא אמר. לא שמעת את כל דבריו. אדוני סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת בדש, כיוון שאני שומע בפעם הראשונה את סיפור המעשה, אינני יכול לענות לך. אני
מסוגל לבדוק כל דבר שיעלה כאן, אבל זה לוקח זמן. בבקשה להעביר אלי את כל החומר כדי שאוכל
לטפל בעניין.

לחבר הכנסת לוי, אני אבדוק את האפשרות לשנות את ההוראה כך שידווח למשפחה על כל מקרה
של פציעה. אני אבדוק מדוע ההוראה הזאת מסייגת את העניין. אטפל בכך, ואם זה רק ניתן, נשנה
את ההוראה.

אני מסכים עם חבר הכנסת זיסמן, שזו היתה תחושה בהחלט לא מקובלת. גם אם היו החיילים
פצועים, הם יכולים לשמור על מינימום של משמעת, משמעת לבוש, משמעת הופעה. מה עוד
שמדובר במצב של אחרי אשפוז.

אני מתאר לי שהמפקדים נקטו את האמצעים המתאימים. אני לא יכול להגיד לך מה הם, כי זה לא היה הנושא של השאלתא. אבל אין ספק שאנחנו נסביר היטב את הסוגיה הזאת לחיילים, על מנת שמקרים כאלה לא יישנו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר הביטחון.

הצעה לסדר-היום

סחבת בתהליכי אימוץ ילדים

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום שלנו. כעת אנחנו עוברים לסעיף הצעות לסדר-היום. ראשון המציעים, חבר הכנסת יוסף ונונו, הצעה מס' 1628, בנושא: סחבת בתהליכי אימוץ ילדים. תשיב על כך שרת העבודה והרווחה, הגברת נמיר.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, יעקב אבינו עבד שבע שנים בשביל לאה ושבע שנים בשביל רחל.

היו"ר ע' עלי:

הוא עבד בשביל רחל.

יוסף ונונו (העבודה):

בפועל. לאחריהן נולדו ליעקב שנים-עשר בנים ובת שהפכו לעם על שבטיו. משפחות רבות לא צלחו להן הדרך והעבודה, הגורל התאכזר להן ולא הצליחו להביא ילדים לאחר עבודת פרך.

משפחות רבות עם ניסיונות נואשים, חוזרים ונשנים, להרות; רופאים, בתי-חולים והוצאות של סכומי עתק, המרוששים את הזוג והורסים כל מערכת של חיים נורמליים. וכל מה שנותר זו התקווה כי אולי אולי יצליחו להביא ילד.

במשפחות רבות מתחוללת דרמה אנושית, קורעת-לב; טרגדיה של זוג צעיר חסר אונים, הנאחז בקצה קצהו של חבל הצלה. במקרים רבים הדבר אינו מועיל ובני הזוג נותרים חסרי תקווה וחסרי תועלת.

בשלב הזה פונים אל גורם היחיד שיכול להציל אותם מהנפילה העמוקה, פונים אל התחנה לאימוץ הילד של משרד העבודה והרווחה, בידועם שזה המוצא האחרון, המוצא של אימוץ ילד, ובלבם תפילה ואמונה, שאנשי התחנה בעלי לב רגיש ומבין, אנשים רחמנים, בוודאי תהיה להם הבנה עמוקה למסלול הייסורים של הזוג, הבנה עמוקה לתקווה הנואשת שהזוג תולה בהם, ובוודאי יטפלו בהם בלב אוהב עם אוזן קשבת, עם עידוד ואהבה.

אך, לצערנו הרב, במקרים רבים האשליה מתנפצת לרסיסים רבים ומשליכה את הזוג לים הייאוש. במקום עידוד והבנה – ציניות ואטימות. במקום רחמנות והתחשבות – אכזריות ויחס בוטה. הזוג הפונה מתעורר למציאות קשה, ומתחיל שוב חלום בלהות ומסלול ייסורים חדש, שאורך שנים רבות.

האימוץ של ילד הוא מהנושאים האנושיים והרגישים ביותר, ומדובר בדיני נפשות ממש.

אני באופן אישי הייתי עד להתנהגות בוטה ולא-אנושית של מוסדות האימוץ, ולרגע חשבת: האם הדבר הזה קורה אצלנו בישראל? האם זה קורה בתקופה שלנו? אנחנו יודעים על ניסיונות רבים של זוגות לאימוץ מחוץ-לארץ, הכרוכים בסיכונים ובעבירות על החוק של אותן מדינות, וכל זה בגלל הדלתות שמוסדות האימוץ אצלנו סוגרים בפניהם.

האירוע הטרי הוא האירוע של נעמי ואלברט פינטו מאשדוד, אשר חיכו שבע שנים לילד לאימוץ. שני העיתונים הגדולים והעיתון "כל הדרום" הביאו את הסיפור של נעמי ואלברט פינטו בהרחבה. וכך מסופר: כמו בסרט נע מריצה נעמי פינטו שוב ושוב את אירועי היום שבו התבשרה שלא תוכל לאמץ את הילד שלו ציפתה למעלה משבע שנים. זה היה יום קר וגשום, התעוררה והתלבטה איזה בגד ללבוש לכבוד היום הגדול, הדליקה נרות למזל. הדרך לירושלים היתה קשה, הכבישים רטובים, ושניהם קרנו מאושר. לתחנה לאימוץ הילד הגיעו בזמן; העובדת מרגלית, שליוותה אותם במשך שנים רבות, קיבלה אותם בחיוך רחב, דבר שבישר להם טובות. הגיע תורם, והעובדת הסוציאלית בישרה להם בחדות: החלטנו שלא מגיע לכם לאמץ ילד. נעמי קפאה במקומה ונאבקה בגוש הגדול בגרון, לא יכלה לזוז מהמקום. "רציתי להגיד לה שהיא טעתה, שאסור היה לה להגיד לנו דבר כזה."

במשך שבועיים היתה נעמי בדיכאון, עזבה את מקום עבודתה, לא אכלה ולא שתתה, רק ישנה ובכתה. ואלברט פינטו, בעלה, אומר בעיניים דומעות: "כואב לי, שאחרי כל מה שעשיתי למען המדינה" – אלברט הוא נכה צה"ל – "ולאחר ההפניות וההמלצות של משרד הביטחון, זה מה שאני מקבל. קשה להבין איך אשה זו מנסה להשפיל את כבודי עד לאדמה ולהכשיל אותי לקבל ילד. הרי הופנינו למכון 'פילת' ועברנו את המבחנים בהצלחה. ביקשנו ממרגלית לדבר עם מיישור מהנהלה. היא סירבה בטענה שהיא ההנהלה, ואין לנו עם מי לדבר חוץ ממנה". ונעמי אומרת בהמשך: "חשבנו להתגרש, נשברנו לגמרי, הרגשתי שאיבדתי ברגע אחד את הכול".

לצערנו הרב, יש מקרים רבים כמו משפחת פינטו. אסור לנו לעבור לסדר-היום, ואני קורא לשרת העבודה והרווחה לבצע רביזיה ורפורמה בכל הליכי האימוץ. אני מציע להקים ועדה ממלכתית

לבדיקת כל הנהלים, הדרכים, כדי להקל ולפשט את תהליכי האימוץ, ולשים סכר לטרגדיות הרבות המתרחשות בימינו אלה. על כן אני מציע להעלות את הנושא על סדר-היום של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת ונונו. שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתנצלת בפני כמה מחברי הבית אם בכמה מדברי הפתיחה שלי אחזור על דברים שאמרתי לחבר הכנסת רפי אלול בהצעה לסדר-היום שלו בנושא אימוץ ילדים. אם אינני טועה, זה היה ב-20 בינואר. חברת הכנסת בלומנטל, אני זוכרת שהיית נוכחת אז עם עוד כמה חברי כנסת באולם המליאה.

אני מתכבדת, אדוני היושב-ראש, להשיב על הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת ד"ר יוסי ונונו.

האימוץ הוא מענה חוקי על צורך הדדי של ילד הנזקק להורים ושל זוג הכמה לילד. ההכרה בזכותו של ילד לגדול בבית הורים קבוע מוצאת ביטוי בחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981, אשר שם דגש בטובת הילד ובצרכיו, ובמקביל מגן על זכויותיהם של ההורים הביולוגיים. [32 שלילת הורות חוקית מהורים ביולוגיים היא תהליך משפטי, שבו בית-המשפט ממנה עורך-דין המגן על זכויותיהם של ההורים. החוק מעגן גם את זכויותיהם וחובותיהם של ההורים מאמצים.

חובת השירות למען הילד כלפי ילדים שנגזר עליהם שלא לגדול עם משפחתם המולידה היא לבחון את מסוגלות המבקשים למלא את התפקיד של ההורים מאמצים. מלבד התבחינים הקבועים בחוק, הקובעים, בין היתר, שאין אימוץ אלא על-ידי בעל ואשתו יחד, נבדקת בריאותם הפיסית והנפשית של בני הזוג בעזרת מכון חיצוני.

תקרת הגיל לאימוץ תינוק היא 40 לאם ו-45 לאב. זוהי תקרה הגבוהה בחמש שנים מזו הנהוגה בארצות המערב. לזוגות שבהם האם מבוגרת מגיל 40 מוצע לבחון אימוצם של ילדים גדולים יותר. ברור שגם נכונות זוגות אלה ויכולתם להיענות לצרכיו הרגשיים של הילד, שכבר התנסה בסבל ובבדידות, חייבת להיבדק. כל פקידות האימוץ בשירות למען הילד הן עובדות סוציאליות בעלות ניסיון של לפחות חמש שנים בטיפול.

חבר הכנסת יוסי ונונו, אני מאחלת לך, שכל מחלקות עיריית קריית-מלאכי, שאתה עומד בראשה, יעמדו בראשן ויעבדו בהן עובדות מסורות, נאמנות ואחריות יותר מהעובדות ביחידה הזאת, ואני אומרת זאת במלוא האחריות. אני אגיע גם לנושא שהעלית, ואצטרך, לצערי, לומר כמה דברים קשים.

רבותי חברי הכנסת, כ-1,880 זוגות רשומים בארץ לאימוץ. משך ההמתנה לאימוץ תינוק הינו בן שש לשבע שנים. 98 תינוקות ו-124 ילדים בני שנתיים ומעלה ותינוקות עם צרכים מיוחדים נמסרו ב-

1992 לאימוץ. ברור שכאשר ההמתנה היא כה ארוכה, הכמהים לילדים עלולים לחוש תסכול וחוסר אונים.

על מנת לסייע לזוגות להתמודד עם מצוקות אלו, נוקט השירות את הפעולות הבאות: השירות מנסה לעודד זוגות לאמץ ילדים בגיל מבוגר יותר, כאשר תור ההמתנה לאימוץ תינוק נשמר. השירות מסייע לזוגות המעוניינים לאמץ בחוץ-לארץ על-ידי מתן חוות דעת והמלצות לשירותי אימוץ חוקיים בחוץ-לארץ. השירות מקבל על עצמו אחריות למעקב ולדיווח אחרי קבלת הילד, כאשר הדבר נדרש על-ידי הסוכנויות בחוץ-לארץ.

יתירה מכך, משרד המשפטים ומשרד העבודה והרווחה סיימו את הכנותיהם לקראת הגשת הצעת חוק הבאה להרחיב את חוק האימוץ ולהסדיר את האימוץ הבין-ארצי. הגשת הצעת התיקון לחוק עוכבה עד כה משום שהמשרדים ביקשו להבטיח, שהצעת החוק תהיה ברוח האמנה המתגבשת בימים אלה בהאג, בהשתתפות נציגי ממשלת ישראל.

זוגות המרגישים נפגעים בתהליך האימוץ רשאים לפנות לפקידת סעד ראשית לחוק האימוץ, הנפגשת עם כל זוג המבקש זאת.

ביוזמת השירות למען הילד הוקמה ועדת ערר, בראשות שופט בדימוס, לדיון בבקשות שנדחו. החברים בוועדת הערר הם מומחים מהשורה הראשונה, והם אינם נמנים עם עובדי משרד העבודה והרווחה. בכל שנה פונים כ-10 זוגות לוועדה.

מתוך רגישות לתגובות הציבור, ומתוך עניין כן לבדוק מחדש את דרכי העבודה, השירות יוזם בימים אלה סקר עמדות שני בקרב כל הרשומים לאימוץ. הסקר הקודם נערך ב-1985, הוא הראה ש-82% מהרשומים בשירות באותה עת הביעו דעה חיובית על טיב הקשר עם פקידת האימוץ.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מצוקתן הקשה של המשפחות הממתינות לאימוץ נובעת בעיקר מהמספר הקטן של הילדים המועמדים לאימוץ. המשרד שוקד בימים אלו על הסדרת האימוץ הבין-ארצי, כדי להתמודד עם מצוקה זו. בו בזמן אנו מקפידים לבחון את עצמנו כל יום, חבר הכנסת ונונו, בסיוען של העובדות המסורות של השירות למען הילד, כדי להבטיח שכל ילד הזקוק למשפחה המאמצת יאומץ מוקדם ככל האפשר.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לנושא המיוחד שהועלה כאן. הדיווח לפני – בכתב יד. כתוב עליו: לשרה; חסוי; שמור ביותר. אני לא אומר מלה ממה שכתוב באותו דיווח. אני רק רוצה לומר לך, חבר הכנסת ונונו, לו אני אחראית אישית, במקום אותה פקידת אימוץ, על מתן ילד לאימוץ לאותו זוג, לא הייתי מאשרת. זה כל מה שאני יכולה להרשות לעצמי לומר מעל במת הכנסת.

אמרתי לחבר הכנסת ונונו קודם לכן, אני מוכנה, לעיונו בלבד – אני מאמינה וסומכת על חבר הכנסת ונונו – להראות לו קטע מהדוח, על אותן עובדות נאמנות, שגם חברת הכנסת בלומנטל מכירה אותן וגם חבר הכנסת יצחק לוי – אביבה ליאון, אלה בלאס – שעומדות בביקורת מצד משפחות שכל כך רוצות לאמץ ילד, ואין לנו ילדים למסור. אנחנו מאוד קפדניים בחתימות על הסכמים עם מדינות חוץ,

ואנחנו עומדים לעשות זאת עכשיו, כפוף לאמנה בין-לאומית; לא דברים בלתי חוקיים. אנחנו יהודים, יש לנו גם כללי ההלכה, הדת היהודית. הנשים הללו עושות עבודת קודש; עבודת קודש.

לכן אני רוצה כאן, מעל הבמה הזאת, להסיר כל ספק שיש אצל מישהו מהיושבים כאן, אצל חברי הכנסת היושבים כאן, כל חשש שאולי הטיפול באותה פנייה של המשפחה לא נעשה כהלכה בכל שלב ושלב.

חבר הכנסת ונונו, לא תמיד מה שמפרסמים מדויק, ולא תמיד מה שמוסרים לפרסום מדויק, משום שכל צד הוא רק צד אחד בסיפור. אנחנו רק בני אנוש, ויש דברים שלפעמים לא נעים לנו, לא קל לנו, לא נוח לנו לומר.

לכן, אדוני היושב-ראש, תרשו לי, אני חייבת לשמור על הסודיות במקרה הזה ולא אוכל לענות מעל במת הכנסת. אני חוזרת ואומרת, אילו בא העניין לשיקולי האישי – לא הייתי מאשרת מתן אימוץ במקרה הנדון.

בגלל חשיבות הנושא – אמרתי זאת גם אז, אדוני היושב-ראש, ואני יודעת שלחברי כנסת רבים יש רגישות רבה, ובוודאי גם למציע – אני מציעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשרת העבודה והרווחה. חבר הכנסת רביץ ביקש להסיר. הוא לא נמצא. חבר הכנסת יצחק לוי, אתה ביקשת להעביר לוועדה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מבקש להסיר.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, אני חושב שמוכן שהבקשה שלי להסיר באה רק כדי שאוכל להתבטא בנקודה אחת או שתיים.

קודם כול, אני מצטרף לכל דברי השבח שאמרת על העובדות של השירות למען הילד ועל כל העוול שנעשה להן לפעמים, בגלל השטחיות שיש בהבנת הנושא. יש הרבה מאוד שטחיות בהבנת הנושא הזה. אנשים רואים רק נתונים, זה מחכה כך וכך זמן וזה מחכה כך וכך זמן, ויש אז ביקורת וכדומה.

אני חושב שמתפקידך למחות על הלינץ' שנעשה לשירות באחת מתוכניות הטלוויזיה. נעשה לינץ'; לדעתי, זה לא היה יפה. בתוכנית "פופוליטיקה" לפני שבועיים, כאשר פורסם דוח מבקרת המדינה, הוזמנה גברת בלאס והוזמנו עוד שלושה חברים, שלא אזכיר את שמם. הייתי מציע לך, אם את יכולה לראות את הקלטת, לראות את מה שנעשה שם ולהגיב על מה שקרה, כי זה לא הגיע לשירות.

אני מסיר את הצעתי להסיר את ההצעה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יצחק לוי, אני מבקש להבהיר. משום כבודך, בוודאי לא מתאים לך לומר את הדבר שאמרת, להסיר ואחר כך לחזור בכך ולהסיר הצעתך להסיר.

יצחק לוי (מפד"ל):

היה חשוב להודיע.

היו"ר ע' עלי:

בסדר. אבל יש כאן כללי דיון. ביקשת להסיר, ובסוף דברית אתה מסיים ואומר אני מבקש להסיר את הצעתי להסיר. זה עושה מהדיון איזה – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

אני חוזר בי מהסיום.

היו"ר ע' עלי:

בסדר. רשמנו לפנינו את חזרתך מהסיום.

חבר הכנסת ונונו, אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה?

יוסף ונונו (העבודה):

מסכים.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו מצביעים. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת ונונו לוועדת העבודה והרווחה, כהצעתה של שרת העבודה והרווחה – נא להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 6

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 6, נמנע – 1, נגד – אין. ההצעה תועבר לוועדת העבודה והרווחה.

הצעות לסדר-היום

בחירות מוניציפליות במועצות הממונות

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הצעות דחופות לסדר-היום, מס' 1543 ו-1545: בחירות מוניציפליות במועצות הממונות. ראשון הדוברים, חבר הכנסת אסעד אסעד, יעלה ויבוא.

קריאה:

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לקרוא לשר אריה דרעי. הוא צריך להשיב.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אבל הוא לא בתפקיד.

היו"ר ע' עלי:

לכן אמרתי השר אריה דרעי. לא אמרתי שר הפנים אריה דרעי.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אפשר לקרוא לראש הממשלה.

היו"ר ע' עלי:

ראש הממשלה זכאי או רשאי לבקש מאחד השרים להשיב במקומו. הפעם הוא הטיל את זה על השר אריה דרעי, שבוודאי יודע משהו בתחום המשרד הזה. חבר הכנסת אסעד, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר דרעי, במדינת ישראל יש כיום 50 ערים ועיירות נבחרות, מתוכן חמש ערים במגזר הערבי. יש 78 רשויות מקומיות יהודיות ו-66 רשויות מקומיות במגזר המיעוטים, מתוכן 10 רשויות דרוזיות ורשות אחת צ'רקסית.

53 מועצות אזוריות, כמעט כולן, אני חושב כולן, במגזר היהודי, חלקן היום בהכנות לבחירות המוניציפליות, כמו מרום-הגליל. זה תהליך חשוב, צריך לברך עליו, שיהיה גם התהליך ביתר המועצות. ויש בארץ 33 רשויות מקומיות תחת ההגדרה של משרד הפנים "חסרות סטטוס". את

ההגדרה הזאת יש מקום, אני חושב, לשנות. מתוך ה-33, יותר ממחציתן במגזר המיעוטים, 11 רשויות ערביות ובדואיות, ארבע רשויות דרוזיות ברמת-הגולן ורשות דרוזית אחת בגליל, סג'ור, שנפרדה ממרום-הגליל לפני קצת יותר משנה.

הרשויות חסרות הסטטוס מחולקות לכמה סוגים גם בתוכן. יש מועצות ממונות.

השר א' דרעי:

כל מה שאמרת על הרשויות חסרות הסטטוס, הן לא חסרות סטטוס.

אסעד אסעד (הליכוד):

זה מה שכתוב במסמך שקיבלתי ממשד הפנים.

השר א' דרעי:

אין רשות מקומית ללא מעמד מוניציפלי. הן מועצות מקומיות כמו כל המועצות המקומיות. הן מועצות לא נבחרות, או ממונות, או קרואות, אבל הן לא חסרות סטטוס.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני השר, קראתי מדף שקיבלתי ממרכז השלטון המקומי. כך כתוב: רשויות חסרות סטטוס. לכן אני מתקן, וכדאי לתקן. כי חסר סטטוס זה פשוט כאילו לא קיים. ואני חושב שצריך למחוק את זה.

השר א' דרעי:

יש להן מעמד חוקי כמו כל מועצה מקומית.

אסעד אסעד (הליכוד):

אז כדאי וחשוב לתקן את זה.

אמרתי שגם בתוכן הן מחולקות. יש מועצות ממונות בהגדרה של ועדות קרואות, ובדרך כלל ועדות קרואות מתמנות ברשויות מקומיות שנתגלו בהן אי-סדרים, ומרביתן, או כולן, במגזר הערבי. אני

אמרתי: אני לא בטוח, אבל המועצות בהגדרה של ועדה קרואה, אני מכיר את היישובים בצפון – דיר-אל-אסד, שקיימת מ-1989, נחף משנת 1990, סג'ור משנת 1992 – –

השר א' דרעי:

בסג'ור זו איננה ועדה קרואה, זו ועדה ממונה על-פי חוק.

אסעד אסעד (הליכוד):

ועדה ממונה. ויש יישובים בהגדרה של מועצות ממונות, כמו היישובים הבדואיים טובא-זנגריה, בעינה-נג'ידאת – ביישובים אלה ראשי הרשויות הם מקומיים, הם מתוך היישוב, וגם כל בעלי התפקידים. ברשויות המקומיות שיש בהן ועדה קרואה או ממונה, כמו בסג'ור, היושבים-ראש הם מחוץ ליישוב, באו מהפקידות של משרד הפנים או מתפקידים אחרים, וגם בעלי התפקידים הבכירים בתוך היישוב הם מחוץ ליישוב. ואני חושב שיש מקום לתקן את הנושא הזה. בעידן האבטלה כפי שהיא קיימת היום במגזר המיעוטים, אין סיבה בעולם שרואה-החשבון ומנהל מחלקת החינוך, או בעלי תפקידים אחרים בתוך המועצות, לא יהיו מתושבי המקום. יש די אקדמאים במגזר המיעוטים ובמגזר הדרוזי, שהם יהיו מבני המקום.

אדוני השר, אתה עומד, אני מקווה, להכריז על בחירות מוניציפליות בקרוב, לקראת הבחירות המוניציפליות שייערכו בנובמבר 1993, ואני חושב שיש מקום, בעידן הדמוקרטיה של מדינת ישראל, בעידן הפריימריס, שכל אדם שהולך לתפקיד, אפילו הזוטר ביותר, במועצה מקומית, הולך לבחירות בתוך המפלגה, בתוך הסניף שלו. בעידן הדמוקרטיה הזה, כאשר הכול בוחרים בכול, אני חושב שצריך ללכת לבחירות במרבית היישובים שהזכרתי, שמוגדרים כחסרי סטטוס – אתה אומר שהם אינם חסרי סטטוס – ובמועצות אחרות, כאשר אנחנו יודעים שגם ראש הממשלה ייבחר בצורה ישירה על-ידי העם. אנחנו גם ראינו מה קרה אתמול בחיפה, מועמדי מפלגת העבודה, שנבחרו בהתמודדות פתוחה. לכן אני חושב שיש מקום היום, במדינה דמוקרטית מתוקנת, שלא להשאיר יישובים במעמד של ועדות קרואות וועדות ממונות.

אני רוצה להביא דוגמאות מספר גם מהמגזר היהודי וגם מהמגזר הערבי. לדוגמה, דיר-אל-אסד, יישוב שיש בו ועדה קרואה שמונתה ב-1989, יש שם 7,000 תושבים. היישוב הזה מפותח ומשגשג, יש בו מספר גדול של אקדמאים, בעלי תעשייה. המועצה הממונה מונתה ב-1989. אני יודע שהמועצה פורקה ב-1989 עקב אי-סדרים, אבל מי שעשה את האי-סדרים, צריך לשלוח אותו לערכאות. ואי-אפשר להמשיך להעניש את התושבים, שהם מבקשים והם פונים והם דורשים שתיערכנה שם בחירות. אני חושב שאין סיבה היום שלא להכריז על בחירות ביישוב זה. אותו דבר לגבי נחף, אותו דבר לגבי סג'ור ואותו דבר לגבי מקומות אחרים.

אני רוצה להביא לדוגמה את היישוב רעות-מכבים באזור מודיעים, יישוב במגזר היהודי שיש בו קרוב ל-7,000 תושבים. אני קיבלתי נתונים, שבאוגוסט יהיו שם 10,000 תושבים. שם יש מועצה ממונה. אין סיבה שלא תיערכנה שם בחירות לקראת נובמבר. כבר אמרתי: אנחנו נמצאים בעידן שהכול בוחרים בכול, אין סיבה שלא יבחרו הכול בכול גם במקומות אלה.

יש לי עוד דוגמה, וחשוב שהשר ישמע אותה. יש כמה יישובים בדואיים, טבאש, חג'אג'רה וכעביר. שלושת היישובים האלה – אני מחזיק, אדוני השר, מסמך. הם נמצאים במועצה האזורית – – –

השר א' דרעי:

— — —

אסעד אסעד (הליכוד):

במועצה האזורית עמק-יזרעאל משנת 1979.

היו"ר ע' עלי:

השר מגלה בקיאות מפליגה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אני מקווה, אבל גם אני בקיא בנתונים.

יהושע מצא (הליכוד):

לשר יש תעודות כבוד מכל היישובים האלה.

השר א' דרעי:

— — —

היו"ר ע' עלי:

יש כאן תזכורת.

השר א' דרעי:

יהיו עוד.

יהושע מצא (הליכוד):

אין בעיה, השאלה אם יש אצלך מקום על הקיר.

אסעד אסעד (הליכוד):

בכל אופן, שלושת היישובים האלה, כולם כיישוב אחד, טבאש, חג'אג'רה, כעביר, נמצאים במסגרת המועצה האזורית עמק-יזרעאל משנת 1979. אני יודע שתושבי המקום פנו אין-סוף פעמים, כמעט לא נשאר חבר הכנסת או שר שלא פנו אליו.

אני מחזיק, אדוני השר, מסמך של ועדת הפנים ממרס 1986 – מסקנות ועדת הפנים אז, שבהן ביקשה ועדת הפנים שתהיה שם מועצה מקומית שתשרת את התושבים. ויישובים בדואיים אלה, מרבית תושביהם משרתים בצה"ל, חיילים משוחררים, יש להם גם הפוטנציאל לנהל את חייהם. ואני יודע שוועדת הפנים התכנסה שוב ב-1987 וקיבלה אותן מסקנות, וביקשה משר הפנים להכריז על המקום הזה כמועצה מקומית.

אני חושב שאין מקום היום, אחרי שבע שנים, שלא להכריז על היישוב הזה כמועצה מקומית אם על-ידי בחירות ואם, בשלב ראשון, מועצה ממונה לתקופה מסוימת מבין התושבים עצמם.

יהושע מצא (הליכוד):

ועדת הפנים, לא ב-1986, לפני שנה, חזרה על החלטות אלו.

אסעד אסעד (הליכוד):

חבר הכנסת יהושע מצא, אני רואה מסמך משנת 1986/87. עכשיו שוב אתה אומר לפני שנה. תזכורת לשר דרעי, אני חושב שהשנה יש מקום להכריז על המקום הזה כעל מועצה מקומית, או ללכת ישר לבחירות.

מקום נוסף שברצוני להזכירו, אדוני השר, הוא ביר-אל-מכסור. זהו יישוב גדול, המונה קרוב ל-6,500 תושבים. אומנם הוא נמצא במסגרת מועצה אזורית – – –

השר א' דרעי:

לא. מועצה מקומית. הוא ועדה ממונה בראשותו של – – –

אסעד אסעד (הליכוד):

אתה צודק, מועצה מקומית ממונה.

היו"ר ע' עלי:

יושב-ראש הוועדה הוא אורי בורובסקי.

אסעד אסעד (הליכוד):

מספר התושבים הוא קרוב ל-6,500. אני חושב שגם בו יש מקום להכריז שתהיינה בחירות לקראת נובמבר.

לסיכום, אדוני השר, אני חושב שבעידן הדמוקרטי שאני מדבר עליו – כולם בוחרים וכולם נבחרים גם ברמה של חבר מועצה מקומית, ולא רק רשות מקומית – יש להכריז על בחירות ביישובים האלה. יש לשנות את ההגדרה הזאת, שאתה אומר שהיא לא קיימת, של חסרי סטטוס. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת אסעד אסעד. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, לפני שאתייחס לעניין ההכרזה על בחירות, אני רוצה לפנות לשר בקריאה לפעול כדי למנוע שביתות או משבר כספי ברשויות המקומיות הערביות. למיטב ידיעתי, עד היום, ואנחנו היום במחצית ולקראת סוף חודש מאי, לא הועבר סכום כלשהו לחשבון תקציב הפיתוח לרשויות המקומיות ולרשויות הערביות, אף ששר האוצר, כאשר הגיש בזמנו את תקציב המדינה, הכריז מעל דוכן זה שאכן ייכלל התקציב; ועדת המנכ"לים שהיתה אמורה לשבת ולדון בסכום תקציב הפיתוח המוקצב לרשויות הערביות לא ישבה ולא דנה. שאלתי היא: מתי היא תשב ומתי היא תדון? אם לא היום, אז מתי? זו שאלה שאני רוצה שהשר ייקח לתשומת לבו.

אני לא רוצה להלאות את כבודכם בחזרה על הדברים שהוזכרו על-ידי חברי, חבר הכנסת אסעד אסעד; אציין אותן רשויות מקומיות שאליהן הוא לא התייחס. אני מבקש מהשר שיתייחס לכל רשות וייתן פתרון, כי התושבים מחכים בכליון עיניים ליום שבו ייקחו יוזמה ותינתן להם הזכות להחליט מי ייצג אותם ומי ידאג לצורכיהם.

למיטב ידיעתי, עניין הבחירות הוא עניין בסיסי במדינה דמוקרטית. מצב של מינויים הוא מצב פסול, וצריך לצמצמו ככל האפשר. בכל מקרה של בחירות, ראש הרשות נבחר אחרי ארבע שנים, אם הוא הצליח בתפקיד או נכשל בו. רשות ממונה אינה נבחרת. על רשות ממונה כמעט אין פיקוח, מאחר שהיא ממונה על-ידי משרד הפנים והמשרד האמור לפקח עליה הוא משרד הפנים. לכן קיים באיזה מקום גם ניגוד אינטרסים, כי הממנה הוא המפקח.

כמעט כל אזרחי המדינה מעל גיל 18 זכותם להצביע לכנסת. שאלתי היא: מדוע לשלול מאזרחים אלה את הזכות להצביע בעבור רשות מקומית? האם רשות מקומית היא בעלת סמכויות יותר מאשר הכנסת? האם האנשים המצביעים לכנסת צריכים פחות שיקול הדעת מהאנשים המצביעים לרשות המקומית? אין שום סיבה לגרוע מתושבים ואזרחים להצביע לרשויות המקומיות. צריך לחסל תופעה זו, היא לא בריאה ולא תקינה.

אני מבקש לציין, שקיימות בנגב כמה מועצות מקומיות, מועצות אזוריות. אני יודע שלגבי רהט התנהלו הבחירות למופת, וגם ניהול המועצה קיבל אחר כך ציון לשבח על-ידי השר ועל-ידי מבקרת המדינה. זו דוגמה טובה לכך שהאנשים האלה אכן מסוגלים. שאלתי היא: במועצה האזורית משוש, הכוללת יישובים מכסיפה, ערוער ושגב-שלום, אף שהוקמה לפני חמש שנים, מדוע עד היום לא מכריזים על בחירות, מדוע לא נותנים לאנשים את הזכות לבחור את הממונים שם?

אני מבקש להוסיף, שחלק מהתפקידים של הפקידים המועסקים במסגרת המועצה אינם מוקצים לתושבי המקום. נאמר לי אפילו, שמגישת הקפה אינה תושבת המקום, וזאת כאשר יש שם מובטלים.

השר א' דרעי:

האם משוש מתפקדת טוב או לא טוב? ציינת את רהט, תציין גם את משוש.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מדבר על מועצות ממונות. אני לא בא לתת כאן ציונים לטוב ולרע. יכול להיות שנשמעת ביקורת, נשמעות הערות חיוביות ונשמעות גם הערות שליליות. שמעתי את שני הצדדים, ולכן אני לא רוצה לעמוד כאן בתור שופט, אבל אני יודע שיש משכילים ויש אקדמאים המסוגלים לנהל את המועצה האזורית משוש לא פחות טוב, אם לא יותר טוב. הם מסוגלים לנהל אותה. שאלתי היא: מדוע לגרוע מהם, מדוע להכתיב להם, מדוע לכפות עליהם? זו השאלה העיקרית. אני לא בא להחליט אם זה מנהל טוב או אם זה מנהל פחות טוב. זה נתון להחלטה. התושבים יחליטו על-ידי בחירות. הם יבחרו במי שמנהל אותם טוב. זה המבחן של התושבים ולא שלי.

קיימת מועצה אזורית שוקת. ראש המועצה האזורית שוקת בתקופת הליכוד היה אחד מעסקני הליכוד. אחר כך התחלפו הממשלות ומינו את ראש המועצה יעקב כץ, שלמיטב ידיעתי אין לו שום ניסיון בניהול רשויות מקומיות.

השר א' דרעי:

דרך אגב, הוא גם עסקן הליכוד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו הוכחה שמדובר בעסקנים פוליטיים. אין לו שום ניסיון, מעבר לניסיון הצבאי שלו, בניהול רשויות מקומיות. כתושב המועצה האזורית שוקת, אני יודע שיש רופאים ויש מהנדסים ויש עורכי-דין בקרב תושבי המקום. אינני רואה שום סיבה שלא לתת לאנשים האלה להחליט על גורלם או למנות ראש רשות מתוך היישובים האלה. מדוע צריך לייבא ראש רשות מירושלים? למה? אין בנגב? בנגב הם פחות טובים מאשר בירושלים? למה לא מביאים מאזור הנגב ומתושבי המקום כאשר יש אנשים משכילים ומקובלים?

דבר נוסף, ביישובים האלה שציינתי לא קיימות ועדות מקומיות. ברגע שיש מועצה אזורית, צריך לתת לאנשים גם את האחריות וגם לשלב אותם בהנהלה של הרשות המקומית, וזאת על-ידי הקמת ועדות מקומיות. זה גם מוכר על-פי חוק מועצות אזוריות. מדוע לא מקימים, מדוע לא מסמיכים ולא מעניקים לוועדות האלה סמכויות, על מנת לשלב את התושבים לקראת העתיד ולקראת ההכרזה על בחירות מקומיות?

השר א' דרעי:

אתה מתכוון לוועד מקומי?

טלב אלסאנע (מד"ע):

כן, ועד מקומי. אין בשום מועצה אזורית ועדות מקומיות.

מאחר שזמני מוגבל, אני רוצה לציין לגבי ביר-אל-מכסור – מדובר שם ב-6,000 תושבים. למרות זאת יש במועצה הזו חמישה חברי מועצה, שלושה יהודים, שניים ערבים, אחד מהם פוטר על-ידי ראש המועצה ברובסקי, ונשאר אחד. גם היום אומרים לי שראש המועצה, שהוא מירושלים, מנהל בשלטון-רחוק את המועצה.

רק לפני יומיים נפגשתי עם ד"ר יאסר מביר-אל-מכסור, עם ד"ר נוסף, ד"ר מחמד. יש הרבה משכילים, הרבה אקדמאים. אין שום הצדקה, לא עקרונית ולא עניינית, שלא להכריז על בחירות בביר-אל-מכסור.

העניין של היישובים עארה וערערה. היישוב ערערה הוא יישוב ותיק, המונה 8,000 תושבים. הוחלט לצרף את עארה וערערה ביחד. מאז 1984 עד היום, לא לתת לתושבים את הזכות להשתתף בהכרעה בגורלם, להשתתף בבחירות ברשויות המקומיות? מה הסיבה? מה ההצדקה?

כבוד השר, אני רוצה לציין, מה שלא ציינתי, שבשוקת יש מנהל מחלקת חינוך יהודי. איפה נשמע דבר כזה כאשר ש"ס מתלוננת נגד שרת החינוך. "ואהבת לרעך כמוך"; מדוע אתם שוללים מאתנו מנהל מחלקת חינוך כמו שאתם באים בטענה נגד הגורמים האחרים? אני חושב, שמן הדין שבמחלקות החינוך תמיד יהיו אחראים תושבי המקום.

מספר התושבים ביישוב בעינה-נג'ידאת, כבודו, הוא 5,000. זה שש שנים יש מועצה ממונה. שאלתי היא: מדוע בבעינה-נג'ידאת לא יכריזו על בחירות בבחירות הקרובות? הוא הדין לגבי טובא-זנגריה ולגבי ג'דידה-מכר. מדוע לא יוכרז על בחירות בבחירות הקרובות מאחר שיש טענות נגד הצירוף, אבל להוסיף חטא על פשע וגם לא להכריז על בחירות? צריך להיות איזה גבול.

לגבי היישובים נחף ודיר-אל-אסד יש ועדות – – –

היו"ר ע' עלי:

אבקש לסיים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מסכים עם היושב-ראש, אני לא רוצה להתווכח, אבל אם ירשה לי, אני אסכם.

היו"ר ע' עלי:

דבר בקצרה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

לגבי היישובים נחף ודיר-אל-אסד – לאדם שיש כאבי ראש לא כורתים את הראש, לא יורים לו בראש. היו בעיות בנחף, היו בעיות בדיר-אל-אסד, ממנים ועדה, צריך שהוועדה תהיה לזמן מוגבל, קצר ככל האפשר. לכן יש להכריז על בחירות בנחף, בדיר-אל-אסד וגם בערב אל-שבלי אין שום סיבה שלא להכריז על בחירות, יחד עם כל הרשויות, ולפצל רשות אחת משאר הרשויות. צריכה להיות אחדות.

לגבי המועצה האזורית זימר, הכוללת את היישובים ביר-אל-סכה, מרג'ה, אבטין וימה, אני יודע שראש המועצה בזימר התפטר, ולכן נראה לי שהפתרון הוא הכרזה על בחירות.

השר א' דרעי:

ערב אל-שבלי זו מועצה ממונה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

לא, מועצה לא ממונה, אבל הבחירות היו שנה אחרי, והשאלה היא, למה לדחות את זה לשנה אחרי. למה לא לערוך בחירות יחד עם כל הרשויות? אני מודע לזה היטב.

יש יישובים במועצה האזורית מטה-אשר, היישובים מזרעה, עראמשה ודנון, שבהם לא היו בחירות, ושאלתי היא, מדוע לא יהיו בחירות במועצות אלה – ולמצוא להם פתרון של הסדר מוניציפלי מתאים?

קיימת בעיה לגבי יישובים הנמצאים בעמק-יזרעאל. היישובים המצויים בעמק-יזרעאל כוללים 50% מסך כל התושבים המצויים במועצה האזורית, ולמרות זאת שאלתי לכבוד השר היא, מדוע מתוך 17 חברי המועצה במועצה האזורית עמק-יזרעאל יש רק שני חברי מועצה ערבים ממונים, אף שתושבי היישובים הערביים הנכללים בתחום השיפוט של המועצה האזורית מהווים 50%? מדוע מקפחים את חלקם ולא נותנים להם ייצוג הולם, ומדוע הנציגים הם ממונים ולא נבחרים?

מאחר שאני סבור שהעיקרון שצריך להנחות הוא עיקרון של בחירות, ומאחר שאז יהיו התושבים אחראים לתוצאות הבחירה שלהם, לחיוב או לשלילה – ולא באים אחר כך בטענות לשר הפנים, הייתי מבקש משר הפנים לפעול ולהודיע לתושבים שמחכים, שאכן יערכו בחירות ביישובים האלה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את השר אריה דרעי להשיב בשם הממשלה. בבקשה.

השר א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאתייחס לגופו של עניין ואסביר מה החוק אומר לגבי הכרזת בחירות, היות שהועלו כאן שמות של יישובים וגם התערבבו חלק מן הנושאים, אני רוצה לעשות קצת סדר בדברים; על מה שאוכל להשיב – אשיב, ומה שהחוק מצריך – אומר מה החוק אומר ומה שר הפנים יעשה על-פי החוק.

ראשית, כפי שהערתי לחבר הכנסת אסעד אסעד, וחשוב לי להדגיש עוד הפעם, שכל הוועדות הקרואות או המועצות הממונות – ומה ההבדל בין ועדה קרואה לבין מועצה ממונה? ועדה קרואה

היא רשות כמו, למשל, דיר-אל-אסד או נחף, רשויות שנבחרו ובגלל ועדת חקירה שהוקמה על-פי חוק נמצאו שם אי-סדרים חמורים, או קואליציה שלא מתפקדת או דברים אחרים.

למשל, די בכך שאמסור נתון אחד לגבי דיר-אל-אסד. ועדת החקירה שהוקמה היתה בעקבות גירעון של 12.5 מיליון שקל במחירי 1989. ועדת החקירה המליצה לשר הפנים להקים ועדה קרואה. אני חושב שוועדה קרואה, שנכנסה לתפקידה אז מול שוקת שבורה – כיוון שעל-פי החוק היום זה לא כמו עסק שכשאתה מקים ועדה קרואה, או שאתה ממנה מפרק לעסק על-ידי בית-משפט, המפרק לא מתייחס אל כל החובות של העבר אלא פותח דף חדש ומתחיל לתפקד. על-פי החוק היום – אני מקווה שיאמצו את המלצות ועדת-סוארי, ואז גם לרשות מקומית יהיה מעמד של כונס נכסים ומפרק על-ידי בית-משפט.

מוטי משיח ממשרד ראש הממשלה, שהיה אחראי לאזור הצפון, בחור מאוד מקצועי, לקח על עצמו משימה בדיר-אל-אסד, וזה לקח חודשים רבים, כי ברגע שהקמנו ועדה קרואה צריך לשלם את הסכום של 12.5 מיליון שקל, והתבררו עובדות מדהימות, שהיום הן נמצאות בחקירת המשטרה; לא על בזבז כספים שלא כחוק אלא על מכרזים או על דברים אחרים, שאני לא רוצה לפרט אותם כאן.

בסך הכול, כפי שציננת, ועדה קרואה צריכה לעשות מהפכה, להביא את היישוב לאיזון תקציבי מוחלט ולמצב שהוא יוכל לתפקד. כשיתקיימו בחירות, ועוד מעט אתייחס לבחירות, לכל הפחות אותם נבחרים במקום שייבחרו לא יקבלו לעצמם גיבנת, שאם היו מקבלים אותה, הם לא היו מסוגלים לתפקד ולו יום אחד, והם היו לוקחים אחריות לגיבנת ולכישלון העבר.

אותו דבר בנחף. לזה אנחנו קוראים ועדה קרואה.

ועדות ממונות על-פי חוק לא קמות מפני שזה רצונו של שר הפנים, שיש לו שיקול דעת אם לקיים בחירות או לא. מדובר על יישובים שלא היו מועצות מקומיות. ניקח, למשל, את שוקת, או רהט בתקופה הראשונה שלה, עם ברוך ויסוקר, זיכרוננו לברכה, או אילן שגיא במשוש. ליישובים הללו לא היה מעמד של מועצה מקומית.

כששר הפנים מחליט לקחת יישוב ולהוציא אותו ממועצה אזורית, או שהוא חסר סטטוס לגמרי, זו הכוונה של חסר סטטוס, הוא צריך לחתום על צו ומפות ולהכריז עליו כעל מועצה מקומית. על-פי החוק מועצה מקומית ראשונה היא מועצה ממונה.

שניכם אמרתם דברים ענייניים, ואני לא זוכר מי אמר מה. למה חברי כנסת יכולים להיבחר לראשי רשויות? גם האספה המכוננת לא היתה נבחרת עד שקמו המוסדות הדמוקרטיים של מדינת ישראל. אי-אפשר לקחת יישוב, שאין לו עדיין סטטוס של מועצה מקומית – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

אנחנו לא מדברים על שנת 1948. אנחנו מדברים על שנת 1993.

השר א' דרעי:

אם אתה רוצה, תגיש הצעה ותשנה את החוק. החוק אומר, שכל מועצה ראשונה היא מועצה ממונה. נכון, לשר הפנים יש שיקול דעת להחליט מי המועצה הממונה, האם היא תורכב מתושבי המקום או מתושבי חוץ, כמה זמן תכהן המועצה הממונה, אם שנה או שנתיים, שלוש, ארבע או חמש שנים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כבר היתה מועצה ממונה שכיהנה שבע ושמונה שנים. זה הגיוני?

השר א' דרעי:

שבע, שמונה ותשע שנים. זה לא הגיוני. אני אסביר את העניין. לצערי, גם על שנה אומרים שזה לא הגיוני, ואסביר את הנימוק ומה עומד מול מה.

אביא לכם דוגמה. יושבים פה אנשי הנגב, חברי הכנסת בדש ואלסאנע. עוד לפני שנכנסתי לתפקידי כשר הפנים, שר הפנים הקודם החליט להקים מועצה מקומית במיתר, יישוב שהתפתח ורצה להיות יישוב בפני עצמו. לא יכול להיות במועצה אזורית יישוב קהילתי בסדר גודל כזה. אמרו להם: להיפך, היות שעל-פי חוק חייבת להיות מועצה ממונה, אבל יישוב כה מבוסס, עם תשתיות, עם פיתוח – אדרבה, תעשו בחירות פנימיות ביניכם, ואתם תחליטו בבחירות פנימיות מי יהיה ראש המועצה ומי יהיו חברי המועצה. זה הצעד הדמוקרטי ביותר שיכול להיות. רבותי, עברה שנה, ויישוב שהיה למופת הפך ליישוב עם מחלוקת אדירה. היתה עצומה של רוב תושבי היישוב, שאמרו: אנא, תפזרו את המועצה הזאת ותביאו לנו אנשים מבחוץ, פקידים שינהלו אותה.

פנחס בדש (צומת):

עדיין הם מבקשים.

השר א' דרעי:

ועדיין מבקשים. אותו ד"ר לוי שבא ליישוב מיתר, ואני יכול להביא דוגמאות אחרות. ולכן הגענו במשרד הפנים להחלטה, שמועצה ממונה ראשונה, לא משנה אם זה יישוב ערבי, יישוב יהודי, בדואי או דרוזי, מועצה ממונה ראשונה תשתדל להיות על בסיס של אנשים מבחוץ.

נכון, יש יישובים כאלה, שבמשך הזמן אנחנו מצרפים אליהם גם חברי מועצה מהמקום, לאחר שהתבססו. מה העניין בכל הדבר הזה? תפקידה הראשון של מועצה ממונה הוא לבסס את היישוב בתשתיות של חוקי עזר, גביית ארנונה, תוכנית מתאר ליישוב, השגת תקציבים ממשרדי ממשלה, כדי

שברגע שנכריז על בחירות, אותם נבחרים במקום תהיה להם תשתית מוכנה להתחיל בה ולהיבחר בה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אני מבין שהיושב-ראש בא מבחוץ. אני אביא לך דוגמה של סג'ור. פרט לעובדי הניקיון, כל העובדים האחרים במועצה המקומית באו ממקום מסוים, ממפלגה מסוימת. זה דבר שאומר דורשני.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ממגדל-העמק.

השר א' דרעי:

אני אתן לך תשובה. הרי האויב של הטוב הוא הטוב ביותר. מאז כניסתי למשרד הפנים כמנכ"ל, כבר הרבה שנים, היו טענות אין-ספור של קיפוח היישוב סג'ור מול המועצה האזורית מרום-הגליל, ובצדק. אנחנו עומדים כל הזמן בקונפליקט ובסתירה. מצד אחד יש לנו, ואני עומד להסביר, מגמה לאחד רשויות מקומיות. אנחנו מדינה כל כך קטנה עם 255 רשויות מקומיות. מישהו היום יכול להבדיל בין גבולות רמלה-לוד, גבעתיים, רמת-גן, בני-ברק, בת-ים, חולון או מקומות אחרים? מה ההיגיון ומה הצדק בהקמת מועצות מקומיות נפרדות? מצד שני, יש מגמה אמיתית של יישובים, שהם גדלים והם לא יכולים לקבל שירותים ממועצה אזורית. הם מונים 3,000, 5,000 ו-6,000 תושבים, והם לוחצים בצדק להקים מועצה מקומית כדי שהיישוב הזה יקודם.

סג'ור, למשל, או יישובים אחרים, על כל אחד מהם אני יכול להביא דוגמה, שלוחץ לחץ אדיר: אנא, תקימו לנו מועצה מקומית. רק מועצה מקומית שאנחנו ננהל אותה, התקציבים יופנו לסג'ור, ותהיה יותר תשומת לב של משרדי הממשלה, ולא ילכו למועצה האזורית מרום-הגליל, שיש לה עוד 20 יישובים והיא מקפחת אותם. מלחמות עם יישוב סמוך ועם הרכב אוכלוסייה אחר – אני לא רוצה להיכנס לפירוט – לאחד אותם, לא לאחד אותם, והמועצה האזורית מרום-הגליל, שמצד שני גם היא טוענת. החלטנו החלטה לטובת סג'ור, להקים מועצה מקומית.

לי בכל זאת יש יותר אחריות לא להתייחס רק לפניות ששולחים במכתבים אלא לבדוק את העניינים לעומק. אני יכול להגיד לך: פניות של תושבי סג'ור ושל המזכירות ושל הנכבדים במקום – אנא ממך, אם אתה לא רוצה שתהיינה מלחמות אחים בסג'ור, אל תקים לנו מועצה מקומית ראשונה עם נבחרים מהמקום, כיוון שכל אחד מייצג אינטרס מסוים, חמולה מסוימת. תן לנו כמה שנים שנתארגן, שנראה מה זה מועצה מקומית, ואחר כך תקיים בחירות. זה לגבי הנבחרים.

אני מקבל את הטענה שלך, כיוון שבשבוע שעבר הייתי גם באבו-גוש, יישוב שקיים כבר שנים על גבי שנים, לא נמצא בגליל הרחוק מן העין, נמצא כמה קילומטרים מירושלים. מצד אחד וילות, בתים יפים, ומצד שני לא ביוב, לא מים, לא מבני ציבור, והיישוב הזה מחכה שנים למועצה מקומית. הקמנו לו מועצה מקומית. בנוכחות עיתונאים, באופן פתוח, פנו אלי אחדים, ויכולתי לראות מייד את האינטרס

שלחם: למה אין לנו סגן מהמקום? למה הבאת לנו את גזבר עיריית צפת – שהוא איש מקצוע מעולה – ציון אדר? למה אתה לא שם סגן מהמקום? למה לא חברי מועצה מהמקום, שיח'ים או נכבדים אחרים? ורוב התושבים מלומדים, רופאים, עורכי-דין, אמרו: כבוד השר, אל תתייחס להערות הללו. אנא ממך, תמשיך בדרך הזאת. אם אתה רוצה להרוס את ההישג של הקמת מועצה מקומית באבו-גוש, אל תביא לנו חברי מועצה או נבחרים שהם לא על-ידי בחירות, אלא מבחוץ, כיוון שזה יגרום לסכסוכים ולניגוד אינטרסים של חמולות.

אבל גם הם טענו את הטענה של חבר הכנסת אסעד: למה העובדים לא יכולים להיות מהמקום? למה צריך להביא מנהלי מחלקות מבחוץ? קיבלתי את הטענה וניגשתי מייד לבדוק את העניין. באמת זה דבר בלתי נסבל כשיש אנשים בעלי מקצוע מהמקום. לדעתי, זו התרומה הכי נכבדה, כיוון שהם מכירים את הבעיות, וחוף מהמשכורת שהם מקבלים הם עובדים עם כל הלב ובמסירות.

אבל, רבותי, זאת לא היתה ההצעה לסדר-היום שלכם. ההצעה לסדר-היום שלכם היתה על הבחירות. עכשיו אני רוצה, בלי להיכנס לפירוט, להגיד באופן כללי.

היו"ר ע' מאור:

כן, מה ההצעה של – – –

השר א' דרעי:

אני רוצה לענות על ההצעה, בינתיים אני רק בהקדמות.

היו"ר ע' מאור:

ברשותך, הזמן עבר.

סאלח טריף (העבודה):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת סאלח טריף, אני מבקשת שהשר יסיים את תשובתו. הזמן הפורמלי כבר עבר. לכן – ברשותך.

השר א' דרעי:

יש זמן פורמלי לתשובה?

היו"ר ע' מאור:

כן.

השר א' דרעי:

לא ידעתי.

היו"ר ע' מאור:

כן, של עשר דקות.

השר א' דרעי:

אין איזו התחשבות בשרים בלי תיק?

היו"ר ע' מאור:

תרומתנו לפתרון המשבר הקואליציוני תהיה בהארכת זמן.

פנחס בדש (צומת):

הוא שר חדש היום.

השר א' דרעי:

שר חדש, נכון.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו בטוחים שהתשועה תבוא.

השר א' דרעי:

אני רוצה להתייחס עכשיו לבעיה באופן כללי. הבחירות יתקיימו בנובמבר, זה על-פי החוק. שר הפנים אמור, בתקופת זמן קרובה מאוד, בשבועות הקרובים, להודיע ולפרסם ברשומות באילו רשויות מקומיות במדינת ישראל יתקיימו בחירות – – –

סאלח טריף (העבודה):

— — —

השר א' דרעי:

— — — באילו רשויות יתקיימו בחירות ובאילו רשויות, משיקוליו, לא יתקיימו בחירות. המגמה של המחוקק היתה לתת שהות לכל מי שרואים את עצמם נפגעים מהחלטת שר הפנים להגיש בג"ץ ולפנות לרשויות המתאימות, לבתי-משפט, כדי ששר הפנים לא יפעל משיקולים אחרים אלא ינמק, האם השיקולים לדחות בחירות במועצה מקומית קיימת היו שיקולים נכונים או שיקולים זרים אחרים.

אני יכול להגיד לכם, אילו המשכתי בתפקידי כשר הפנים, מה היתה כוונתי ומה עבודת ההכנה שכבר נעשתה. ככלל, בכל הרשויות המקומיות במדינת ישראל יתקיימו בחירות בנובמבר. ועדות ממונות, ועדות קראות אחרות – אלא בהסתייגות של פרט אחד או שניים לגבי רשות מסוימת, אני לא רוצה להגיד את שמותיהן, רשות שיש סיבות מוצדקות שהממונים על המחוזות או אנשי המקצוע במשרד הפנים יגידו או שהמועצה הוקמה רק לפני שנה ועדיין לא התבססה או שאין מספיק תשתיות, אבל רוב הדוגמאות שאתם העליתם כאן הן רשויות של ארבע, חמש שנים, אם זו ועדה קרואה דיר-אל-אסד, או נחף או ביר-אל-מכסור, או אחרות – משוש או תל-שבע. ואתה יודע מה היה בתל-שבע: הכרזתי על בחירות כבר לפני כמה חודשים והתושבים פנו אלי ואמרו לי: אנא, תמשיך עד נובמבר, וכן דוגמאות אחרות. ככלל אני לא רואה שם סיבות, ושם יצטרכו להתקיים בחירות.

קודם כול, היום אני לא שר הפנים, ואני לא יכול להשיב תשובה מוסמכת מה אני מתכוון לעשות, אבל אני רוצה להגיד על-פי החוק וככלל מה מדיניות משרד הפנים, שאני מכיר אותה עד לפני שעה. פנינו לכל המחוזות והודענו, שהמדיניות היא לקיים בחירות, אלא אם כן הממונה על המחוז ימציא בכתב סיבות מצדיקות ושיקולים אמיתיים שיסבירו למה לא יתקיימו בחירות, ולא הפוך, שינמקו לנו למה כן צריכות להתקיים בחירות. אני חושב שזה עונה על רוב רובן של הבעיות שהעליתם כאן, אם לא על כולן. יש לי מה לנמק לגבי מכבים, רעות וכל מועצה שהעליתם. זה לא המקום. אני גם לא רוצה לחשוף את עצמי או את משרד הפנים בשיקולים שיעמדו בפני בג"ץ מעל בימת הכנסת.

אני רוצה לענות על השאלה שלך לגבי תקציב הפיתוח במשפט – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

– – –

השר א' דרעי:

זה נושא בפני עצמו, זה לא קשור להצעה היום. בכל זאת העלית נושא כאוב, הנושא של תקציב הפיתוח, שמשרד הפנים אמור לתת לרשויות הערביות ב-1993 – סך של 70 מיליון שקל מינימום. לצערי, נודע לי שבתקציב משרד הפנים מתוקצבים בסך הכול 25 מיליון שקל, והתוספת שהודיע לי והודיע לכם עליה שר האוצר כאן איננה מתוקצבת בתקציב משרד הפנים. שלשום קיימתי פגישה ארוכה עם שר האוצר על כמה דברים שעומדים על סדר-היום, ולשמחתי יצא סיכום דברים, שמעודפים של תקציבי פיתוח שיש בתקציב המדינה כבר אפשר להשתמש, והמשרד כבר עכשיו, בימים אלו ובשעות אלו, מוציא הקצאות תקציביות לכל הרשויות הערביות בסך של 70 מיליון שקל, כפי שהובטח. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. מה הצעתך?

השר א' דרעי:

אני מבקש מחברי הכנסת הנכבדים שהציעו: היות שהנושא הוא גבולי-משפטי, כיוון שאלה שיקולי דעת של שר הפנים, שאמורים להיות נדונים בבית-משפט ולהתפרסם ברשומות, הנוהג בכנסת, גם בנושא תכנון, שהנושא הזה יהיה בוועדת הפנים, כיוון שכל החלטה שלא תתקבל הכנסת תצטרך לדון בה. אבל, אני לא רוצה, טרם קבלת החלטה, שהנושא ירד לוועדת הפנים של הכנסת, ואני מבקש מכם ומציע הצעה: פורמלית להסתפק בתשובת השר. אני כבר דיברתי עם מישהו מהמועצה, וכשמשרד הפנים יקבל החלטה ולפני שהוא ישלח אותה לפרסום ברשומות – יביא את זה לדיון בוועדת הפנים של הכנסת. אבל, היום אני, על-פי הגבולות המשפטיים ששמו לי היועצים המשפטיים, מבקש מכם להסתפק בתשובת השר. תודה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אסעד אסעד, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

אסעד אסעד (הליכוד):

אני מבקש להעביר לוועדה.

היו"ר ע' מאור:

השר, האם הפנייה להעביר לוועדה מקובלת עליך?

השר א' דרעי:

אני אמרתי את הצעתי.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, אנחנו מצביעים. מאחר שהשר עומד על הצעתו, ההצבעה היא: האם דיון במליאה או להסתפק בתשובת השר?

אסעד אסעד (הליכוד):

לא, הצעתי ועדה.

השר א' דרעי:

שיהיה בוועדה.

היו"ר ע' מאור:

השר מסכים להעביר לוועדה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

השר מבקש שזה יהיה בוועדת הפנים.

סאלח טריף (העבודה):

ועדת הפנים.

היו"ר ע' מאור:

זה עובר לוועדת הפנים.

אם כן, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים?

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, ברוב של 12, ללא מתנגדים, נמנע אחד, ההצעה לסדר-היום: בחירות מוניציפליות במועצות הממונות – עוברת לדיון בוועדת הפנים.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור קבלת שכר וטובות הנאה מתאגיד עירוני).

התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

היו"ר ע' מאור:

הצעת חוק ר"ג, של חבר הכנסת פורז – דקה מהמקום. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר בלי תיק אריה דרעי, חברי הכנסת, אני מבקש להביא לפני הכנסת בקריאה מוקדמת את חוק הרשויות המקומיות (איסור קבלת שכר וטובות הנאה מתאגיד עירוני).

הבעיה היא זו: יש היום איסור על חברי מועצת עירייה לקבל שכר מהעירייה, אבל כדי לעקוף את האיסור הזה לפעמים גורמים לכך שחברי מועצת עירייה מקבלים שכר מתאגידים עירוניים, והתוצאה היא שאותו חבר מועצה שמקבל שכר מתאגיד עירוני, האי-תלות שלו נפגעת, הוא יודע שאם הוא יצביע חלילה בדרך זו או אחרת במועצת העירייה, הוא עלול להיות מועבר מתפקידו בתאגיד העירוני ולהפסיד משכורת, דבר שיוצר ניגוד עניינים חמור מאוד. לכן עצתי היא לאסור על חברי עירייה לקבל שכר מתאגידים עירוניים.

אני יודע שיש הצעה כללית למתן שכר לעובדי רשויות מקומיות, לחברי מועצת עירייה, ואולי זה גם מוצדק, אבל זה צריך להיעשות במסגרת רפורמה מקפת. השיטה הנוכחית, שחלק מקבלים וחלק לא, מי מקבל ומי לא, תלוי ברצונו של ראש העירייה – זה דבר רע מיסודו.

אני מודה לממשלה על שהיא תומכת בהצעת החוק ולשר אריה דרעי – אני יודע שגם הוא תומך בחוק, ואני מאחל לו כפתרון למשבר, שיחזור מהר לתפקיד שר הפנים, כי יש לי הרגשה שראש הממשלה עלול להתאהב במודל הזה, שבכלל כל השרים יפקידו את התיקים, ואז יהיה לו עוד יותר קל לנהל.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שר הפנים אריה דרעי?

השר א' דרעי:

הממשלה מסכימה.

אברהם פורז (מרצ):

אני מציע להעביר את הדיון לוועדת הפנים.

היו"ר ע' מאור:

אנו ניגשים להצבעה. מי בעד אישור הצעת החוק ומי נגד?

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור קבלת שכר וטובות הנאה מתאגיד עירוני), התשנ"ב-1992, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 11, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הוחלט לאשר את הצעת חוק הרשויות המקומיות, רי"ג, של חבר הכנסת אברהם פורז בקריאה טרומית, והיא עוברת לוועדת הפנים.

הצעה לסדר-היום התרחבות התופעה של מכירת בשר חזיר ובשר פיגולים

היו"ר ע' מאור:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמינה את חבר הכנסת מנחם פרוש. הנושא הוא: התרחבות התופעה של מכירת בשר חזיר ובשר פיגולים – הצעה לסדר-היום מס' 1558.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, במסכת בבא קמא בגמרא מסופר לנו: כשצרו בית חשמונאי זה על זה, היה הורקנוס מבפנים ואריסטובלוס מבחוץ, וכאשר העלו על חומת ירושלים חזיר, כיוון שהגיע לחצי החומה, נעץ ציפורניו בחומה ונזדעזעה ארץ-ישראל 400 פרסה על 400 פרסה.

מה עצוב הוא בשבילי, דווקא ביום-ירושלים, לעמוד בפני מצב שעלינו להעלות את הנושא העצוב והמביש הזה של החזיר, הנפוץ כיום כארצנו הקדושה. כל הדורות הזדעזעו 400 פרסה על 400 פרסה מהחזיר. החזיר היה מוקצה מחמת מיאוס, עד כדי כך שנמנעו מלקרוא לו בשמו, כי השם היה משוקץ, וקראו לו "דבר אחר". החזיר היה גועל-נפש. היה ידוע שגם יהודים חילונים תיעבו את החזיר. אם היה דבר שהזדעזעו ממנו זה היה החזיר. ההזדעזעות של 400 פרסה על 400 פרסה מוסיפה

להתקיים. אם אנו רוצים שלא להתעלם מן הזעזועים ההיסטוריים, הנושא הזה צריך לזעזע אותנו גם היום.

בושה תכסה את פנינו, כאשר לפנינו רשימה של כ-130 חנויות המוכרות חזיר. זה מזעזע. איך כולנו לא מזדעזעים ולא מתביישים? אני שואל זאת גם את החילונים: האומנם קהו החושים, שאינכם חשים את גודל החרפה נוכח התפשטות הדבר האחר הזה? לא רק ב-130 חנויות משווקים את החזיר המתועב הזה, אלא "מעדני מזרע" מספקים חזיר לחוץ-לארץ; לשווייץ, לבלגיה, לגרמניה, לארצות סקנדינביה – דניה, שבדיה ונורבגיה, והוא מגיע גם לארצות-הברית, ליפן ולמזרח הרחוק. מי היה מעלה על הדעת, שמארץ-ישראל יספקו תוצרת חזיר לא רק למדינה אלא גם לעולם הגדול? בושה תכסה את פנינו.

מתוך כך שראו את נושא החזיר כדבר שגם חילונים מתעבים אותו – ייתכן מאוד שזו היתה אחת הסיבות לכך, שלא טיפלו בנושא כפי שהיו צריכים לטפל. יש היום איסור על גידול חזירים, אך, לצערנו הרב, למרות האיסור מגדלים חזירים ללא מעצור. אין גם חוק האוסר שיווק חזירים, אם כי מאז ומתמיד היו קיימים חוקים מוסריים, ולא היה צורך בחקיקת חוקי כנסת. זה היה חוק מוסרי, אך, למרבה הצער, נפרצו פרצות הפוגעות מאוד בחוקים יסודיים, שלא היה צורך להוסיף עליהם.

לצערנו, נושא ביעור החזיר מגבולות המדינה לא נחקק, אך במסגרת חוקי העזר העירוניים אפשר היה למנוע את התפשטות שיווקו על-ידי חנויות. קשה מאוד להשלים עם אוזלת-היד שמגלים ראשי הערים, אשר בידם להתקין צווי סגירה לחנויות המוכרות בשר פיגולים. העיריות אינן ממצות את האפשרויות העומדות לרשותן כדי לסגור את החנויות המשווקות חזיר. למה ומדוע, קשה להבין.

קראתי על כנס הרבנים באשדוד, ועל פנייתם המרגשת לראש העיר מר צבי צילקר. הם הביעו צערם ומורת רוחם מכך, שלמרות הבטחותיו לפעול לסגירת החנויות למכירת בשר פיגולים, העירייה באשדוד לא מיצתה את האפשרויות שעמדו לרשותה. אין זה רק באשדוד, שבה יש תשע חנויות. כך הוא המצב באשקלון, עם שבע חנויות; בבאר-שבע, עם שמונה חנויות; בבת-ים, עם שמונה חנויות; בחדרה, עם תשע חנויות; בנתניה, עם 12 חנויות; בפתח-תקווה, עם שש חנויות; ברחובות, עם שבע חנויות; ברמת-גן, עם חמש חנויות; בראשון-לציון, עם שמונה חנויות; בתל-אביב, עם 25 חנויות; בחיפה, עם 20 חנויות; ובירושלים, עם שבע חנויות. בושה תכסה את פנינו. אני חוזר ואומר ואחזור ואגיד: הרשימה הזו מכתימה את ארץ קודשנו. לצערנו הרב, אנו לא מזדעזעים.

חייב אני להעלות את העובדה החוזרת ונשנית: בלילות שבת מציגים במרכז של ירושלים עיר הקודש עגלות לממכר בשר חזיר ובשר פיגולים.

כאן המקום להזכיר, כי חברי הרב אברמוביץ, כאשר כיהן כחבר כנסת, העביר בקריאה ראשונה את החוק האוסר שיווק חזיר, ומעניין שאז קיבלה הצעת החוק של הרב אברמוביץ תמיכה כמעט מכל חלקי הבית, ובכלל לא היה הבדל בין חילונים לדתיים. מעיקה עלי מאוד האכזבה שהיתה לאגודת ישראל, אשר היתה שותפה לליכוד, כאשר הבטיח להעביר את החוק נגד שיווק חזיר, ולצערנו הגדול לא קיימו את מה שהתחייבו. החוק לא עבר והכתם נשאר. לא הועילו כל הפניות וכל הבקשות שלנו לליכוד. הם לא נתנו ידם להעביר את החוק הזה.

אנו פונים כעת אל כל חלקי הבית לתת יד לבלום חרפת גידול החזיר ושיווקו. כאשר החזיר נעץ ציפורניו בחומת ירושלים, נדעזעה ארץ-ישראל 400 פרסה על 400 פרסה, ואנו מזדעזעים גם היום. אנו שותקים, הייתכן שנשתוק? האם אנחנו לא מתביישים?

הצעתי היא לדון במליאה על נגע החזיר.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר התעשייה והמסחר מיכה חריש להשיב.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

האם אתה משיב במקום שר הפנים?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אין כרגע שר פנים.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כבר בפתח דברי אומר בשם הממשלה, כי אנו מסכימים להעביר לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת פרוש, אף שהסוגיה המועלית על-ידו, כפי שגם הוא ציין בדבריו, נמצאת באיזה מקום בין הדיון הציבורי לבין סבך חוקי-משפטי, שכבר הרבה מאוד שנים אינו לגמרי ברור מבחינת הסמכויות והיכולת לפקח.

אחת הסיבות לכך שהסכמתי להעביר את הנושא לוועדה היא, שלפי ההצעה המוקדמת חשבתי שיש פה גם נתונים לגבי רישוי, אי-פיקוח על רישוי וכדומה, וראוי לבדוק מה מהדברים המתקיימים הם על-פי החוק ומה הם הדברים שאין בהם סמכות חוקית.

קודם כול, יש דבר אחד שאני חושב שמן הראוי לציין בכל מקרה – ואת זה אני אומר דווקא כשר התעשייה והמסחר העוסק בתחומי הבשר בקטע מסוים – הרוב המכריע של הציבור הישראלי, לרבות הציבור הקרוי "חילוני", מעדיף בשר כשר על בשר לא-כשר מבחינת הצריכה שלו. זאת עובדה סטטיסטית שאנחנו יודעים אותה. קונים ברשתות הרגילות מעדיפים בסדרי גודל גדולים – – –

מנחם פרוש (יהדות התורה):

בשלב מסוים – – –

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

רגע, קודם כול אני מציין עובדה אחת, שאני חושב שאתם צריכים לברך עליה. עובדה היא שבגלל מסורת בבית, הסמלים וכל הדברים האלה, ציבור גדול מאוד, הרבה מעבר לציבור המוגדר כחרדי או כדתי, משתמש בבשר כשר מבחינת צריכה.

אני אינני מאמין, שעל-ידי חקיקה אפשר למנוע מהציבור האחר את השימוש בבשר לא-כשר אם הוא מעדיף בשר לא-כשר, כי תמיד הוא ימצא את הדרכים להגיע לכך, בעיקר כשמערכת השוק והמערכת הכלכלית כל כך פתוחות. אנשים נוסעים לחוץ-לארץ וחוזרים. מי שרוצה למצוא את הדרך לסוג אחר של צריכה מוצא אותה, גם על-ידי זה שהוא יוצר מגע בכל מיני צורות עם יצרנים וגם על-ידי זה שמייצרים בארץ, ואנחנו בכל זאת חיים פה לא רק בתוך ציבור יהודי במדינת ישראל.

עובדה היא, שגם מבחינת החקיקה אנחנו נמצאים פה במצב בלתי ברור. לגבי רשויות מקומיות, יש בג"ץ המונע את הקריטריון של הכשרות במתן הרישוי. זה הבג"ץ בעיריית נתניה – של אקסל נגד ראש עיריית נתניה, בג"ץ 112/54, שבעצם אסר את הקריטריון של הכשרות כקריטריון לגבי מתן רישיונות, ולכן חלק לא קטן מהרשויות המקומיות, גם אם היו רוצות ללכת לכיוון הזה, יש להן מניעה בתחומים האלה.

ניסיתי גם לבדוק עם משרד הפנים לגבי הסמכויות, וכידוע, משרד הפנים מגלה בעניין הזה רגישות לא קטנה, גם משום שהשר הקבוע במשרד הפנים – אנחנו נמצאים דווקא ביום שבו השאלה הזאת אינה ברורה – גילה בעניין זה רגישות לא קטנה, וגם שם מסתבר, על-פי הייעוץ המשפטי, שיש בעיה של חקיקה ראשית, שאיננה מאפשרת ללכת מעבר לדברים שנעשים בתחום הזה.

אני מציין את הדברים האלה כי הנושא הזה נופל בהרבה מאוד מחלוקות, ולגישתי – אני בעד קיום דיון רגיש בעניין הזה, כאשר אני מציין את העובדה הזאת, שהציבור היהודי ברובו הגדול מעדיף את הבשר הכשר, ואני חושב שבתחומים האלה הנושא החינוכי וההסברתי הוא אפקטיבי הרבה יותר ברוב המקרים מאשר הדרך החקיקתית.

עם זאת, אני חושב שחבר הכנסת פרוש מעלה את מה שהוא רואה כדבר העומד מבחינתו בעדיפות גבוהה מאוד, ואני חושב שמן הראוי שנקיים דיון בנושא הזה בוועדה של הכנסת. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת פרוש, האם מקובל עליך שנעביר את הנושא לוועדה של הכנסת?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

היו"ר ע' מאור:

יש הצעה אחרת: להסיר את הנושא מסדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת יהושע מצא; דקה, מהמיקרופון בצד.

יהושע מצא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני תמים דעים עם אותו קטע בדבריו של חבר הכנסת פרוש, שנגע החזיר הולך ומתפשט בכל ערי ישראל. עם זה, לגבי הדרך שנוקט הרב פרוש כאשר הוא מביא את זה לדיון במליאה או בוועדה – אני לא יורד לסוף דעתו.

הכנסת הזו חוקקה בזמנה חוק איסור גידול חזיר. החוק התגלה בחלקו כחסר ערך מכיוון שהוא לא אסר את המכירה של החזיר בחוצות ישראל. בכנסת הקודמת, בוועדת הפנים, היתה הצעת חוק שהוגשה על-ידי כמה חברי כנסת מאגודת ישראל. אנחנו לא הספקנו לסיים את הדיון. אתם רק נוכחתם לדעת, שזה היה נוקב ולא ממצה עד תומו בגלל הנושא הכלכלי הכבד.

חבר הכנסת פרוש, אם כוונתך אמיתית ואתה נכון להיאבק בנושא הזה, יש בידך רק דרך אחת, אין שתיים, להביא לחקיקה, ופירושה של חקיקה הוא, שאם הממשלה לא מגישה הצעת חוק, תגיש הצעת חוק פרטית. אבל להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדה, עם כל הכבוד, אנחנו נבזבז שלוש שעות, נזמין את כל הגורמים, נשמע אותם, נוציא הודעה לעיתונות – נו, זה יספק אותך? הלוא זה לא יספק איש בכל הוויכוח הזה. חבל על זמנה של ועדת הפנים לקיים דיון עקר. הפתרון הוא רק הגשת הצעת חוק פרטית. אתה רציני? תגיש הצעת חוק פרטית, היא תבוא לוועדת הפנים, אם היא תועבר אליה, הוועדה תקיים דיון, ונראה לאן זה יוביל בסופו של דבר. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת פרוש, לוועדת הפנים אתה מבקש להעביר את הנושא?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כן.

היו"ר ע' מאור:

השר מיכה חריש, מקובל עליך להעביר את הנושא לוועדת הפנים? אני מבינה שכן. אם כן, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, ברוב של תשעה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הועברה ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת פרוש לוועדת הפנים.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

תודה רבה.

הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון – מאמנים ומתמחים), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצעת חוק תק"כ, הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון – מאמנים ומתמחים), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת סילבן שלום. בבקשה. מאחר שזה אושר, יש לך דקה מהמקום.

סילבן שלום (הליכוד):

תודה רבה, גברתי היושבת-ראש.

הצעת החוק הזו שלי הוגשה לפני חצי שנה, ולצערי הרב, בגלל אילוצים ביורוקרטיים לא הגיעה לדיון זמן רב.

הצעת החוק שלי מדברת על תיקון לחוק לשכת עורכי-הדין, שיאפשר לכל עורך-דין בעל ותק של חמש שנים לאמן שני מתמחים. התיקון הזה נועד למנוע מצב, שבו לא יהיו די מקומות להתמחות לעורכי-דין או לצעירים מסיימי לימודי המשפטים. כיום, עם פתיחת המכללות החדשות ועם הגדלת מספר הלומדים בפקולטאות למשפטים, יש גידול רב במספר המסיימים. הגידול הזה הביא לכך, שאנשים דואגים למקום התמחות ב-1995 ואפילו ב-1996, כדי שלא יישארו במצב של חוסר התמחות.

ההצעה המקורית שלי דיברה על כך, שיש לאפשר גם לעורך-דין עם ותק של שלוש שנים לאמן מתמחה, וזה כהעתיקה של המצב בראיית-חשבון. כרואה-חשבון, לא חשבתי שהמצב הזה אינו טוב.

היו"ר ע' מאור:

נא לסיים.

סילבן שלום (הליכוד):

אני כבר מסיים. והמצב הוא כזה, שגם עורך-דין בעל ותק של שלוש שנים יוכל לאמן מתמחה אחד, ועורך-דין בעל ותק של חמש שנים יוכל לאמן שניים.

שר המשפטים ביקש ממני, לפי החלטת ועדת השרים לענייני חקיקה וגם לפי בקשתו שלו, לוותר על סעיף 1(א) ולהסכים רק לסעיף 1(ב), שאומר שעורך-דין עם ותק של חמש שנים יוכל לאמן שני מתמחים, וזה באישור הלשכה.

אני חושב שהצעת החוק הזאת טובה, ואני מקווה שהבית יקבל אותה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שמעתי הערה מחברי, חבר הכנסת סילבן שלום, שחוק זה בושש לבוא בפני הבית. אני מבקש לומר, שאם היתה כאן תקלה, היא לא היתה בוועדת השרים לענייני חקיקה – – –

סילבן שלום (הליכוד):

לא, לא. היא היתה כאן במזכירות הכנסת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

יפה. היא היתה במקום אחר. אני לא רוצה שיתקבל הרושם הזה, משום שאנחנו טורחים ועושים כמיטב יכולתנו, ואנחנו לא נמצאים בפיגור כלשהו מבחינת מילוי תפקידה של ועדת שרים לענייני חקיקה.

לגופו של עניין, לעניין הצעת החוק שהעלית. מאחר שקיבלת את הצעתי לוותר על הוראות סעיף 1(א) בהצעה, אתייחס לאותו חלק שאתה מבקש להעביר לוועדה. כפי שאמרת בדברי ההסבר להצעה, אתה בא לסייע בפתרון בעיית המחסור במקומות התמחות בעריכת-דין. זו בעיה שנוצרה בשנים האחרונות, עם הגידול הרב במספר הסטודנטים למשפטים.

כבר היום צריכים סטודנטים למשפטים לדאוג למקום התמחות שנתיים או שלוש שנים לפני שהם רשאים להתחיל את ההתמחות. בשנים הקרובות, עם הגידול במספר הסטודנטים שייסימו את הלימודים בפקולטאות החדשות ובמכללות שהוקמו, בעיה זו עלולה אף להחריף. המצב שיווצר עלול לגרום לכך, שהמטרה שביקשנו להשיג שעה שהחלטנו להגדיל את מספר המוסדות שבהם ניתן ללמוד משפטים תסוכל.

למצב הקיים יש השלכות ותופעות נוספות, שנראה לנו כי יש לפעול לתיקונן. חלק ניכר מהסטודנטים מתחילים כבר בשלבים הראשונים של לימודיהם לעבוד אצל עורכי-דין בשכר מופחת, או ללא שכר, על מנת להבטיח לעצמם מקום התמחות בסיום הלימודים. מצב זה מפלה לכאורה גם בין סטודנטים שלהם מובטח מקום התמחות בלי קשר למידת הצלחתם בלימודים לבין כאלה שלא מובטח להם מקום התמחות. בעיות אלו יכולות לבוא על פתרון באמצעות חלקה השני של הצעת החוק שלך, בלי שיהיה צורך לפגוע ברמת ההתמחות, כפי שעלול היה להיות מוצע בחלק הראשון של הצעת החוק.

בהתאם לכללי לשכת עורכי-הדין בעניין רישום מתמחים, יש גם עכשיו כאלה הרשאים לאמן שני מתמחים, ובכללם: כבוד נשיא בית-המשפט העליון, נשיא בית-משפט מחוזי, עורך-דין בעל ותק של יותר מעשר שנים, או במקרה שאחד המתמחים הוא עולה חדש, או נכה. כללים אלו, נראה גם לי שהם נוקשים מדי. אם מאמן מסוגל מהבחינה העקרונית מבחינה מעשית לאמן שני מתמחים, כפי שהכללים כאמור מאפשרים במקרים מסוימים, מה ההצדקה להגביל זאת למספר כה מוגבל של מקרים, ובלי קשר למציאות שנוצרה מאז נקבעו הכללים.

נראה גם שאין חשש שרמת ההתמחות תרד כתוצאה מהתיקון הזה, שכן בהצעה כלולה גם הוראה שיש לקבל את אישור הלשכה לאמן שני מתמחים, ובידה לקבוע אמות מידה שתמצא לנכון כדי להבטיח את רמת ההתמחות.

יש לי יסוד להניח, גברתי היושבת-ראש, כי לשכת עורכי-הדין תשתתף בישיבות ועדת החוקה, חוק ומשפט, והיא תמצא לנכון, לפני שתכנס הוועדה, לתקן את הכללים, כך שייתכן שמטרת חקיקה זו תושג על-ידי מי שהציע גם בלי שיהיה צורך להמשיך בהליך החקיקה.

מכל מקום, זו הצעת חוק שאני אבקש להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד אישור הצעת החוק בקריאה טרומית והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, על-פי אישור ועדת השרים לענייני חקיקה ועל-פי הניסוח המוסכם בין המציע לוועדה – בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מאמנים ומתמחים), התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של שישה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, עוברת הצעת חוק תק"כ, של חבר הכנסת סילבן שלום, עוברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעות לסדר-היום

התנגשויות ומריבות עם שובתים ליד ביתו של הרב עובדיה יוסף

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 1582, 1591, 1595, 1615, 1621 ו-1627, בנושא:
התנגשויות ומריבות עם שובתים ליד ביתו של הרב עובדיה יוסף. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.
שבע דקות, ובגלל ריבוי המצעים אולי אפשר לקצר קצת.

חנן פורת (מפד"ל):

מי אמור להשיב מטעם הממשלה?

היו"ר ע' מאור:

שר המשפטים.

חנן פורת (מפד"ל):

איפה הוא?

היו"ר ע' מאור:

אני אבקש להזמין אותו. בבקשה להתחיל.

חנן פורת (מפד"ל):

אולי אמתין רגע?

היו"ר ע' מאור:

לא, לא. בבקשה להתחיל, חבר הכנסת פורת. אנחנו נדאג שייכנס, תתחיל בבקשה. הנה השר הגיע.
בבקשה חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי שר המשטרה וחברי חבר הכנסת אלכס גולדפרב,
אני מיצר על כך שאינני יכול לנקוב בשמותיהם של חברי כנסת נוספים, אף-על-פי שהסוגיה העומדת
בפנינו היא סוגיה כבדה מאוד, והיה ראוי שהיא תידון בפורום רחב יותר.

אני רוצה לפתוח ולומר, שאין את נפשי בשעה זו וביום זה להתנצח ולהתנגש. היום הוא יום-ירושלים, ירושלים הבנויה כעיר שחוברה יחדיו – אומרים חכמים: שעושה כל ישראל חברים. הפסוק בפרק הזה מוכיח זאת, ששם עלו שבטים, שבטי יה, עדות לישראל להודות לשם ה'. שבטי ישראל, עדותיו, גווניו וזרמיו, כולם יחדיו בירושלים.

זכיתי במלחמת ששת הימים להיות בחטיבת הצנחנים שלחמה לשחרורה של העיר, ואני זוכר באותם ימים, לפני 26 שנה, את האווירה, את השמחה, את תחושת היחד שפיעמה בכל כנסת ישראל ואצל כל הלוחמים. כולם בשער אחד באו, בשער-האריות. זה היה גם סוד הניצחון הגדול במלחמת ששת הימים. על כן אינני רוצה להעיב על היום הזה בהתנצחות ובהתנגשות.

יתר על כן, אינני רוצה שהמתח שגאה בין אנשי ש"ס, שקינאו לכבוד רבם הרב עובדיה יוסף, ובין מתיישבים ואנשים מתוך הציבור הלאומי, שכאבו וכואבים את כאבה של ארץ-ישראל ואת הסכנה והחרדה לעתיד יישוביהם וגורלם שלהם, שהמתח הזה יהיה בבחינת "ישחקו הנערים לפנינו" בעיניהם של אלה ששמחים למשבתם, הן של אלה מהציבור החרדי והן של אלה מהציבור הלאומי. אינני רוצה בכך, ואני שמח שחבר הכנסת בניזרי מש"ס וחבר הכנסת הרב גמליאל, שנכנסו לכאן, ישמעו את דברי. כי מאוד קשה לי לומר את הדברים כשאינני יכול ליצור דיאלוג של עין בעין.

השובתים לפני ביתו של הרב עובדיה יוסף לא נתכוונו לסכסך ולא נתכוונו להעמיק קרע. הם באו אל מי שהוא רב וגאון בישראל, אבל גם עומד בראש תנועה פוליטית ומתווה דרכה, תנועה שעליה נשענת הממשלה כיום, כדי לזעוק, כדי לכאוב את כאבה של הארץ, את כאבה של ההתיישבות; כדי להביע את התחושה שש"ס, גם אם אינה מתכוונת לכך, ישיבתה בממשלה מכשירה וסוללת את הדרך לעקירתם מארצם ומאדמתם; שבמו ידיה, גם אם אינה מתכוונת לכך, היא עלולה להביא לידי כך שרחל המבכה על בניה – וריבון העולמים המנחם אותה ואומר לה "ושבו בנים לגבולם" – עלולה לשוב ולבכות אם חלילה יעקרו בנים מגבולם.

המחאה נעשתה בדרך כלל בצורה מכובדת ושקטה. אני מכיר היטב את הרב מנחם פליקס, ששהה במקום, אני יודע את נחישותו אבל גם את הגינותו ואת שיקול דעתו. ייתכן שהיו מקרים שבהם אנשים עברו את גבול הטעם הטוב. אינני יודע. ניסיתי לבחון ולא הגעתי לחקר העניין. אבל, הדברים בוודאי לא היו בבחינת – – –

אריה גמליאל (ש"ס):

– – – הציקו והטרידו. מה אתה אומר על זה?

חנן פורת (מפד"ל):

אני משיב לך, ובעניין זה לא אשא פנים. כל הצקה והטרדה שהן מעבר לגבול הטוב פסולות בעיני וראויות לגינוי חריף ועל-ידי כל מי שכבוד הרב יקר לו ועל-ידי מי שכבודם של הבריות יקר בעיניו. אני אומר את זה בצורה הגלויה ביותר. עד כמה שאני יכול לשפוט, יכול להיות שעצם ישיבתם של הרב מנחם פליקס וחבריו מול ביתו של הרב הדיר שינה מעיניו ומעיני זוגתו הכבודה, אפשר. אבל

צריך לדעת כמה מאות, כמה אלפים, כמה רבבות של אמהות ושל נשים בהתיישבות, ביהודה, בשומרון, בחבל-עזה וברמת-הגולן, של הוריהם, של אחיהם, שנתם נודדת למחשבה מסמרת השיער מה יהיה עתידם, מה יהיה גורלם, מה יהיה גורלה של ארץ-ישראל. איש, שהוא מנהיג פוליטי בסופו של דבר, אינו יכול להתעלם מכך.

נעשה מעשה נורא בשעה שהתפרצו ופגעו בתיאורים שקשה להעלות אותם על דל השפתיים. החברים שנפגעו קראו לזה פוגרום ואינתיפאדה. אני אינני רוצה לנקוט ביטויים. פתחתי ואמרתי, כשלא הייתם כאן, חברי הכנסת מש"ס, שביום הזה, יום ירושלים שחוברה לה יחדיו, אינני רוצה לחדד מחלוקת. היפוכו של דבר. אבל צריך לדעת, וכאן אזכיר את דברי הגמרא – – –

אריה גמליאל (ש"ס):

מה זה שייך?

חנן פורת (מפד"ל):

אני אענה. אבל צריך לזכור, שלשונה של הגמרא במסכת גיטין, שאם יש בריונים שעושים מעשה פרוע, חובה על אלה שמופקדים עליהם או שיש להם אפשרות וסמכות למחות בידם ולמנוע אותם מלעשות זאת. מוטלת עליהם אחריות, והם אינם יכולים לומר: אותם בריונים לא הניחו לנו.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת מש"ס, הבה נניח את המחלוקות שבינינו, הבה נמצא דרך שהציבור ששומר תורה ומצוות, שמורשת היהדות יקרה בעיניו, שארץ-ישראל יקרה בעיניו, ואני יודע שגם בעיניכם יקרה ארץ-ישראל, שעם ישראל הפצוע והקרוע הזה יקר בעיניהם, הבה נתחום יחדיו מתוך הידברות את הקווים האדומים שאותם אין עוברים גם במצב שיש מתח. הבה נמצא גם את הדרך להושיט יד אחים, לבנות יחדיו ממשלה כזאת, הנהגה כזאת, פוליטית ורוחנית, שתורת ישראל, ארץ-ישראל ועם ישראל יהיו נר לרגליה. ואז אפשר גם שאלה שמבקשים לחכך את ידיהם מנחת ולומר "ישחקו הנערים לפנינו" – לא יוכלו לשחוק למשבתנו, ויחדיו נבנה דבר שתהיה בו בשורה דווקא ביום-ירושלים, דווקא בשעה שאנחנו נדרשים להמשיך את הקו שעלה וצמח בשעה שנשקנו לאבני הכותל וידענו: "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים". תודה.

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג; אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני ביקשתי להעלות על סדר-יומה של הכנסת את מעשי האלימות החמורים שהתרחשו במוצאי השבת האחרונה סמוך לביתו של הרב עובדיה יוסף.

חבורה גדולה של אנשים חרדים התנפלה על מפגינים והפליאה בהם את מכותיה. החבורה גם מנעה ועיכבה הגשת עזרה לפצועים מבין המפגינים. ועל-פי הקריאות שהושמעו, כך קראתי בעיתון, הצהירו התוקפים כי הם מבקשים את נפשם של קורבנותיהם.

אני מודה ומתוודה, אינני יודע במדויק מה קדם למעשי האלימות הללו, האם היו הטרדות מצד אנשים בבית הרב, האם גידפו בביטויים קשים, אולי פשוט השלטים שהם נשאו לא מצאו חן בעיניו – – –

אריה גמליאל (ש"ס):

כל הדברים הכי גרועים.

אליעזר זנדברג (צומת):

אבל, לב העניין והסיבה המרכזית לצורך הדחוף לקיים דיון באירועי מוצאי שבת, כך אני סבור, הם הצורך לגנות כל פרץ של אלימות שנועד למנוע ממאן דהוא את הזכות להפגין. אני סבור גם, שיש לגנות כל ביטוי או קביעה ישירה או משתמעת, או כל עידוד לאנשים, לעשות מעשים של אלימות. ובעיני דברים כמו "למי שמפיץ דבר רעה צפוי מוות", ובדברים כאלה יש משום מטרה של דם – אלה דברים שצריך לגנות אותם פה, מעל הבמה הזאת.

מדינת ישראל ידעה בעבר שימוש באלימות כחלק ממאבק פוליטי פנימי. כבר היינו קרובים לתהום שמעשים שכאלה עלולים לדרדר אותנו אליה. ידענו להיחלץ ממנה, ואסור לנו להניח לקבוצה קיצונית פנאטית כלשהי ליצור אווירה של טרור פוליטי, לא כל שכן לעשות מעשים שהם בבחינת טרור פוליטי.

אני סבור, כי זכותו של כל אדם להפגין מול ביתו של איש ציבור, תוך הקפדה על החוק, כמובן. ולכן הפגנה המתבטאת בחדירה לרכושו הפרטי של איש ציבור ראויה לגינוי. הפגנה שמתבטאת בהטרדה, כמו הקשה על הדלת, אכן ראויה לגינוי. שלא לדבר על מעשים אחרים שהם פליליים.

ואולם, בכפוף לשמירת החוק אין למנוע הפגנה שכזאת, גם אם אין היא בבחינת הדברים הנעימים ביותר לאותו איש ציבור לשמוע, או הדברים שאותו איש ציבור היה רוצה לקרוא על שלטים מונפים קרוב לביתו.

וגם אם מדובר במעשה עבירה, האם ניתן להצדיק את נטילת החוק לידיים בידי קבוצות בריונים, אשר אינן אפילו הנפגע הישיר ממעשה ההפגנה?

מדינת ישראל היא מדינת חוק. משטרת ישראל מופקדת על שמירת החוק. איש איננו מרומם מעל החוק. אלה דברים חשובים, ואין איש רשאי לעשות דין לעצמו במו ידיו או באמצעות שליחים. עיקרון זה ראוי לשינון לצד לימודי תורה ומשניות.

לכן אני מציע להתאחד בקריאה לגינוי הטרור הפוליטי והניסיונות להשתיק מפגינים המביעים דעתם, כל עוד לא עברו אלה על החוק. תודה.

הי"ר ע' מאור:

תודה רבה לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. רשות הדיבור לחבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – לחבר הכנסת אביגדור קהלני. חבר הכנסת זנדברג הראה לנו דוגמה טובה של מחצית הזמן.

סילבן שלום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, האירועים האחרונים ליד ביתו של הרב עובדיה יוסף צריכים להעלות את השאלה האחת והיחידה: האם מותר בארץ להפגין אם לאו? ומייד תהיה התשובה חיובית. הרי כולם בעד החופש להפגין וכולם חושבים שזה טוב וכולם חושבים שאסור למנוע את זה. אבל הנה, הפלא ופלא, דווקא הפגנה אחת, ליד בית אחד, נמנעת.

אריה גמליאל (ש"ס):

כמה זמן הם מפגינים?

סילבן שלום (הליכוד):

דווקא הפגנה אחת, מסוג של אנשים מסוימים מכיוון פוליטי מסוים. הרב גמליאל, תן לי לומר את דברי. לא רבנו לפני כן ולא נריב אחרי כן. כל אחד יאמר את דברו ונישאר חברים.

ורק הפגנה מסוג אחד, מסוג מסוים של אנשים, מצד מסוים של המפה הפוליטית, נמנעה ממנה האפשרות לעשות זאת. השאלה היא, למה? השאלה היא, מה קרה שאותם אנשים הוצאו משם? האם משום שהרביצו להם ורצו לשמור עליהם? האם משום שפחדו לשלומם? מאיזו סיבה בדיוק הוציאו אותם משם?

ואם אני חושב על זה טוב, אני מגיע למסקנה אחת – שהוצאתם משם נבעה אך ורק מדבר אחד, היא נבעה אך ורק ממצב של רצון לשמור על שלמות הקואליציה בימים אלה. בימים אלה, כידוע, והיינו עדים לכך הבוקר, הקואליציה לא בדיוק, במאה אחוז שלמה. אולי יש שברים או סדקים כאלה ואחרים שמאיימים על שלמותה. ואז באים ועושים צעד, שהוא אנטי-דמוקרטי לחלוטין.

אני רוצה לקרוא מה אמר השופט ברק לגבי חירות ההפגנה במדינת ישראל, בבג"ץ 153/83, לוי נגד מפקד המחוז הדרומי של משטרת ישראל: "יש הגורסים, כי הבסיס הרעיוני לחירות זו הוא הרצון

להבטיח את חופש הביטוי אשר מצדו תורם לגילוי האמת. אחרים סבורים, כי ביסוד הזכות עומדים קיומו ותפקודו של המשטר הדמוקרטי המבוסס מצדו על חופש המידע וחופש המחאה. לעומתם טוענים אחרים, כי חופש ההפגנה הוא מרכיב חיוני בחופש הכללי של האדם לביטוי עצמי ולאוטונומיה מחשבתית. דומה כי חופש ההפגנה והאספה עומד על בסיס אידיאולוגי רחב, אשר במרכזו ההכרה בערכו של האדם, בכבודו, בחופש הניתן לו לפיתוח אישיותו וברצון לקיים צורת משטר דמוקרטי – וכך הלאה וכך הלאה, מרחיב השופט ברק בכמה פסקי-דין מה הוא חושב לגבי חירות ההפגנה. וכאן אנחנו מגיעים למצב שבו החירות הזאת נמנעת.

אני רוצה להזכיר, דווקא לשרי הממשלה הנוכחית, הפגנות שהיו לפני עשר שנים, ב-1983, ליד ביתו של ראש הממשלה דאז, מנחם בגין, זכרו לברכה. במשך חודשים ארוכים עמדו שם אנשים עם שלטים בידיהם והחליפו כל יום את המספר. האם העלה מישהו בדעתו להרחיק אותם משם? האם העלה מישהו בדעתו להוציא אותם משם? האם זה לא הפריע לגברת בגין, זכרה לברכה? האם זה לא הפריע למנוחתו של מר בגין, שבכניסתו וביציאתו היה צריך לראות את הדברים האלה? אילו עשתה זאת ממשלת בגין דאז, הרי היו רועדות כל אמות הסיפים. אבל, כאן כאילו שום דבר לא קרה. מורחקים אנשים, מוצאים אנשים, והדבר הזה עובר כאילו לא קרה דבר. אני רואה בכך פגיעה חמורה מאוד בחופש הביטוי במדינת ישראל. אני חושב שזה מעשה אנטי-דמוקרטי. המכשיר הדמוקרטי הטוב ביותר שנמצא הוא חופש הביטוי, וחופש הביטוי כולל גם את החופש להפגין. לכן, אני חושב שבצעד הזה עשיתם שירות דוב לעצמכם, לממשלה ולכל מי שאתם מייצגים.

אדוני שר המשטרה, אני מעריך אותך כאדם השומר על שלטון החוק וגם חופש הביטוי חשוב לך. אני חושב, שהיה צריך לחשוב אולי פעם נוספת לפני שעושים את הצעד הזה, לפני שמרחיקים את האנשים, לפני שאומרים להם לזוז משם, כי בסופו של דבר, שלטון הוא לא לנצח. שלטון יכול להתחלף, מחר יבוא שלטון חדש, אז אולי ש"ס תהיה אתנו בקואליציה, אז אולי יפגינו אחרים מול הבית של הרב עובדיה יוסף, ואז אולי אנחנו נעשה את זה.

שר המשטרה מ' שחל:

רק לא מחר.

סילבן שלום (הליכוד):

מבחינתי, גם אם זה יהיה מחרתיים אני מקבל את זה. בכל מקרה, גילינו שעניין של שלטון במדינת ישראל הוא לא לנצח, זה דבר שיכול להתחלף.

אברהם יחזקאל (העבודה):

שלטון מתחלף, ש"ס לעולם נשארת.

סילבן שלום (הליכוד):

בכוונה הבאתי את הדוגמה הזאת, כי יושבים כאן שני חברי, חבר הכנסת גמליאל וחבר הכנסת בניזרי. בכל מקרה, אם לא ליד הבית של הרב עובדיה יוסף, תהיה הפגנה על-יד ביתו של ראש הממשלה הבא, שלא יהיה מהממשלה שלכם. ואני חושש, שאם אתם רוצים להביא לכך שמשטר אחד ימנע הפגנות של חברים אחרים באופוזיציה, הדבר יהפוך לאיזו נורמה, שאיננו חושבים שיכולה להיות מקובלת במדינה דמוקרטית.

רון נחמן (הליכוד):

יש לי שאלה אליך.

סילבן שלום (הליכוד):

בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אנחנו דנים כרגע בנושא ההפגנות. מן הראוי להדגיש, שההפגנות היום מדברות על חיים וגורלות של אנשים בארץ-ישראל, וזה לא כמו שביתה אחרת, שמתחילה במגזר זה או במגזר אחר ומגיעים להסכמה בלילה. אלה דברים עמוקים מאוד.

היו"ר ע' מאור:

זה זמנו של הדובר.

סילבן שלום (הליכוד):

זה לא על חשבון זמני.

היו"ר ע' מאור:

כן, בהחלט; יכולת שלא להסכים.

סילבן שלום (הליכוד):

חד-משמעית לא. אני מצטער, זה לא על חשבון זמני.

היו"ר ע' מאור:

זה הנוהל, לא היית צריך להסכים.

סילבן שלום (הליכוד):

בכל מקרה, הדברים שלך, חבר הכנסת רון נחמן, הם דברים ברורים. אם אכן היו אלה דברים פשוטים ולא דברים של חיים ומוות, הדברים לא היו מפריעים כל כך לרב עובדיה יוסף, שידוע שאכן אלה דברים של חיים ומוות. לכן גם העניין שלו כרגע היה להוציא את האנשים, כי יכול להיות שגם הוא חושב שחלק מהדברים שהם אומרים הם דברים נכונים. אבל, אם הניסיון הזה הוא למנוע מחאה מתמשכת כנגד כל מה שעושה הממשלה, כנגד שיחות השלום בווינגטון, המשך הכניעה שם, אני אומר לך, אדוני שר המשטרה, הניסיונות האלה לא יצלחו, כי בסופו של דבר, לא ניתן למנוע מהאנשים את חופש הביטוי, לא ניתן למנוע מהם לומר את מה שברצונם לומר.

אני לא רוצה לחשוב, שסתימת פיות כזאת מזכירה לי אולי את הגרועים במשטרים הטוטליטריים, כי, בסופו של דבר, עצם האיסור על הפגנה, עצם האיסור על החופש לומר את הדעה, מהווה אולי פגיעה חמורה, גם בזכויות האזרח שמרצ אמונה עליהן, גם בעניין שלטון החוק, שגם אתה וגם אני אמונים עליהם, ואני חושב שמבחינה זו הצעד הזה לא היה במקומו.

אני אומר לך את זה בתור משפטן, בתור אדם שנמצא שנים רבות במערכת הציבורית, כאדם שביקר שנים רבות בחריפות את הממשלה שקדמה לכם, ועשית את זה בכשרון לא מבוטל. יכול להיות שחבריי עשו זאת בצורה של מחאות ברחוב. לא צריך להגיע למצב של איסור הפגנות, לא למצב שהביא למותו של אמיל גרינצווייג, זיכרוננו לברכה, שמונע את החופש להפגין, ולא למצב שבו מונעים, אולי להבדיל אלף אלפי הבדלות, אותה הפגנה ליד ביתו של הרב עובדיה יוסף. כל הפגנה היא לגיטימית, אלא אם היא פוגעת בצורה קשה מאוד בסדר הציבורי, וכל אמירה עדיין כלולה במסגרת חופש הביטוי. אל נגיע למצב של סתימת פיות, דבר שיאיים על הדמוקרטיה שלנו במדינת ישראל.

לכן אני פונה אליך לחשוב פעם נוספת ולאפשר לאותם מפגינים להיות שם כל עוד ירצו בכך. תודה רבה.

אריה גמליאל (ש"ס):

זו לא הפגנה, זו התפרעות.

סילבן שלום (הליכוד):

לא רציתי לדבר על ההתפרעות שלכם, אז תעשה לי טובה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אביגדור קהלני, ואחריו – לחברת הכנסת נעמי חזן.

אביגדור קהלני (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשטרה, תרשה לי להתחיל במלה אישית. היום יום-ירושלים. לפני 26 שנה התבשרתי על יום-ירושלים, כאשר שכבתי מכוסה בסדין לבן והודיעו לי שירושלים שלנו. אני לא יכול שלא להיזכר מעל במה זו, שלפני 26 שנה שכבתי פצוע כשנלחמתי על קיומה של מדינת ישראל. היום, כשאני עומד כאן, בכנסת זו, אני מנסה לשמור על אותה מדינה שלחמתי בשבילה ונפצעתי בה קשה.

היום, יום-ירושלים, הוא יום מיוחד לכולנו, שבו אנחנו מחפשים את הדרך לחיות זה לצד זה, כל אחד בגישתו שלו – אדם לחברו, אדם לסביבה, אדם למדינה.

אני עומד על הבמה הזאת ואני חושב שאני מייצג את מרבית עם ישראל כאשר אני זועק את הזעקה של תושבי המדינה כנגד ההליכה לאנרכיה. סכנה גדולה אני רואה לדמוקרטיה באלימות המילולית ובאלימות הפיסית הקיימות במדינה, המובילות לתוהו ובוהו. במשך שנים רבות עוקב אני אחר האלימות המילולית הקיימת בין הקבוצות השונות במדינת ישראל, בעם ישראל, אלה כנגד אלה. האלימות מתחילה בחוסר סבלנות וסובלנות בין אדם לחברו.

בחרנו לנו שלטון דמוקרטי, מתוך הבנה שרק בצורת שלטון כזו נוכל לשמור על איכות חיינו במדינת ישראל. בימים אלה אני רואה סכנה לדמוקרטיה, ואם אין אנו מסוגלים להאזין זה לגישתו של זה – במדינת ישראל יש גישות שונות, יש קבוצות שמאמינות בכיווני עשייה שונים, עדות שונות, ולכל קבוצה יש האינטרסים שלה, ואין לי ספק שגם בעתיד קשה יהיה למצוא את הגשר שיביא לצורת חשיבה אחידה בין הקבוצות. חשוב שנדע לכבד זה את גישתו של זה, אף שאיננו מסכימים זה עם זה, או עם דרכו של האחר.

בדמוקרטיה, זכותו של הפרט למחות כנגד החלטות הממשלה, החלטות מעבידו, או כנגד גישות שאינן לרוחו. הדמוקרטיה מבוססת ונתמכת מכוח אלה אשר מאמינים שלדעת הרוב הכוח לקבוע את הדרך. הדמוקרטיה לא נתנה לאיש מאתנו את הזכות לעבור ממלל לאלימות פיסית.

בימים אלה עקבנו כולנו ועוקבים אנחנו אחר מה שקורה סביב ביתו של הרב עובדיה יוסף. יש המגנים את אלה אשר באו להגן על הרב עובדיה יוסף, ואני מגנה גם את אלה שסגרו וצרו על ביתו ופגעו בחיים הפרטיים שלו ושל משפחתו.

אליעזר זנדברג (צומת):

מה עשיתם למנחם בגין במהלך מלחמת לבנון?

אביגדור קהלני (העבודה):

אני מקבל כל דרך הפגנה שתאמר שלא צריכים לקחת מאדם את הפרטיות שלו, שלא צריכים לחסום לבני ביתו את הדרך החוצה. צריכים לעמוד ולהגן, כל אחד יכול לומר את הדברים. לשים מצור סביב בית – זה גם לקחת מהאדם את היכולת שלו לצאת החוצה, למנוע מבני משפחתו ללכת, לכלכל את עצמם, לשמור על כבודם, ללכת לקנות, ללכת ללמוד, לפגוש אנשים. נדמה לי שצריך להסתכל גם על הסיבות שהביאו למצב שנוצר.

כתוב אצלנו במקורות: ואהבת לרעך כמוך. כתוב אצלנו: לא תיקום ולא תיטור. האם איבדנו את הרצון לשמור על הזכות הזו? האם איבדנו את היכולת להבין זה את זה?

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, נכנסתי אל הבית הזה, אל בית-הנבחרים, מתוך רצון לשמור על המדינה, לשמור על הבית ולשמור על איכות חיינו. אני מוצא את עצמי לא אחת תוהה על אופן התנהגותנו שלנו, הנבחרים, נבחר העם, כאן בבית הזה. האם אנחנו לא משפיעים על התנהגותו של העם בצורת התנהגותנו בבית הזה? האם לא נבחן, בראש ובראשונה, האם אנחנו משמשים מודל חיקוי לכל עם ישראל? האם אנחנו אלה שיוכלו לתקן, או שלא נוכל לתקן? אני קורא לכולנו: בואו אנחנו, יושבי הבית הזה, נהווה מודל לחיקוי – אין לי שום ספק שמהבית הזה הקריאה תהיה אפקטיבית יותר לעם ישראל – נשמור על הזכויות של כל אחד מאתנו, ולא משנה מה דרכו של כל אחד מאתנו.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – לאחרון, חבר הכנסת תופיק זיאד.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אנו נזקקים היום לדיון באחת הסוגיות המרכזיות בתיאוריה דמוקרטית, וזו הזכות להפגין.

לעניות דעתי, מה שראינו במוצאי שבת מעלה כמה שאלות שאנחנו חייבים לדון בהן בכנסת בצורה קצת יותר מעודנת ממה שנעשה עד עכשיו, במיוחד על-ידי חבר הכנסת סילבן שלום.

הזכות להפגין, חופש הביטוי, אחת מאבני היסוד של הדמוקרטיה באופן כללי. אין לי שום ספק של"גוש אמונים" יש זכות מלאה להפגין ולתת ביטוי לדעותיו, וזאת למרות העובדה שיש לי רתיעה עמוקה מעמדתם באופן כללי וממניעיהם במקרה הספציפי הזה.

רון נחמן (הליכוד):

זה הדדי.

נעמי חזן (מרצ):

עם זאת, אין שום חירות במשטר דמוקרטי שהיא בלתי מוגבלת, וברגע שהזכות להפגין מתנגשת עם זכויות אחרות, חברה דמוקרטית חייבת להביא את הדברים האלה בחשבון, ובמקרה זה – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

יש לי שאלה.

נעמי חזן (מרצ):

אחרי שאני אגמור לדבר, ולא על חשבוני. תודה.

במקרה זה, הזכות של חברי "גוש אמונים" להפגין באה על חשבון שתי חירויות אחרות. ראשית כול – הזכות לפרטיות של אזרחי מדינת ישראל.

רון נחמן (הליכוד):

מה עשיתם במלחמת לבנון?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת רון נחמן, אני מבקשת, תאפשר לדוברת, לחברת הכנסת חזן, להמשיך.

נעמי חזן (מרצ):

חופש הביטוי של "גוש אמונים" התנגש בצורה ברורה ביותר בזכות לפרטיות של הרב עובדיה יוסף ובני משפחתו. אנשים פרטיים, אזרחים מן השורה, חייבים לקבל הגנה של המדינה מפני הטרדות, איומים ומעשים שונים שמטרידים את מנוחתם. הזכות הזו היא זכותה של משפחת עובדיה יוסף ושל אזרחים אחרים שחיים באזור מגורים מובהק. לכן צריך לשקול את הזכות להביע את הדעה כנגד הזכות לפרטיות.

הזכות להפגין גם שקולה כנגד הזכות של החברה באופן כללי, שהסדר הציבורי יישמר. עצם העובדה שהיו פה התגרויות שונות, מכאיבות ומתריסות, שהובילו לאלימות, מפירה באופן כללי את זכותם של אזרחי המדינה לחוק ולסדר.

אני רוצה להביע מעל במה זו סלידה ממעשיהם של המפגינים מול ביתו של הרב עובדיה יוסף, כדי להגן על חירותיהם כאזרחי מדינת ישראל.

היום אנחנו נכנסים לעידן שבו ברור לחלוטין שאנחנו צריכים לשקול את היסודות הבסיסים ביותר של הדמוקרטיה הישראלית. הזכות להפגין ולמחות צריכה להישמר, אך להיות שקולה כנגד זכויות אחרות, ובמיוחד זכות החברה לשמור על דיון ציבורי ללא אלימות. ברגע שאנחנו מפירים את הכלל הזה, אנחנו מערערים את הדמוקרטיה במדינת ישראל, ואם אין לנו כאן משטר דמוקרטי, ודאי וודאי שלא נוכל לנהל בעתיד דיון ציבורי בשאלות שהן ציפור נפשנו.

מכאן אנחנו צריכים להציב את כללי המשחק. אסור לתת להפר זכויות בסיסיות של אזרח כדי להגן על עמדה פוליטית זו או אחרת. אלימות כדרך הפגנה איננה מקובלת, בשום משטר דמוקרטי, ודאי וודאי לא במדינת ישראל של היום. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחברת הכנסת חזן. חבר הכנסת תופיק זיאד – איננו.

לפי סעיף 88(ז) לתקנון, מגיע לסיעה שהיא נושא הצעה זכות תגובה, ולפיכך, חבר הכנסת בניזרי, מסיעת ש"ס, מוזמן. בבקשה.

קריאה:

בשלב הזה?

היו"ר ע' מאור:

לפני תשובת השר. בדקנו בתקנון.

שלמה בניזרי (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשטרה, כנסת נכבדה, ראשית רצוני להביע צערי על שחברי הכנסת של המפד"ל לא מצאו לנכון להשתתף. אנחנו טרחנו לבוא ולשמע אותם. נשמח מאוד אם גם הם יבואו וישמעו אותנו.

הגמרא במסכת שבת, דף קי"ט, אומרת: "אמר רבי יהודה, לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים, שנאמר 'ויהיו מלהיבים במלאכי האלוקים ובזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא'. אמר רב יהודה אמר רב: כל המבזה תלמיד חכם אין לו רפואה למכתו". "אפיקורס", הגמרא במסכת סנהדרין, דף צ"ט, אומרת: "רב ורב חנינא אמרי תרווייהו: זה המבזה תלמיד חכם".

גמרות יסודיות אלו, כל אדם שטיפת לחלוחית של יהדות נמצאת בו מכירן ומשתדל לקיימן, שהרי על תלמידי חכמים נאמר: היזהרו בגחלתן. אך, לצערי הרב, בחודשים האחרונים, מאז כוננה הממשלה הנוכחית, שבעקבותיה נותרו כמה מפלגות מחוצה לה וכתוצאה מכך התנתקו ממקורות השמנת שאליהם התרגלו זה עשרות בשנים, החליטו שאם לא הם אז גם אחרים לא. ובכוח לשונם, ואחר כך בכוח זרועם, החלו במרדפים ובהסתות פרועות כנגד כבשת הש"ס, שכל מטרתה בממשלה היא תהליך השלום והחזרת העטרה ליושנה.

רבתי חברי הכנסת, כשאנשים אלו מכריזים מלחמה, שהם יודעים שקורבנה הוא לא הקורבן הנכון אלא, כדבריהם, אנחנו החוליה החלשה של הממשלה. הרי הם למדו גמרא שבכוחה ניתן לתרץ כל קושיה, ועוולה כמו "לא תעשו עוול במשפט", כמו דין של רודפים, כמו דין של מבזים תלמידי חכמים ועוד ועוד, התירוץ הפשוט שלהם – שלמות הארץ קודמת לכול. הכול מותר. בשם שלמות הארץ אפשר לבזות תלמידי חכמים, אפשר לעשות הכול.

רבתי חברי הכנסת, במשך הימים האחרונים כולכם עקבתם – ושמענו את זה פה היום – אחרי התקשורת. גם היום שמענו את חברי הכנסת מהימין, המתארים את ה"פוגרום", האינתיפאדה כלשונם, שנעשה לאותם מפגינים תמימים על לא עוול בכפם, שישבו לתומם על מדרכה כשכל מטרתם היא הבעת מחאה. באמת, זה נשמע כל כך תמים, כל כך מרגש, כל כך פסטורלי, כל כך כואב. כשאני שומע את התיאורים הציוניים הללו, המעוררים רחמנות וכאב מצד אחד וזעם מצד שני כנגד המפגינים, קשה לי שלא להיזכר בקורח ועדתו, כשניסה להסית את העם נגד משה רבנו.

רבתי חברי הכנסת, ברצוני לתאר בפניכם את כל אשר קדם להתכתשות במוצאי שבת. האנשים הרודפים הללו מקיימים זה כמה חודשים משמרות מחאה מול ביתו של מרן גדול ישראל הרב עובדיה יוסף – ואף הם מודים בגדלותו בתורה – עם שלטים נבזיים ופרועים, שלא היו, האמינו לי, מביישים את ערפאת. והרי לכם דוגמאות: "הרב יוסף, התוכל לומר 'ידינו לא שפכו את הדם הזה'?" ; "הרב יוסף, האם ביטחון שר הפנים חשוב מביטחון הפנים?" ; "הרב יוסף, אתה מסכים להסגיר רבבות יהודים למשטרת ערפאת?".

רבתי, תצלינה האוזניים למשמע הדברים הללו. עומדים מול ביתו של מנהיג עצום וגדול בתורה עם שלטים במשך חודשים וצועקים לו: "רוצח, רוצח; כסף, כבוד וביטחון לאנשיך קודמים לביטחונם של

ילדים ונשים וזקנים?". ראו איזו דמגוגיה פרועה ומרשעת, ונגד מי? נגד האדם שדאגתו היא אך ורק טובת עם ישראל וביטחונו. וכי מה לרב יוסף ולכל הכאב-ראש הזה? הרי בשבילו כל דקת לימוד תורה היא הנאה רוחנית עצומה, מעין עולם הבא. אז מה לו ולכל הכאב-ראש והביזיונות הללו, אם לא דאגה לילדי ישראל, שבמשך 45 שנות המדינה כמעט איבדו, לצערי הרב, כל זיק של יהדות, מתחנכים בכפירה נוראה. ותאמינו לי – אנחנו נפרגן לשולמית אלוני – זה לא בגלל שולמית אלוני. גם בזמנו של שר חינוך דתי התחנכו אלפי ילדי ישראל לכפירה נוראה; אולי לא באשמתו של המר, אבל בנקודה הזאת אינכם יכולים לבוא ולהתפאר על שולמית אלוני.

האנשים הללו לא בחלו בכל אמצעי הטרדה. בכל פעם שכבוד הרב עבר, נזרקו לעברו הערות מבישות ומבזות וכן כלפי אשתו ושאר בני המשפחה וכן לעבר שר הפנים ועוד. לפני שבועות מספר חדרו שלוש נשים לבית הרב ללא רשות, הוצאו לאחר מכן על-ידי המשטרה, וקיבלו צו הרחקה לחצי שנה מבית הרב. צעקות הגנאי הקולניות – ולא סתם בפה, עם רמקולים מאורגנים – בסגנון של "רוצח", "איפה הכסף?", "איפה המיליונים?".

רבותי, ההפגנות הללו גרמו סבל רב לרב, לרבנית החולה, שכבר עברה כמה התקפי לב. אל המפגינים היו פניות רבות מצד כל בני המשפחה ופעילים ואנשים סתם מהרחוב, לפנות את השטח עקב מצבה הבריאותי הקשה של הרבנית. אך פניות אלו נתקלו בקירות אטומים ובלבבות ערלים. ואמרו, שאדרבה, זו מטרתם, להכביד ולהכאיב כדי לגרום לכך שש"ס תפרוש מהממשלה. את, האשה הזקנה, אנחנו נזעזע אותך, נפחיד אותך, נטריד אותך, כדי שתלחצי על הרב שיפרוש מהממשלה.

קריאה:

למה לא פנית למשטרה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

שר המשטרה יכול להעיד שפנית אלי, ושר הפנים פנה אלי ורבים פנו אלי. הוא יענה אחר כך.

פעילים רבים רצו לעשות "סדר" עם המתנחלים וביקשו את רשות כבוד הרב, אך כבוד הרב מנעם בטענה, שיש לדבר עמם בשלום, כמאמר הפסוק "כי תקרב לעיר למלחמה וקראת אליה לשלום".

במוצאי השבת האחרונה, לאחר כמה חודשים, חרג כבוד הרב ממנהגו – בדרך כלל הרב אינו מערב פוליטיקה ועניינים אישיים בשיעוריו – ופרס את צערו וצער הרבנית וכן צערם של נציגי ש"ס בכנסת, ובדבריו הגיע הרב עד כדי בכי. כאות הזדהות עם הרב, בסיום השיעור, התלוו שומעי השיעור אל הרב בדרכו לביתו, במטרה לעודדו ולחזק את ידיו. כשהגיעו לבית הרב היו שם המפגינים כשבידיהם השלטים הנבזיים והקנטרניים. בתחילה התפתח ויכוח קולני בין הצדדים. לאחר שאחד המתנחלים – ורבותי, את זה לא אמרו בתקשורת, רק שלשום שמעתי את זה – לאחר שאחד המתנחלים שלף אקדח, אקדח כנגד המפגינים, רק אז התחילה כל המהומה. אז כבר לא יכלו לשבת – גם מפגינים, גם מבזים וגם נהיה פה המערב הפרוע, בהשראה של המנהיגים שלהם, שאנחנו שומעים אותם בזמן האחרון.

רבותי, כמובן, לא לתינוק הזה פיללנו, כי לא זו דרכנו ולא זו אמונתנו. לדעתי, זה שירת רק את המפגינים, ואני מעז לומר, שלפרובוקציה הזאת הם פיללו כדי לרכוש את דעת הקהל בארץ ובעולם. הם ציפו שנבוא.

רבותי, חברי הכנסת, לאחר שגוללתי את הסיפור כפי שאכן היה, דומני שלא זה מה שצויר, שהיתה התנפלות ברברית מתוכננת, שהזכירה לרב פליקס מחזות מכפר ביתא, או כפי שכינה זאת "פוגרום", אינתיפאדה. האנשים הללו במשך חודשים מתגרים, יום יום, שעה שעה, במנהיג גדול, המנהיג הרוחני של תנועת ש"ס, ומצפים שאיזה קנאי לכבוד הרב לא יקום וימחה על כבודו?

איני מחזק את ידי המתכתשים, ואפילו גינתי את מעשיהם, אך הייתי מצפה מאנשי המפד"ל, או מראשי המתנחלים ששלחו אותם מפגינים, לקום ולמחות בתוקף על עלבונה של תורה, על ביזוי תלמידי חכמים, ולומר לאנשיהם, שאם יש להם טענות, שיבואו להפגין ליד פתחי בתינו, אנחנו הפוליטיקאים. בבקשה, אני מזמין אתכם אלי. מאנשים הקוראים לעצמם דתיים אני מצפה ליתר רגישות בנושא.

קשה לי רק להבין דבר אחד. המפגינים הללו, שמענו את הרב פליקס בתקשורת – הוא אמר: אנחנו מתפארים בכך שמכבדים את כבוד הרב יוסף ואת גדולתו וכשהוא עובר קמים לכבודו. ברצוני להבין, אם הרב הוא באמת גדול בתורה, אז כל החלטותיו נעשות על-פי מה? על-פי שיקוליו התורניים העצומים הטמונים בתוכו. אם כן, אתם באים ומפגינים ומפריעים ולא מתביישים עוד לומר, שברצונכם לשנות, את מה? את דעת הרב בלחץ שתפעילו עליו ועל אשתו. הרי בושה וכלימה יכסו את פניכם, כי ממה נפשך, אם הוא גדול בתורה ואתם מוקירים את זה ומעריכים את זה, אז הוא גם גדול בשאר הדברים ובכוחו להחליט בכל תחום, כי גדול בתורה הוא גדול בכל תחום. הוא יכול להחליט גם בענייני מדיניות, גם בענייני צבא, ולא אתם תחליטו. ואם אינכם סוברים כך ואתם מפצלים את שני הדברים, שגדול בתורה לחוד והחלטה בענייני מדיניות לחוד, אז תסלחו לי מאוד, אני חושב שזו אפיקורסות גמורה.

בכוחניותכם בשבועות האחרונים, כפי שהתבטאתם – במשטרת המתנחלים אמרו שיירו בכל שוטר ערבי ואף בחיילי צה"ל, אם יהיה צורך; וכן, חבר הכנסת חנן פורת – אני שמח שהגעת – שאמר, שהחלטות הממשלה הזו לא ימומשו על-ידי הימין, משהו בסגנון הזה. כל זה מעיד על איבוד השליטה והשפיות שלכם.

חנן פורת (מפד"ל):

לא אמרתי.

שלמה בניזרי (ש"ס):

לכן אמרתי, אולי אני לא מדייק בדברייך.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה לא מדויק.

שלמה בניזרי (ש"ס):

יכול להיות.

חנן פורת (מפד"ל):

אני השתדלתי מאוד לנהוג בכבוד. אל תנהג בדרך אחרת, אל תעוות את הדברים – – –

שלמה בניזרי (ש"ס):

בהשראה של הדברים האלה שאתם עושים, בהשראה של ההצהרות הללו, אלה התוצאות, שמבזים תלמידי חכמים.

כל המעשים הללו מעידים על איבוד השליטה והשפיות, מראים שלא דעת תורה מדברת מגרונכם, אלא כוחניות, שחצנות ועבודת אדמה.

אם אינכם מעוניינים בשלום, אנא מכם, הניחו לנו, אנו מעוניינים בשלום, אנחנו מעוניינים שתיפסק שפיכות הדמים. ואני פונה אליכם בקריאה, גם למפלגות הימין, גם למפד"ל, גם למתנחלים: הניחו לנו לנפשנו, אנחנו עצמאים מספיק, יש לנו גדולי תורה שלנו, שיחליטו בעבורנו, ודעת תורתנו תיקבע על-פי שיקוליהם של גדולי תורה ולא על-פי דעת הרחוב, או לא על-פי דעת ארחי פרחי. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשטרה להשיב.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבר אסקור את השתלשלות העניינים העובדתית הידועה למשטרה עד לשלב זה.

לאחרונה, במשך תקופה של כחודש-וחצי, התקיימה משמרת מחאה, המורכבת מתנועת "גוש אמונים", אנשי יש"ע, "כך" ו"כח", על מדרכה הקרובה לפתח ביתו של הרב עובדיה יוסף בירושלים.

בשלב ראשון הוצבה המשמרת סמוך לפתח הכניסה לבניין. אולם מאחר שהאנשים הטרידו פעמים מספר את הרב יוסף ואת הרבנית, וכן הפריעו לדיירי הבניין, הורחקה משמרת המחאה מפתח הבית כ-20 מטר.

במשך תקופת הצבת המשמרת קיבלה המשטרה תלונות רבות מדיירי הסביבה ומהבניין שבו מתגורר הרב יוסף על הפרעות חוזרות ונשנות וכן על נזקים מצטברים למכונות הדיירים שחונות לפני הבניין. כמו-כן התקבלה פנייה מעיריית ירושלים על נזקים שגרמו אנשי משמרת המחאה לגינות נוי בסביבה.

בתאריך 6 במאי השנה התקבלה תלונה מאשת הרב יוסף, לאחר ששתי נשים מן המשמרת דפקו על דלת ביתה, הטרידו את מנוחתה, והטרידו את הרב גם כן. שתי הנשים עוכבו לחקירה, הובאו בפני שופט ושחררו בערבות בתנאים מגבילים, שלא ייכנסו ולא יתקרבו לבית הרב יוסף לפרק זמן קצוב. בגין האירוע נפתח תיק פלילי, שהועבר ללשכת התביעות להכנת כתב אישום בגין הסגת גבול.

נוסף על כך התקבלו במשך התקופה מספר רב של תלונות מהרב יוסף עצמו, על חסימת הדרך למכוניתו וכן על קריאות גנאי שהופנו כלפיו מפעם לפעם על-ידי אנשי משמרת המחאה.

כל אותה תקופה הציבה המשטרה ניידת לשמירה על אזור ביתו של הרב כדי למנוע חיכוכים בין הצדדים ולמנוע הטרדות.

יש לציין, שבהפגנות האחרונות שנערכו על-ידי קבוצות אלו בירושלים היווה ביתו של הרב יוסף מוקד להתקהלות המפגינים, שהגיעו למקום בניגוד לתנאי רשיון ההפגנה, הפריעו את מנוחת השכנים, חסמו את הכביש, ולא אחת נאלצה המשטרה לפזרם בכוח.

בימי שבת וחג הצטמצם מספר האנשים במשמרת המחאה, ולפיכך לא הוצמדה ניידת למקום אלא ערכה סיור אחת לחצי שעה.

במוצאי שבת, 15 במאי 1993, סיירה ניידת משטרה במקום בשעה 23:00, ומצאה את המקום שקט. בשעה 23:30 התקבלה הודעה במוקד המשטרה ובמגן-דוד-אדום, כי הם הוזמנו לטפל באירוע ליד ביתו של הרב יוסף. המשטרה הגיעה למקום מייד ומצאה כי הוצתו חפצים של משמרת המחאה, וכן שיש שלושה פצועים מאנשי המשמרת. לטענתם, הם הותקפו על-ידי תלמידי ישיבה המזוהים עם תנועת ש"ס. השוטרים הפרידו בין הנצים, ואפשרו טיפול בנפגעים ופינויים לבית-החולים. הוזמנה כבאית לכיבוי האש, וכן כוחות משטרה נוספים, אשר פיזרו את המתגודדים בשטח. הפיזור התנהל בשקט.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני השר, יש לי שאלה. בזמן שבאו אנשים לא היה שום שוטר? הרי היתה שם משמרת מצומצמת של שוטרים.

שר המשטרה מ' שחל:

לא. לפי הנתונים שלפני, לא היה שום שוטר. חבר הכנסת חנן פורת, נדמה לי שאמרתי דברים ברורים. אמרתי שהיתה ניידת בשעה 23:00, שהיה שקט. בשעה 23:30 הוזעקה המשטרה והיא הגיעה למקום ומצאה את מה שהיא מצאה.

אנשי המשמרת המותקפים במקום לא הצליחו להצביע על התוקפים. נפתחה חקירה על-ידי משטרת הבירה והוקם צוות חקירה מיוחד לחקירת האירוע ולאיתור המבצעים. בשלב זה אותרו שני חשודים במעשים, הם נעצרו, נחקרו ושוחררו בערבות. החקירה נמשכת לאיתור חשודים נוספים.

בתאריך 16 במאי 1993 נערכה המשטרה בכוחות מוגברים ליד ביתו של הרב יוסף, למניעת כל אפשרות של הפרת סדר. בוצעה הפרדה בין משמרת המחאה לבין תומכי הרב שהתקהלו במקום. בשעה 23:00, בעקבות קריאתו של הרב יוסף לתומכיו, התפזרו רוב אנשיו מן המקום. בשעה 23:30 החלה הפרת סדר בקרב משתתפי משמרת המחאה, שמנו כ-80 איש. הם יידו כיסאות וחפצים שונים לעבר כלי רכב של תומכי ש"ס, שחלפו במקום.

בעקבות אירועים אלה הכריז מפקד המשטרה במקום על התקהלות בלתי חוקית, והורה לאנשים להתפזר. רוב משתתפי משמרת המחאה עזבו את המקום מרצונם, ואותם יחידים שהמשיכו להתקהל פוזרו על-ידי המשטרה. כוח משטרה נשאר במקום במשך כל הלילה, ואף עתה יש נוכחות משטרתית במקום.

בתאריך 16 במאי 1993 נערכה התייעצות בין פרקליטות המדינה למשטרה, ובה נדונה סוגיית אספות המחאה.

רבותי חברי הכנסת, שמעתי דוברים שמצטטים פסקי-דין, שמעתי אותם מתייחסים לכמה דברים עקרוניים. על כן אני רוצה להגיד לכם, כי הדברים נעשו על-פי אמות מידה משפטיות, בהתאם לפסיקות בג"ץ ועל-פי הייעוץ שהמשטרה קיבלה מפרקליטות המדינה.

בדיון שהתקיים הוצבע על כך ש"אספות מחאה" אינן טעונות רשיון, להבדיל מהפגנה, אך על דעת כל המשתתפים שבקרבתם היו קציני המשטרה, ראש אגף החקירות, עוזרו, היועץ המשפטי למשטרה ונציגים מפרקליטות המדינה, כמו ראש מחלקת הבג"צים, הגברת נילי ארד – על דעת כולם הוסכם, כי אי-אפשר להסכים לכך שאספת מחאה תהפוך נושא בלתי נסבל, ההופך מטרד לאיש הציבור ולשכניו, חוזר לפרטיותם ומשבש את סדר החיים התקין במקום. לפיכך נתגבשה ההסכמה, כי בכל מקרה של "אספת מחאה" הנמשכת יומם ולילה, במשך פרק זמן ניכר, תיבחן ההשלכה של הדבר על הסדר הקיים במקום, על איש הציבור ומשפחתו, וכן ייבחן החשש להסלמה ולתגובה נגדית אלימה.

כאן ארשה לעצמי לצטט מתוך חוות דעת של היועץ המשפטי של המשטרה; חוות דעת שהכרעתי – לאחר ששמעתי את הדיון כאן – להעביר אותה לכל חברי הכנסת כדי שיעיינו בה, במיוחד לאור הדברים שהושמעו כאן בהשוואת תקופות.

אני רוצה לומר כשר המשטרה, כי מקובלים עלי הדברים ששלטון מתחלף, ולדעתי זה חלק מאופיו של המשטר הדמוקרטי. אבל, אני רוצה להשאיר את משטרת ישראל מחוץ למחלוקת פוליטית. לדעתי, זאת חובתי וחובת כל ממשלה.

על כן הדברים שנאמרים כאן והציטוט מתוך חוות הדעת מתייחס לפסיקת בג"ץ בתקופות שבהן כיהנה גם ממשלה אחרת. על בסיס ההנחיות האלה, בהן דברים של כבוד השופט אהרן ברק, כבוד נשיא בית-המשפט העליון השופט שמגר, עולים בקנה אחד עם המסקנה שאנחנו מדברים עליה.

1. מקובלנו כי לפי פקודת המשטרה אין צורך ברשיון כדי לקיים 'משמרת מחאה' או 'הפגנה תחת כיפת השמים', אף אם משתתפים בה יותר מ-50 איש, כאשר המשתתפים עומדים ומחזיקים כרזות שמטרתן לבטא דעה בנושא מסוים ואין בה נאום או הרצאה על נושא מדיני או דיון בנושא כזה". זו הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.566, סעיף 8, מאז ומתמיד.

2. השאלה היא, האם החופש לקיים 'משמרת מחאה' כנ"ל הוא בלתי מוגבל ולא ניתן לסייג אותו. באיתור יותר מוגדר, השאלה היא, מה דינה של 'אספת מחאה' המתקיימת לפתח בית מגורים של הפרט, אפילו הפרט הוא איש ציבור, ונמשכת, תוך חילופי משמרות, יום ולילה לאורך פרק זמן ניכר. האם ניתן להגביל 'אספת מחאה' כזאת? אם כן, מה התנאים לכך?"

3. חופש הביטוי – 'זכות עילאית' שיש לה מגבלות: הרבה קולמוסין נשברו, מן הסתם, בשפעת הדברים שנכתבו אודות חופש הביטוי כזכות יסוד שאין עליה עוררין, שמקומה 'מקום כבוד בהיכל זכויות היסוד של האדם', כנאמר בבג"ץ 153/63 (לוי נגד מפקד המחוז המחוז הדרומי), והיא נחשבת, גם בשיטתנו, לזכות בעלת 'מעמד על משפטי', 'זכות על', או 'זכות עילאית' שיש לעמוד על משמר קיומה. "אלה דברי השופט אהרן ברק על חופש הביטוי ומגבלותיו.

4. חרף מרכזיותה של חירות הביטוי, אין היא ערך מוחלט. זוהי חירות יחסית, אשר יכול ותיסוג בפני ערך חשוב ממנה וניתנת לאיזון ולריסון כשהיא מתנגשת בערכים ובזכויות אחרות. "עמד על כך פרופסור אהרן ברק, ואני מצטט: 'הגישה המקובלת בכל שיטות המשפט הינה, כי חופש הביטוי אינו חופש 'מוחלט'. זהו חופש 'יחסי' בלבד. 'יש להבחין בין חופש להפקרות'. כך למשל חירות האספה וחירות התהלכה אינן בלתי מוגבלות. אלה הן חירויות יחסיות ולא מוחלטות. זכותי לקיים אספה ותהלכה אין פירושה שאני רשאי לגרום לאלימות ולהפרת שלום הציבור. בדומה לחירויות אחרות, אף כאן יש לאזן בין רצונו של היחיד להביע השקפתו לבין רצונו של היחיד לשמור על שלומו ורכושו, ורצונו של הציבור לשמור על הסדר והביטחון הציבורי".

5. 'אספת מחאה' היא אחת הדרכים לגילוי דעת. במובן זה היא צורת ביטוי הכלולה, לכל הדעות, בתחום המוגדר של חופש הביטוי. הגישה המקובלת, הגורסת כי חופש הביטוי איננו חירות מוחלטת, משתרעת, בהכרח, גם על צורת הביטוי המיוחדת הקרויה 'אספת מחאה'.

"הדברים נזכרים גם בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה – אני מצטט: 'גם באספה או תהלוכה שאינה צריכה רשיון, עדיין חייבים המשתתפים בה להימנע מהסגת גבולו של אדם או מיצירת מטרד או ממעשה אחר שיש בו משום הפרת חוק או זכות של אחר'."

6. הגבלת אספת מחאה כדי למנוע הפרת חוק או יצירת מטרד: ניתן לבחון את האפשרות להגביל 'אספת מחאה' באספקלריה של התחומים הבאים: 'התקהלות אסורה', 'הפרעה לתנועה', 'מטרד' ו'פגיעה בפרטיות'."

לא אצטט את כל הנאמר כאן. אשאיר זאת לעיונכם. אבל, אני רוצה לומר כאן, כי במקרים שבהם נראה לנו הצורך, בית-המשפט פסק בהם, ואני מצטט: "ככל הנראה סבורה המשטרה כי חופש האספה וחופש הביטוי – – – אין פירושה מתן היתר לחדור לרשות היחיד של איש הממלא תפקיד ציבורי ולהטריד אותו ואת בני ביתו בחייהם הפרטיים – – – לא מצאנו דופי בגישה זו". אלה דברים שנאמרו בוודאי בשנים קודמות.

כאן אני רוצה לומר, כי סיכום הפגישה שהתקיימה בנושא הזה, ושהתייחסו אליה בכבוד ראש אנשים, אשר מהיכרותי האישית אתם אני יודע את רגישותם לנושא חופש הביטוי – על כך אני רוצה להוסיף משלי. כשר משטרה אני רואה אחריות כבדה מאוד דווקא בימים אלה של מתח וויכוח ציבורי.

ההצעות לסדר-היום שהועלו כאן, חשיבותן, לדעתי, היא ביכולת לברר כאן סוגיה, שלאחרונה עולה יותר ויותר בגלל המתחים, והיא מדאיגה מאוד. האם באמת ההתבטאויות של אנשים, מעטים לדעתי ומידיעתי, מבוטלים מבחינה מספרית, אין חודרות לאוזניים העלולות להיות מושפעות מהן? כי אף שתתקבלנה החלטות בנושאים רגישים, מדיניים ופוליטיים, יהיו כאלה אשר לא יכבדו אותן, או, כדברי אנשים נכבדים בציבור הישראלי, אם יתקבלו החלטות שאינן לרוחם של חלק מן האנשים האלה, הם ידאגו לבטל אותן. יש קדושה בשני הדברים: בחופש הביטוי ובקיום הסכמים.

אשר לחופש הביטוי, הנגיעה היא לעניין המשטר הדמוקרטי שלנו וקיומו של שלטון החוק בישראל. השאלה הינה של האיזון בין קיומו של משטר דמוקרטי חופשי, המאפשר לאזרחיו להתבטא על-פי הכרתם והשקפתם ורואה בכך ערך עליון, לבין שמירה על שלטון החוק, הציות לחוקים שנתקבלו על-ידי הרוב באמצעות הריבון, הכנסת, שאף הוא אחת מאושיותיו של המשטר הדמוקרטי.

עקרון יסוד של שלטון החוק הפורמלי הוא החובה לקיים מנגנון של אכיפת החוק כתנאי לקיומו של שלטון החוק. מסוכנת ביותר היא הגישה של הצדקה אידיאולוגית של עבריינות ועבריינים המנמקים את מעשיהם הפליליים בפילוסופיה, באידיאולוגיה ובמוסר אישי או קבוצתי, המצדיק לדעתם את הא-ציות לחוק. ואני אומר את זה, כי הייתי שמח יותר, מאושר יותר ונינוח יותר אילו היתה החלוקה בין מגישי ההצעה שונה מזאת שהיתה היום, של גינוי מוחלט, כל אחד על-פי תפיסת העולם שלו. יש לגנות כל אלימות, מכל צד שתהיה, בין תומכי הימין ובין תומכי השמאל. לכן הקשבתי כאן למציעים ולגישתם. הם אמרו בהחלט דברי תבונה, אבל הם דיברו כאנשים פוליטיים. הגינוי שהיה צריך להיות מושמע כאן להתבטאויות האלה, כשעל בסיס תפיסה של מישהו לבוא ולהגיד: אני אעבור על החוק, אני אפעל בניגוד לחוק, אני אעשה דברים שהם בבחינת עבירה פלילית – הם חייבים גינוי בלי תנאי של כל חלקי הבית וללא יוצא מן הכלל.

אני רוצה לומר דווקא לחברי בליכוד: אחד הנאומים שהרשימו אותי בכנסת היה נאומו של מר בגין, זיכרונו לברכה, ערב פינוי ימית. לא על ימית הוא דיבר. הוא דיבר על יסוד המשטר הדמוקרטי ועל זכותה של ממשלה שיש לה רוב של אחד להחליט ולחייב את הציבור כולו. אני אומר את זה כי לדעתי יש ארוזיה, יש שחיקה ברגישות שלנו כחברי כנסת לדברים שהיו בבחינת יסוד, שלא רק שלא עברו אותם, אלא היו רגישים לגביו. כי גם הדוגלים במשטר דמוקרטי ראו צורך חיוני בצמצומו ובסיוגו של חופש הביטוי כאשר מנגד מדובר בהבטחת קיומה ושלומה של המדינה וקיום אושיות החוק והשלטון.

זכותו של אדם להביע את דעתו; זכותו להפגין וזכותו למחות. אני אישית – ואני מאמין שכל חברי, בלי יוצא מן הכלל – אבטיח את הזכות הזאת, זכות המחאה, זכות ההפגנה. נגן עליה, נגן על האנשים המפגינים, ניתן להם את האפשרות להביע את דעתם. זכות זו תישמר כבבת עינו של המשטר שאנו חיים בו. אבל המחלוקת, החופש להבעת הדעה הוא יסוד שחונכנו עליו ונמשיך לקיים אותו, אבל עד לגבול של איום לפעול נגד החוק, להפר סדר, לפגוע בסדר.

מוסדות המדינה המטפלים באכיפת החוק: המשטרה, מוסדות המשפט, פרקליטות המדינה, היועץ המשפטי, יפעלו בכל התקיפות כדי להבטיח שמדינה זו תהיה מדינה שבה שלטון החוק הוא הקובע והמשטר הדמוקרטי יוגן על-ידי כל מה שהחוק מאפשר. סבור אני שבתקופה זו, שתלווה, יש להניח, גם בחילוקי דעות אידיאולוגיים, שומה עלינו להימנע מפרובוקציות מיותרות, לשמור על כללי המשחק הדמוקרטיים, אשר רק בהתקיימם תוכל להמשיך ולהתקיים בשלום ובצוותא חברתנו הפלורליסטית.

אדוני היושב-ראש, אני אציע להעביר את כל ההצעות לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה.

קריאה:

שר המשטרה מ' שחל:

עם כל הכבוד, לשר דעה משלו, ובעניין הזה אני חושב שזה לא מיותר להעביר את הנושא לוועדת הפנים. אם חברים אחרים ירצו, לפי הנוהג הפרלמנטרי, להציע הצעה אחרת בניגוד לדעתי, זו זכותם.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני השר, כבוד השר הגדיר, לפי דעתי, בצורה מאוד נכונה – לא שבאתי כעת לתת ציונים. חופש הביטוי וזכות האספה הם בעיקר לתת ביטוי לדעה, לעמדה ולהבעת עמדה. זה ברור, לגיטימי ומקובל עלי. כאשר מציירים סמאות מכפישות על פחי זבל, ודאי שזה ביטוי זבל ולא חופש ביטוי.

אני שואל את אדוני השר, איך ייתכן שירושלים כיום לא יכולה לבייש, או, נכון יותר, לא תתבייש גם כלפי תחנת רכבת תחתית בניו-יורק, ולא בעזה, עם כל הגרפיטיס וכל הסמאות, ואיך ייתכן שעדיין לא תפסו את כל המכפישים-המשמיצים, שמנצלים את חופש הדמוקרטיה והביטוי?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת עזרן, אני בוודאי אפנה את תשומת לב המשטרה להתייחס לעניין. הקושי הוא בדרך כלל למצוא את אלה שמבצעים את המעשים האלה. אבל, אם זיכרוני לא מטעה אותי, ואני חושב שאני זוכר את העניין, היה זה חבר הכנסת רוני מילוא שהציע הצעת חוק האומרת, כי כל התולה שלט או המצייר על קיר ססמה שפועלת לטובתו של המצייר, יש הנחה שהוא אחראי לה, אלא אם כן הוא הוכיח אחרת.

אני אפנה את תשומת לב המשטרה לכך, אולי אפשר על-ידי תוכן הססמה לבדוק מי המצייר, לנסות להפעיל את החוק הזה ועל-פיו לקיים את הבדיקה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש לנו הצעות אחרות. חבר הכנסת טלב אלסאנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת. אני חושב שאין מקום לכל אותם מצטדקים, כאשר מדי פעם אנחנו רואים אותם אנשים אשר פורעים את החוק, רומסים את החוק, וכל ההיסטוריה שלהם מלמדת על אלימות. זה מצא את ביטוי בהתארגנות בגדה המערבית נגד המשטרה הפלשתינית ונגד אזרחים חפים מפשע. כך הם רואים את שליחותם וזה ייעודם. היום באים להתייפח כאן כאילו תקפו אותם ופגעו בהם.

אני סבור, שאין כל הצדקה להצעתו של חבר הכנסת חנן פורת, המנסה לתת גיבוי לאותם פורעי חוק, כשהוא עצמו פורע את החוק בהצהרות שלו להמרדה, להפרה ולאי-ציות להוראות ולהחלטות של ממשלה שנבחרה כדת וכדין וקיבלה אמון בכנסת, ומצהיר בפני העולם שהממשלה העתידית לא תכבד את החלטות הממשלה הנוכחית. זו גם פריעת חוק, זו גם עבירה על החוק. אי לכך, אני מבקש להסיר את הצעתו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת צוקר מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זנדברג.

דוד צוקר (מרצ):

אני מבקש להסיר, ולפני כן אני רוצה להצטרף לשר לפחות בשתי נקודות. קודם כול בנקודה האומרת שחופש ההפגנה הוא באמת מוחלט, אבל הוא מוחלט עד למקום שבו הוא דורס ברגל גסה את רשות הפרט ואת צנעת הפרט. ונדמה לי, גם על-פי מה ששמעתי אתמול מהיועץ המשפטי לממשלה, שבמקרה של עובדיה יוסף החירות הזאת נמתחה מעבר לקו המותר, כאשר היא רמסה ברגל גסה את רשות הפרט של הרב עובדיה.

אני גם מצטרף אל דברי השר בכל הקשור לחופש ההפגנה, ואינני רוצה להוסיף על זה.

אבל ראוי לגנות את כל האלימות, כל תופעת האלימות כפי שהיתה, ובעניין הזה אני אומר את זה ללא מתום.

רון נחמן (הליכוד):

גם הסתה.

דוד צוקר (מרצ):

את המלה "הסתה" אמרתי.

אחרי זה ראוי להזכיר עוד דבר אחד: מי שהותקפה שם השבוע זו קבוצת אנשים עם רקורד של אלימות פוליטית, של עבריינות פוליטית במשך שנים. מדובר בקבוצה שברגל גסה וביד אלימה, לעתים קרובות, רמסה ופגעה בשוטרים, בחיילים, ברשויות החוק במשך שנים. ראוי שגם הדבר הזה ייאמר ויזכר, ובעיקר ייזכר אותו צדיק, הרב פליקס, שבמשך שנים היה שותף למעשי עבריינות פוליטיים, לאלימות כנגד שוטרים וחיילים, כנגד זרועות החוק. ראוי רק לציין את זה גם בהזדמנות הזאת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

השר א' דרעי:

אבל הוא המציע.

היו"ר ע' עלי:

גם אני עליתי על זה עוד לפני שהערתם את ההערה. כיוונתי לדעת גדולים, אבל שאלתי את סגנית מזכיר הכנסת, והיא הוכיחה לי בכתובים שזה אפשרי. מה לעשות?

אליעזר זנדברג (צומת):

היות שמדובר בעצם בכלי טכני, פורמלי, אני רק רוצה לציין שהקשבתי כאן לדברים שנאמרו – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, השר דרעי. ההיגיון שלי עבד כמו ההיגיון שלך, אבל יש כמה דברים שהם בתקנות. אני מייד שאלתי את השאלה הזאת.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, שמעתי כאן את הדברים שנאמרו, שמעתי את ההבנה שמתגלית כלפי מי שלוקח את החוק לידיים, כלפי אנשים שמשתמשים במעשים אלימים כנגד אנשים אחרים, מתוך איזו

סימפתיה – שאולי המקור שלה בכך שאלה שכלפיהם מופנית האלימות אולי עשו מעשה עבירה – כאילו אין משטרה, כאילו אין חוק במדינה שאמור לטפל בעבריינים השונים.

שמעתי כאן גם רגישות רבה, ואני אומר, שזר לו היה מגיע למדינה הזאת בתחילת השבוע היה חושב, שכל השלטים הפוגעים לכאורה, שצוטטו כאן, כוונו כנגד מי שחנה בבלי, זכרה לברכה, יכלה ללמוד אצלו הליכות ונימוסים, כאילו הביטויים לגבי מבקר המדינה, הביטויים לגבי היועץ המשפטי לממשלה, לגבי הכנסת, כאילו הם נשכחו.

אני סבור, שחייבים להביא בחשבון את הדברים האלה, ואין לגלות הבנה מכל סוג שהוא למעשים של אלימות ולקיחת החוק לידיים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל – – –

חגי מירום (העבודה):

מה זה הנאום הזה? מה הוא ביקש?

היו"ר ע' עלי:

הוא ביקש להסיר את ההצעה של חברת הכנסת חזן. על כך הכרזתי בתחילת הדברים. חבר הכנסת יחזקאל מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת שלום.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מציע לחבר הכנסת סילבן שלום שלא לעשות השוואות בין ההפגנות שנעשו בתקופתו כנגד נושא משרה ציבורית בתקופת מלחמת לבנון לבין ההפגנות של בריונים שמתקיימות היום מול ביתו של הרב עובדיה יוסף; מה שמוכיח שגם בקרב רבנים יש מעשי בריונות, ודווקא אנשי המפד"ל צריכים לגנות את זה, כי הדבר לא בריא. אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת סילבן שלום. תודה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יהושע מצא מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת קהלני.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מתוך הנחה שהדיון הזה עשוי להגיע לוועדת הפנים, אני לא רוצה לפתוח בהתנצחות לא עם חבר הכנסת דדי צוקר ולא עם אחרים ולהזכיר אותן הפגנות בירושלים ובמקומות אחרים שקשורות לתנועתו של חבר הכנסת צוקר; לא רוצה להזכיר.

השר שחל ציטט את בגין. אני מברך אותו על שהוא מתחיל להפוך לתלמיד טוב שלו, אבל אותו מנחם בגין, זיכרונו לברכה, אם אומנם אתה רוצה להיות תלמידו הטוב, הוא היה אבי הדמוקרטיה – כך אני יכול לומר לך פה, וצדקת – הוא היה קורבן של אותן הפגנות של אותן תנועות שאני אמרתי – אני לא רוצה להתנצח היום – הוא לא גרם לכך שהן תועברנה, אף שהוא שילם על זה מחיר.

לכן אני מציע, רבותי: אל תיבהלו מקיום דיון בוועדת הפנים. אם אנחנו רוצים בהידברות, אם אנחנו רוצים למצוא שפה משותפת זה עם זה, והימים הולכים והופכים ימים קשים וחמים, אל תמנעו לפחות את הוויכוח הדמוקרטי הפרלמנטרי, כי במניעה שכזאת אתם לא תסירו הפגנות, אולי תגבירו אותן.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מצא. אני מבין שהשר הציע להעביר לוועדת הפנים, הוא כיוון לדעתך.

רבותי, אני מבקש לדעת כך: חבר הכנסת חנן פורת, אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדת הפנים?

חנן פורת (מפד"ל):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זנדברג, האם כבודו מסכים?

אליעזר זנדברג (צומת):

מסכים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת סילבן שלום?

סילבן שלום (הליכוד):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת קהלני?

אביגדור קהלני (העבודה):

אני מבקש להסיר.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת קהלני, תלמד פרק בהלכות הפרלמנט. אתה הצעת לדון במליאה.

קריאה:

הוא מסתפק בתשובת השר.

היו"ר ע' עלי:

סלח לי, אולי תרשה לי? אבל השר לא הציע להסתפק בהצעתו.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אבל הוא מסתפק בהודעת השר.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רבותי. חבר הכנסת מירום, לפחות תדע את תקנון הבית.

חגי מירום (העבודה):

נדמה לי שאני יודע את תקנון הבית, אבל אפשר להניח שהשר יציע עכשיו שהוא יסתפק בהודעתו.

היו"ר ע' עלי:

אם השר יציע – זה עניין אחר, אבל כאן הוא הציע להעביר לוועדת הפנים. כל הכבוד לך, אבל חבר הכנסת לא יכול לבקש להסיר את ההצעה שלו. בשביל מה הוא העלה את זה במליאת הכנסת? לגופו של עניין זה לא חשוב, אני רק הערתי הערה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני קיבלתי פתק מהשר, האם אני מסתפק בהצעתו, ואני – – –

היו"ר ע' עלי:

בכל אופן, אני מעיר כאן תשומת לבכם: חבר הכנסת יכול לבקש דיון במליאה או להסתפק בהודעת השר, אם היתה כזאת, או להסכים להצעת השר.

שר המשטרה מ' שחל:

ברשות היושב-ראש, אכן דרושה הצעה של השר, כדי להסתפק בתשובה. אני מפנה את תשומת-הלב לסעיף 96 בתקנון: "חבר הכנסת רשאי לחזור בו מהצעתו, כל עת לפני ההצבעה לפי סעיף 92, ואם חזר בו, תוסר ההצעה מסדר-היום של הכנסת". אני יכול להישאר בדעתי, בעד העברה לוועדה, וזכותו של חבר הכנסת אביגדור קהלני לחזור בו מן ההצעה ולהסתפק בתשובת השר.

היו"ר ע' עלי:

אני מודה לשר על כך שהפנה את תשומת לבי לסעיף הזה בתקנון. אני חוזר בי מהערתי לחבר הכנסת קהלני. מכל מקום, אם הוא מבקש להסיר את הצעתו, זה עניינו.

דליה איציק (העבודה):

גם חבר הכנסת חגי מירום.

היו"ר ע' עלי:

גם חבר הכנסת חגי מירום תמך בה.

יהושע מצא (הליכוד):

הרב דרעי, בכך לא תמנע הפגנות מול ביתו של הרב, אם תמנעו דיבור וויכוח בין הצדדים. אם לא רוצים דיון בוועדה, תהיינה הפגנות מול ביתו של הרב.

השר א' דרעי:

האם יש לך דרך למנוע הפגנות?

יהושע מצא (הליכוד):

עדיין לא, אך אתה גורם לכך שלא תהיה שליטה על הפגנות, מכיוון שאתה לא מוכן להידברות פרלמנטרית.

יוסף עזרון (ש"ס):

יש לי הצעה אחרת.

נעמי חזן (מרצ):

אני מסתפקת בדברי השר ומסירה את הצעתי.

סילבן שלום (הליכוד):

היא לא יכולה להסתפק בדברי השר. אם היא רוצה, היא יכולה להסיר את הצעתה.

נעמי חזן (מרצ):

זכותי להסתפק בדברי השר.

סילבן שלום (הליכוד):

היתה לה הצעה, עכשיו היא מבקשת להסירה.

נעמי חזן (מרצ):

זוהי זכותי.

יעקב שמאי (הליכוד):

חברת הכנסת חזן, את חרדה מהחרדים.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להבהיר: כל ההתנצחות הזו היא סערה בכוס מים. עם זאת – – –

נעמי חזן (מרצ):

בדיוק בגלל התשובה הממצה של השר, אני מסתפקת בה ומבקשת להסיר את הצעתי.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק.

יהושע מצא (הליכוד):

מה השר מציע, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ע' עלי:

מייד אברר את העניין. עלתה כאן סוגיה מעניינת, ואני מבקש להבהירה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מבקש שיירשם בפרוטקול, כי מרצ חרדה מהחרדים. אומרים דבר אחד ועושים דבר אחר.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להבהיר: לפי סעיף 96(א), חבר כנסת יכול לבקש שהצעתו תוסר מסדר-היום, והוא יכול גם להסתפק בתשובת השר.

יהושע מצא (הליכוד):

לא. תשובת השר היתה להביא את ההצעות לדין בוועדה.

היו"ר ע' עלי:

למה אתה צועק? תן לי לסיים את דברי. אני מבקש לדעת, האם השר מבקש להעביר לוועדה, או מסתפק בדברים שנאמרו במליאה.

שר המשטרה מ' שחל:

אמרתי, אדוני, שאין לי התנגדות להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ע' עלי:

בעניין זה יש שתי אפשרויות: להעביר לוועדה או להסיר. על כך אנו מצביעים. האם כולם רוצים להצביע על הכול ביחד או להפריד?

קריאה:

ביחד.

היו"ר ע' עלי:

הצעת השר היא להעביר לוועדה. יש מי שמתנגדים לכך. היות ששניים מהמציעים ביקשו להסיר את הצעתם, לא מצביעים על הצעותיהם אלא על שלוש ההצעות האחרות: של חברי הכנסת פורת, זנדברג וסילבן שלום.

מי בעד העברה לוועדה ומי בעד הסרה? הצבעה בעד, היא בעד העברה לוועדה.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 22

נמנעים – אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלו חברי הכנסת ח' פורת, א' זנדברג וס' שלום

בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד העברה לוועדה – 10, נגד – 22. ההצעות הוסרו מסדר-היום.

הצעות לסדר-היום התבטאויותיהם של חברי הכנסת עוזי לנדאו וחנן פורת לגבי תקפותם

של הסכמי השלום

היו"ר ע' עלי:

אנו ממשיכים בסדר-היום: התבטאויותיהם של חברי הכנסת עוזי לנדאו וחנן פורת לגבי תקפותם של הסכמי השלום; הצעות לסדר-היום מס' 1583, 1597, 1604, 1617 ו-1624. רשות הדיבור לראשון הדוברים, חבר הכנסת חגי מירום.

חבר הכנסת מירום, עד שתעלה לדוכן אומר לך: חבר הכנסת אינו יכול להסתפק בתשובת השר, כאשר השר אינו מציע זאת.

חגי מירום (העבודה):

הוא יכול.

היו"ר ע' עלי:

לא. נא לעיין בתקנון. אני עיינתי בו.

חגי מירום (העבודה):

אני יודע שחבר כנסת יכול, אך נבחן את התקנון ברוח טובה.

היו"ר ע' עלי:

אם תרצה לתקן את התקנון, תוכל לעשות זאת. הרי אתה יושב-ראש ועדת הכנסת.

טלב אלסאנע (מד"ע):

מי יענה על ההצעות האלו? אין כאן שר.

היו"ר ע' עלי:

על ההצעות יענה השר חיים רמון.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרבה דנו ודיברנו השבוע על התבטאויותיהם של חברי הכנסת חנן פורת ועוזי לנדאו בכל הקשור לחתימה על הסכם שלום, לאפשרות של נסיגה משטחים ולדרכי כיבוד או אי-כיבוד של חתימה כזו. אני סבור, חברי הכנסת, שמעבר לטון הלוחמני שאנו מציגים מדי פעם, הגיעה השעה שבצורה חברית, שקולה ורצינית, נשאל את עצמנו, עד כמה אנו אחראים לדרך שבה אנו מתבטאים, בכל הקשור לאפקט שיש לכך על הציבור בישראל.

בהכירי את חבר הכנסת חנן פורת, אני מטיל ספק גדול, אם התכוון למצב שבו המדינה מחליטה על פינוי שטח ותושבי השטח יאמרו: נסרב לפקודה, נסרב להוראה, נסרב לפינוי. אינני מאמין שלכך התכוון חבר הכנסת חנן פורת. אבל מי שעיין בתמלילי דבריו של חבר הכנסת חנן פורת, כפי ששודרו ברדיו, לא יכול היה שלא להתרשם, כי זוהי כוונתו; מה שמראה לנו, שלפעמים אנו בוחרים במלים מאוד עזות ודרמטיות, שלא בהכרח משקפות את ההשקפה האישית שלנו.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה יכול לקרוא את התמלילים?

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת חנן פורת, אינני מחזיק את התמליל כאן. החזקתי אותו אתמול בוועדת החוקה, ואף קראתי מתוכו את הקטע שבו דיברת במפורש על כך, שאם ייאמר למתיישבים בגולן לרדת מיישוביהם, הם לא צריכים לעשות כן. אבל איני מחזיק את התמליל כאן, וגם איני רוצה להיכנס לכך יתר על המידה, מפני שנדמה לי מתגובתך ומשאלתך, שאכן לא התכוונת לדיבור המפורש של סירוב להנחיה.

חנן פורת (מפד"ל):

אמרתי לא לחצות את הקווים האדומים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חנן פורת, על-פי סעיף 88(ז), תוכל להגיב. נאפשר לך עשר דקות לשם כך.

חגי מירום (העבודה):

נדמה לי שיש לו אפילו הצעה לסדר.

היו"ר ע' עלי:

אין לו הצעה לסדר. היות שאין לו הצעה, אם אתה רוצה לנצל את הזכות לעשר דקות תשובה, אתן לך אותה בכבוד רב, ואבקש לא להפריע כעת.

חגי מירום (העבודה):

לאחר ששוחחתי גם שיחה אישית עם חבר הכנסת פורת, אני חושב שמחשבותיו של חבר הכנסת חנן פורת היו בכיוון קצת שונה. הוא מחפש לעצמו את הדרך הדמוקרטית שנראית לו להכרעה במקרה כזה, והדרך הדמוקרטית שנראית לו נכונה להכרעה במקרה כזה היא: בחירות. מותר לחבר הכנסת חנן פורת לומר את דברו בעניין הזה ומותר לו להיאבק על קיומן של בחירות, הגם שאני חושב שצריך מאוד מאוד להיזהר בדיבור, כי עיני העם נשואות אל כולנו, ויש בקרב הציבור כאלה שחבר הכנסת חנן פורת מהווה סמל ומופת עבורם, ויש כאלה – כך אני מקווה – שחגי מירום מהווה סמל עבורם, וכנ"ל חברי כנסת אחרים בבית הזה, וכל מלה שאנחנו אומרים, במיוחד בכל הקשור לשלטון החוק, היא מלה חקוקה בסלע. אנשים מתרשמים ממנה, ויש כאלה שאינם יודעים להבחין, לאחר הביטוי העז שלנו, מה רצינו ולמה התכוונו בדיוק. ואנחנו רואים שבשולי החברה מתפשטות להן אט אט תופעות מדאיגות מאוד בתחום הזה.

אבל, חברי הכנסת, אני, שדעתי נחה, פחות או יותר, מהמחשבות או מהכוונות של חבר הכנסת חנן פורת, הקשבתי אתמול רוב קשב לדברים אחרים, אשר נשאו חבר הכנסת עוזי לנדאו וחבר הכנסת אריק שרון, ושם היינו עדים לשתי תופעות חריגות של שני אנשים, שהם חריגים ידועים בפוליטיקה הישראלית בכל הקשור לכיבוד הסכמים. וכאן הדברים לא היו יכולים להיאמר באופן לא מובן. הם היו מובנים גם מובנים, ולא רק אני תמהתי על הדברים, אלא גם בתוככי ועידת הליכוד תמהו עליהם ושאלו וחזרו לשאול מה עמדתם, והאנשים הביעו את מחאתם בקריאות בוז או בשאלה, וחבר הכנסת עוזי לנדאו, הנמצא אתנו כאן, וחבר הכנסת אריק שרון, אשר אינו נמצא אתנו כאן, עמדו בכל תוקף על כך, שאם ייחתם הסכם שיש עמו החזרת שטח, חשוב היום להודיע שממשלה של הליכוד בעתיד לא תכבד הסכם כזה. כאן אי-אפשר לחלוק עוד על הדברים, כאן אפשר להתווכח על הגיונם, ועל זה בעיקר אני רוצה לדבר בהצעת לסדר-היום.

חברי הכנסת, המוטיב הזה של דם אדם ושל אדמה מוכר לנו היטב אצל חבר הכנסת אריק שרון. אנחנו מכירים ויודעים שבשביל פיסת אדמה, אליבא דאריק שרון, אין להימנע מלהקריב קורבנות ואין להיות חרד משפיכת דם. אבל אנחנו לא רגילים לאלמנט החדש הזה, שהוא אמת מידה חדשה בדמוקרטיה או באנטי-דמוקרטיה הישראלית, של הצהרה מראש, שחתימה על הסכם של מדינה לא תכובד על-ידי ממשל אחר.

הקשבתי לא אחת לארגומנטים של חבר הכנסת עוזי לנדאו. אגב, אני מחשיב אותו כאדם חושב, כאיש משכיל, והוא, ולא רק הוא, גם אריק שרון – טוענים השכם והערב, שאי-אפשר לסמוך על הערבים כאשר הולכים לחתום אתם, מפני שאצלם חתימה היא לא חתימה, שליט הוא לא שליט, השלטון מתחלף, היום זה אסד, מחר זה מישוהו אחר; אתמול זה היה סאדאת, מחר זה מישוהו אחר, והיום זה רבין, ומחר זה מישוהו אחר. את ההיגיון הזה הם העבירו אלינו הביתה, למדינת ישראל.

ואני שואל אתכם: ממה נפשכם?

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חגי מירום, זמנך תם.

חגי מירום (העבודה):

לא, זמני תם?

היו"ר ע' עלי:

ועוד איך. אני לא מאיץ בך, אבל אל תנהל דו-שיח.

דוד צוקר (מרצ):

חגי מירום (העבודה):

אז תשקיט אותו אתה. אני לא יכול למנוע ממנו לקרוא קריאות ביניים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקש. אני חושב שגם אתה נואם.

דוד צוקר (מרצ):

כבר נאמתי.

היו"ר ע' עלי:

תבקש להסיר. אתה מכיר את כל הפרוצדורות.

חגי מירום (העבודה):

אני מוכרח לומר, שאין היגיון בשיטה, אפילו לפי ההיגיון שלכם, ואתם הפכתם אותנו למדינה הלא-דמוקרטית הנוספת במזרח התיכון, בשיטה הזו שלפיה שלטון של היום, כל חתימותיו לא יכובדו על-ידי שלטון של מחר.

אבל אני לא מתפלא על חבר הכנסת אריק שרון, כי הוא, לשיטתו, הניח השבוע אמת מידה נוספת בדמוקרטיה הישראלית. ומה היתה אמת המידה הזו? חבר הכנסת שרון הציע, שכאשר יביאו למשאל עם את שאלת הסכם השלום, אזרחיה הערבים של מדינת ישראל לא יוכלו להשתתף במשאל הזה.

רון נחמן (הליכוד):

רק בחירות, רק בחירות.

חגי מירום (העבודה):

אתם שמעתם את הרעיון הזה? מישהו נתן דעתו מה מקופל ומגולם במחשבה, שאזרחים שווים, חלק מחלקיה של מדינת ישראל, יוצאו אל מחוץ לגדר, יוכנסו לגטו בדמוקרטיה הישראלית, ותימנע מהם האפשרות להכריע הכרעה שכזו? זה מזעזע, אותי זה מזעזע.

הייתי יכול לזרוק עכשיו ססמאות מפה עד הודעה חדשה וכן קללות ונאצות בחברי, אינני בוחר בזה. אני רוצה לדבר עכשיו על הרמה המוסרית, הערכית, הדמוקרטית נטו. אלו שתי הכרזות שיצאו מכל תחום וקונטקסט בדמוקרטיה.

היות שכך, אני מצפה מאוד מחבר הכנסת עוזי לנדאו ומצפה מאוד מחבר הכנסת אריק שרון, אם הוא עוד רוצה שיראו אותו כחלק מן הדמוקרטיה הישראלית, שיבהירו כי שתי ההצהרות הללו שלהם היו שגויות. זאת איננה בושה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

לא, לא, סליחה, אני מדבר על חלקך בהצהרה על אי-כיבוד ההסכם, ואני מדבר על חלקו של חבר הכנסת אריק שרון, גם בהצהרה הזו וגם בהצהרה על הוצאת הערבים אזרחי מדינת ישראל מתחומי משאל עם. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. רשות הדיבור לחברת הכנסת ענת מאור, ואחריה – לחבר הכנסת עוזי לנדאו. יש כאן דבר מעניין. חבר הכנסת עוזי לנדאו, אם אתה לא היית רשום כמציע, היית יכול לקבל את זכות התגובה ואז היו עומדות לרשותך עשר דקות, לפי סעיף 88(ז). היות שאתה בין המציעים, יעמדו לרשותך רק שבע דקות.

דוד צוקר (מרצ):

הוא לא יוכל לדבר פעמיים?

היו"ר ע' עלי:

זו סוגיה מעניינת.

דוד צוקר (מרצ):

לפי דעתי, הוא יכול, לפי התקנון.

היו"ר ע' עלי:

אולי אם הוא ירצה להגיב על ההצעות האחרונות.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בגלל שיקולים זרים לנושא, באופן תמוה התהפך סדר-היום בין הדיון הקודם לבין הדיון הנוכחי, בעוד הנושא הזה מלווה אותנו, ובדין, זה ימים מספר.

אני רוצה לדבר עליו ברמה הפילוסופית-הדמוקרטית, אבל לא פחות מכך – ברמה הפוליטית, ואיך אנחנו נוהגים כבית-הנבחרים, ולא כבית לחינוך ולא כבית לשכנוע, אף שאשמח מאוד אם זה ייעשה. גם אם המצהירים, המהרהרים והמכריזים חושבים כך, השאלה היא, מה המחויבות שלנו כבית-

הנבחרים ליצור מצב שבו הדמוקרטיה תוכל להגן על עצמה, וזאת מתוך רצון ומחויבות, כי זה בעצם סוד המושג "דמוקרטיה".

הרי לא נחזור על התיאוריות, כי כולנו אמונים על העובדה, שדמוקרטיה היא לא רק שלטון הרוב, ומשטרים שבשם אותו עיוות דאגו רק לשלטון הרוב ושכחו את זכויות הפרט, את זכויות המיעוט, את הפרדת הרשויות, את הריסון והאיזון, את מדינת החוק והמשפט – אנחנו יודעים לאן הם הגיעו, גם אותו משטר טוטליטרי, שכולנו כל כך סולדים ממנו, ובדין, כשדמוקרטיה לא ידעה להגן על עצמה. וכאשר נבחר היטלר לשלטון ב-1933, אנחנו גם יודעים איך נבחר, כאילו במעשה דמוקרטי, אבל אחר כך לא היו בחירות חוזרות ונשנות והיתה לגיטימציה לאמירות ולהצהרות, וזו הדוגמה ההיסטורית שמוכרחה להדריך את מנוחתו של כל אחד מאתנו ולהדיר שינה מעינינו: איך מדינה עם תרבות דמוקרטית ועם מסורת דמוקרטית מעדה; והדוגמה ההפוכה היא: מה קרה באותו עולם קומוניסטי, וטוב שהוא התמוטט.

אנחנו בארץ חיים בדמוקרטיה מאוד רגישה, מהרבה מאוד טעמים: מדינה שבה הדמוקרטיה עדיין צעירה; מדינה שאין בה חוקה; מדינה שחיה באווירה של מלחמה, וזה תמיד מוריד את סף הרגישות ומעלה את בעיית זכויות האדם; מדינה שיש בה מיעוט לאומי של 15%–18%; מדינה שהיהדות בה מורכבת בגלל הבעיה בין חילונים ובין דתיים. כל זה מחייב אותנו במשנה זהירות.

חברי הכנסת, אני מוכרחה לציין, שבכל התיאוריות שלמדתי ובכל במת החינוך שעליה הייתי לא העליתי בדעתי כמה מהר מתערערים הקווים האדומים במדינה שלנו. חבר הכנסת פורת יצא מהאולם. כשחבר הכנסת פורת קרא בפעם הראשונה, אחרי הצבעה, שההחלטה עברה בקולות של חברי כנסת ערבים, אצלי זה היה מעבר לקו האדום. יושב-ראש הכנסת פנה אליו וביקש ממנו לחזור בו מדבריו, ואז קיבלנו ממנו את ההסבר הכל-כך לא רציני: זאת אמירה לאומית ולא אמירה אישית. כאילו אנחנו לא יודעים בתרבות שלנו את ההבדל בין פירוש מילולי לבין פירוש לפי ההקשר. הפירוש הסמנטי הוא הקובע.

אילו אמרו בבית-הנבחרים, בפרלמנט הצרפתי או האמריקני, שההצבעה עברה בקולות של יהודים, היינו מרעישים עולמות, ובדין, נגד אנטישמיות. ואילו אנחנו כאן משלימים עם זה.

חבר הכנסת לנדאו, אנחנו זוכרים מה שהיה פה בתקרית המפורסמת, שאומנם נגמרה, ובדין, בהוצאתו של חבר הכנסת תופיק זיאד, אבל האמירה שנאמרה על-ידך – ויש לך גם אמירות מאוד נעימות ולבביות – היתה אמירה שלא ייתכן שתיאמר בבית-נבחרים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה היתה האמירה?

ענת מאור (מרצ):

שחבל שהוא לא לבוש כאפיה ובגדים מנומרים. זאת אמירה – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

סליחה, איזו אמירה?

ענת מאור (מרצ):

אמירה שקראת לעברו של הדובר, חבר הכנסת זיאד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שחבל שלא ערכנו לו קבלת פנים בכאפיה – – –

ענת מאור (מרצ):

כן, כן. זו אמירה שפשוט אסור לה להיאמר בבית-הנבחרים. וזה ממשיך – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

מדוע?

ענת מאור (מרצ):

– – – וזה ממשיך לדה-לגיטימציה של הכנסת. הרי יש פה ערעור על עיקרון בסיסי. אחרי החלטה ברוב קולות של נבחרים, של כל הבוחרים, של כל המדינה, יש כנסת במדינה ריבונית, ולשום אזרח אסור להטיל דופי בריבונות, ובוודאי לא לחברי הכנסת, שנבחרו באותם קולות ובאותם מנדטים, והנה הם מטילים ספק באחוז גבוה יותר מזה שהם קיבלו בבחירות, וטוענים שאין להם זכות לגיטימית.

אני רוצה לטעון שתי טענות. האחת היא, שלצערי הרב סף הרגישות, סף ההסתגלות שלנו לאמירות הבלתי דמוקרטיות הולך וחוצה את הקווים האדומים מהר מדי. כשהיתה לאחרונה תופעת הגזענות בגרמניה, בנובמבר-דצמבר, אנחנו בדיון עמדתנו פה ודרשנו שהמשלחת הפרלמנטרית שלנו לא תצא לגרמניה, כי אמרנו, שלא יעלה על הדעת, שבשל חופש הדעה ובשם הדמוקרטיה יאפשרו לקבוצות גזעניות אנטי-דמוקרטיות לצמוח. וצדקנו בתביעה הזאת. איך אנחנו נוכל לתבוע מכל מדינות העולם אותה זכות מוסרית כאשר אנחנו פה מקעקעים במו ידינו את אושיות הדמוקרטיה שלנו? לפיכך זאת ההתרעה הראשונה.

אני רוצה לעבור עכשיו לדבר השני, שהוא חשוב יותר. אני לא רוצה להיות פה מחנכת; זה המקצוע שלי 20 שנה. אני מבקשת שנדון במליאה, ולא רק נדעזע אלא נמצא את החישוקים שאנחנו מחויבים להם, איך אמירות כאלה, ובמיוחד מפי נבחרים, לא תהיינה אפשריות, כי זה לב הדמוקרטיה לא רק ברמה המוסרית, אלא גם ברמה הפוליטית. זאת אומרת, חלק מהלכות התגוננות בדמוקרטיה הוא, שצריך למצוא את ההבחנה מתי אמירה היא לא חירות הדעת, אלא גנבת הדעת; מתי חופש הדיבור הוא לא חופש דיבור, אלא חצייה לקו ההסטה; ומתי הזכות למחלוקת, שכולנו רוצים להגן עליה, הופכת לאמירה אנטי-דמוקרטית, שמי שאומר אותה חייב לשאת באחריות ובתוצאות המעשיות של הסרת חסינות, של החופש לתבוע על אמירה אנטי-דמוקרטית והעמדה לדין, לא בקלות דעת.

לכן, אדוני היושב-ראש, הכנסת צריכה לקיים על כך דיון, לבדוק את ההיבטים המשפטיים, לאפשר לחברי הכנסת שאמרו את האמירות להסביר את עצמם, אבל לקבוע כללים ברורים, כי ההידרדרות היא אדירה, ושמענו אותה בוועידת הליכוד. אני חושבת, שאנשי הליכוד עצמם מוחים על זה. לערער על זכות ההשתתפות בהכרעה של 15% מאוכלוסיית המדינה – זה כבר מעבר לקו האדום, ואנחנו חייבים לקבוע את הסייגים הפוליטיים, ולא החינוכיים בלבד, בעוד מועד. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה מיוחדת. בשעה 17:00 אני אמור לחלק תעודות דוקטור לרפואה בגבעת-רם. הייתי מאוד מבקש לדבר במשך שתיים-שלוש דקות אחרי דבריו של חבר הכנסת לנדאו בנושא: התבטאויותיהם של חברי הכנסת, אף שזה נושא שהממשלה לכאורה לא כל כך מעורבת בו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מוכן שכבוד השר יענה עוד לפני שאני אדבר.

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא עונה. אני קובע עיקרון.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מבחינתי, אתה יכול להקדים אותי.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חבר הכנסת עוזי לנדאו, אחרי שאתה תאמר את דבריך ידבר השר חיים רמון.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אשמח לדבר אחרי חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואדבר שתיים-שלוש דקות.

היו"ר ע' עלי:

בסדר, מקובל. בבקשה, חבר הכנסת לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ישראל עומדת בפני מבחנים מכריעים לעתידה, ובזמנים אשר כאלה חשוב שהחלטות היורדות לשורש הקיום הציוני יתקבלו בקונסנסוס רחב. ממשלת רבין, לעומת זאת, יוצרת משבר של לגיטימיות ומובילה לקרע חמור בעם, שהאויב מייחל לו זה זמן רב.

אדוני השר, העבודה הגיעה לשלטון תוך הונאת הציבור. רבין הבטיח להמשיך במדיניותו את נוסחת מדריד, לא לוותר על רמת-הגולן ולא לקבוע את תנאי הסדר הקבע ביהודה, בשומרון ובעזה. מדיניותו מפירה בעליל את התחייבויותיו לציבור הבוחרים בנושאים הקיומיים האלה. נוסחת מדריד הושמה ללעג, ישראל העבירה מסרים, שעל-פיהם היא תהיה מוכנה לסגת בפועל מכל רמת-הגולן, כאשר הממשלה מתקלסת בחוק שהכנסת העבירה, המחיל את החוק, המשפט והמינהל הישראלי על רמת-הגולן. ואשר ליהודה, לשומרון ולעזה, האוטונומיה מבית-מדרשו של מר רבין סוללת את הדרך בבירור להסדר קבע, המקים מדינת אש"ף-חמאס ביהודה, בשומרון ובעזה, שבירתה היא ירושלים. לא משום שאתם רוצים, לא תוכלו לעמוד במסלול שסללתם.

לפני הבחירות הבטיחה הממשלה משא-ומתן קשה בסגנון שר הבריאות, בהתלהבות. כך התכוונתם. אבל את הוויתורים החד-צדדיים המפליגים, שבעבורם מדינת ישראל אינה מקבלת דבר בחודשים האחרונים, עושה הממשלה ללא משא-ומתן אמיתי, כאשר היא נצמדת לקו מדיני שאותו ניסח בבהירות של אחרי הבחירות שר החוץ פרס, אשר אמר: הפלשתינים מקבלים, כי הם צריכים לקבל. ישראל נותנת, כי היא צריכה לתת. דברים כאלה לא נאמרו לפני הבחירות.

לפני הבחירות מה אמרו? – "רבין ממשיכו של בגין"; "אני ממשיכו של בגין". איפה בגין, זיכרונו לברכה, ואיפה רבין, ייבדל לחיים ארוכים.

אדוני היושב-ראש, הבטיחו לנו פוליטיקה נקייה, ואפשר לראות עד כמה היא נקייה כאשר חוזרים אלינו עם המשבר הנוכחי. לא כל פוליטיקאי יכול לעמוד בהבטחות כאלה. דבר אחד הוא הפוליטיקה המוכרת בנושאים יומיומיים שוטפים, על המובטח והמופר, לעתים מאונס, לעתים מציניות; דבר אחר הוא פוליטיקה העוסקת בהתחייבויות לציבור בנושאים גורליים, מרכזיים, ואחר כך יש הפרת התחייבויות אלה בזדון ובריש גלי.

הולכת ציבור הבוחרים שולל על-ידי רבין וממשלתו בנושא קיומי יוצרת משבר דמוקרטי חמור. מנהיג המבקש את אמון הציבור לעקרונות מדיניות מסוימת גורלית לעם, אך בהגיעו לשלטון מתכחש להם, אינו ראוי להיות ראש ממשלה. לא יעלה על הדעת, שאותם מפעלים שהקימו ממשלות ישראל זה עשרות שנים בקונסנסוס לאומי וציוני רחב, כמו ההתיישבות ברמת-הגולן ובמעלה-אפרים, במעלה-אדומים ובאריאל ובגוש-קטיף, על דעת כל הממשלות מכל הגוונים הפוליטיים, לא ייתכן שיבוטלו וייהרסו שלא בקונסנסוס לאומי וציוני רחב.

אי-אפשר לקבל את ניסיונו של מר רבין להגשים מדיניות חדשה, הפוכה להבטחותיו, בעזרת קולות חברי כנסת, שבחלקם מזדהים עם המטרות המדיניות של אש"ף.

הפלת הממשלה ב-1990 היתה "התרגיל המסריח" של מר פרס, בלשונו של ראש הממשלה דהיום מר רבין. אבל גיוס גוז'נסקי, זיאד ודראושה כדי להשיג בכנסת רוב לנסיגה מן הגולן הוא "התרגיל המסריח" של ראש הממשלה מר רבין.

רבין הודיע לפני שבוע במכתב על נכונותו העקרונית להקים ממשלה המבוססת על 61 חברי כנסת, ללא ש"ס. יש בה חברים שמדברים על "מדינה לאזרחיה". זוהי מלת קוד של כפירה בריבונות היהודית והציונית של מדינת ישראל. חברת הכנסת מאור, אלו הם דברי תשובה, בין השאר, על מה שאת אומרת.

אני מדבר על חברי כנסת בממשלה שאינם נאמנים למדינה כמדינה יהודית וציונית. לא משום שאני אומר את זה, הם אומרים את זה. ואני מציין את זה מתוך כבוד להם. אינני מזלזל ביריבי, הם רוצים לשנות את אופיה של מדינת ישראל מיסודו. הם חברי כנסת לגיטימיים והם מרימים את ידם, הם מצביעים. אינני יכול למנוע זאת מהם ואינני מבקש למנוע זאת מהם.

מה שהוא לא לגיטימי, חברת הכנסת מאור, לא לגיטימי למפלגה ציונית לגייס לעזרתה מי ששוללים את הציונות ואת ישראל כמדינה יהודית, כדי לכפות את דעתם על אפוזיציה ציונית ויהודית בנושא קיומי. זה בלתי לגיטימי.

אני מבקש לשאול אותך, חברת הכנסת מאור, איך יצביעו חברי הכנסת גוז'נסקי ודראושה וחבריהם בעניין ירושלים, בעניין ויתורים ונסיגה בירושלים, יש לך ספק? האם הם יצביעו כך לטובתה של מדינת ישראל כמדינה יהודית וציונית, או שהם יצביעו כך בגלל האינטרס שהם משרתים למען "פלשתין" לשיטתם, שהיא אויבתנו.

אתם, למשל, מצפים, שאחרי שאתם תחליטו בעזרתם על נסיגות בירושלים – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה לא מוכן לקבל דעה אחרת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני אשיב לך.

אבל כאשר אתם תחליטו בעזרתם על ויתורים בתוך ירושלים – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלסאנע, אחר כך יש לך שבע דקות ותוכל להגיד כל מה שאתה רוצה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

– – ואחר כך על ויתורים על ריבונותנו בירושלים, והציבור יחליפכם בליכוד ויעלה אותו לשלטון בעוד שלוש שנים כדי לשחרר את המדינה מן האסון של מדיניותכם, וכך אני חש, מה אתם מצפים, שהוא יבצע את מדיניות הנסיגה הזאת שלכם בשלבים? זה מה שאת מצפה, חברת הכנסת מאור? חבל שחבר הכנסת חגי מירום אין הטעם איננו כאן. ישיב לי, האם הוא סבור שהציבור צריך להמשיך לתמוך בקואליציה כזאת, בהחלטות ובהתחייבויות שלה.

האנגלי אומר על זה, חברת הכנסת מאור, MY FOOT, ואני אומר: תשכחו מזה.

ענת מאור (מרצ):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

ואני אומר לך, חברת הכנסת מאור, הציבור יעלה את הליכוד לשלטון כדי לבצע את המדיניות שלכם, או כדי להתנתק ממנה? וכאשר יעשה זאת הציבור, הוא יעשה זאת באופן דמוקרטי. אנחנו נפעל מכוח מנדט שנקבל ממנו, משום שהוא יעלה אותנו כי אין למדיניות שלכם לגיטימיות מוסרית, פוליטית ודמוקרטית; ואין לגיטימיות מוסרית ופוליטית לכל התחייבות, גם בין-לאומית, למשל בירושלים, שתתחייב לה ממשלה ללא מנדט מהציבור בבחירות חדשות. אני מבקש להדגיש את הנקודה הזאת:

לממשלה יש לגיטימיות. היא ממשלה לגיטימית, היא נבחרה. אין לגיטימיות למדיניות הזאת שלה. היא סובבה את הציבור בכחש, היא רימתה.

וכדי שהמדיניות הזאת שלכם תהא לגיטימית, לכו לציבור. נכבד את החלטתו, אבל ברמאותכם נילחם; והכול באורח דמוקרטי.

אדוני היושב-ראש, ראשית אני שמח שהוויכוח גם של חברת הכנסת מאור וגם של חבר הכנסת מירום לא נסב על הכחשת הונאת הציבור בידי הממשלה; גם לא על השאלה, האם הדבר הזה הוא בלתי לגיטימי. אני מניח שהם מסכימים אתי שהדבר הזה בלתי לגיטימי. הם טענו, שמתחת הביקורת החריפה היא הדבר שאיננו לגיטימי. כל השומע אותה תצילנה שתי אוזניו, חמור ואסור לעשות דבר כזה. מציגים את הבעיה כבלתי קבילה, כקריאת תיגר על רציפות ההחלטות של ממשלה במשטר דמוקרטי.

אין לפנינו רק מאבק משפטי – זה אומנם מאבק משפטי – יש לפנינו בראש ובראשונה מאבק פוליטי. אני מבקש להדגיש שוב, כדי שלא יהיה ספק, אנחנו נעשה אותו במסגרת דמוקרטית, על-פי מנדט שנקבל מהציבור שרובו מאחורינו. נעשה אותו כמו בבריטניה, חברת הכנסת מאור.

בריטניה היא דוגמה כיצד במדינה דמוקרטית פועלת אפוזיציה ומגיבה על צעד לא לגיטימי של הממשלה. הנה דוגמה, גם להם יש ה"לייבור" שלהם, מפלגת העבודה שלהם. כל גיבן והגבנון שלו. שם, בסוף מלחמת העולם השנייה, קלמנט אטלי, יושב-ראש המפלגה, הודיע שה"לייבור" ילאים את התעשיות בבריטניה. זה לא נושא טעון, וגם לא נושא גורלי לבריטניה, כמו הנושאים העומדים על סדר-היום הלאומי שלנו. ולמרות זאת השמרנים, נדמה לי שאז היה צ'רצ'יל יושב-ראש המפלגה, הודיעו שההחלטות אינן תקפות. הם אינם יהודים, הם אינם מתפללים "כל נדרי", אבל הם אמרו בלשונם, שכשהם יעלו לשלטון – על כל החלטות ה"לייבור" בתחום הזה לא שרירין ולא קיימין.

אני מניח שגם להם יש ה"חגי מירומים" שלהם וה"צוקרים" שלהם, שאמרו מכל טוב. אבל בריטניה דמוקרטית, ובנושא הזה ההתנהגות היתה מקובלת, קבילה וסבירה. בחלוף ארבע שנים זרקו את הסוציאליסטים והעלו לשלטון את השמרנים. ועם המנדט החדש שהם קיבלו, ביטלו את תקפות ההחלטות בתחום הזה, הרגיש כל כך בבריטניה.

אני מבקש לומר גם פה, טיבו של המאבק שלנו אינו על דם ואדמה, כפי שאמר חבר הכנסת מירום. אני מוכרח לומר בצער גם לחברי מן הליכוד ומן המפד"ל, שזה כבר לא על ארץ-ישראל השלמה אלא על יכולתנו להגן על עצמנו; לא לשמור על אדמות יש"ע והגולן, אלא להגן על תושבי תל-אביב, רעננה, צפת, ועל סיכוינו לשרוד ולהתחמק מקווי עניבת החנק של גבולות 67, שאבא אבן קרא להם גבולות אושוויץ.

צריך למצוא את הדרך לבוא לציבור ולומר, שמשהו נורא קורה כאן בתחום הפתרון המדיני ובתחום המוסר הפוליטי, בתחום הנורמות הפוליטיות. ואתם, במקום לאפשר את הוויכוח ולהשיב על הטענה, אתם מנסים לבצע דה-לגיטימציה אישית שלנו, משום שאנחנו טוענים שמעשיכם אינם לגיטימיים. אתם נאמנים לשיטתכם – במקום להתווכח לעניין, מתווכחים לגוף המתווכח.

ההצעה באה לסייע למערכת ציבורית למקד את הדיון הציבורי בשתיים, בעוולה ובדרישה. העוולה היא הלגיטימיות של מדיניות הממשלה, והדרישה – בחירות לפני יישום המדיניות הזאת, לפני המשך פיתוחה. ומפלגת הליכוד, כך אמליץ, צריכה ללכת בדרך דומה שהלכה בה מפלגת השמרנים בבריטניה לפני כ-40 שנה ולהודיע, כי לכשתקים ממשלה היא תחליט על מדיניותה ותוציאה אל הפועל בהתאם לנסיבות הבין-לאומיות, בהתאם למנדט הדמוקרטי שהליכוד יקבל מן הציבור, בלי שהליכוד יראה עצמו מחויב בהכרח להתחייבויות ממשלת רבין, שנעשו בניגוד למנדט הדמוקרטי מן הציבור. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. שר הבריאות, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חנן פורת, יש כאן בעיה תקנונית. השר ממהר.

שר הבריאות ח' רמון:

אני ביקשתי, אתה לא היית כאן. אני מבקש לא להפריע. אחר כך ייתן היושב-ראש הסברים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה שעשה חבר הכנסת עוזי לנדאו, גם עכשיו, כאן, הוא בפירוש קרא תיגר על המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל. הוא קבע שממשלה שנבחרה על-ידי רוב התושבים איננה ממשלה לגיטימית. מה זאת אומרת ממשלה לא לגיטימית? שאין לה זכות לעשות מעשה שלטוני. אם היא עושה אותו, מעשיה אינם תקפים. ממשלה שמעשיה אינם תקפים, מותר – לא רק מותר, אלא לפי השקפתך, חבר הכנסת לנדאו, חובה לעשות הכול על מנת לסכל אותם.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אמרתי ההיפך.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת לנדאו, אין פירוש אחר למשמעות של ממשלה לא לגיטימית. ממשלה לא לגיטימית, בעברית טובה זו ממשלה לא חוקית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אמרתי "ממשלה לא לגיטימית"? מדיניות לא לגיטימית.

שר הבריאות ח' רמון:

סלח לי, אני שמעתי אותך. למה לך, יש פרוטוקול. כרגע אמרת, הטלת ספק בלגיטימיות של הממשלה הזאת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

המדיניות שלה לא לגיטימית.

היו"ר ע' עלי:

אדוני השר, למען הסדר. הוא אמר: הממשלה לגיטימית, המדיניות שלה לא לגיטימית.

שר הבריאות ח' רמון:

מה זו ממשלה לגיטימית? מה, ממשלה זה ליופי, ממשלה זה בשביל שהשרים ייסעו ב"וולבו"? ממשלה היא בשביל לבצע מדיניות. אם הממשלה מבצעת מדיניות שהיא לא לגיטימית, היא מבצעת מדיניות לא חוקית. נגד מעשים לא חוקיים, הציבור צריך להתקומם ולסכל אותם. זה מה שאתה קורא לו. זה כבר היה, לצערי, ואתה חוזר הרבה שנים אחורה, לחירות הישנה והלא-טובה של 1952. לא רחוק מכאן עמד אז מנהיג חרות, מנחם בגין, זכרו לברכה, ואמר ל-15,000 איש בכיכר-ציון: לכו עמדו סביב הכנסת, לכו הקיפו את הכנסת כמו בימי רומי – כשנציב רומי רצה להציב פסל בהיכל, נזעקו היהודים מכל קצווי הארץ – הקיפו אותה בפצצות גז מתוצרת גרמניה. זו היתה פשוט קריאה לקום על הכנסת, על המוסד הריבוני והמחוקק, ולסכל בכוח הציבור את החלטותיה. זה בדיוק מה שאתה וחברך קוראים לציבור לעשות היום.

אתה משווה את זה למה שהיה בבריטניה? בבריטניה באו ואמרו השמרנים: החלטות וחוקים שיחוקק הפרלמנט – כשנזכה בבחירות, אם נזכה, אנחנו נחוקק חוקים אחרים. מה לגיטימי יותר מזה? אני מפריע לך? תבוא ותאמר: אנחנו חולקים על המדיניות, המדיניות הזאת היא לגיטימית, היא זכתה לאמון הציבור – תיכף אומר איך היא זכתה – כאשר אנחנו נבוא לשלטון, לנו יש מדיניות אחרת. אנחנו לא אמרנו את זה?

אתם הקמתם התנחלויות. הודענו לפני הבחירות, שלא יהיו אי-הבנות: כשנבוא לשלטון אנחנו נפעל נגד המדיניות הזאת, נשנה אותה, נסכל אותה, לא נקים עוד התנחלויות, מה שנוכל על-פי החוק נפסיק; ולא הפסקנו את הכול. אף שהממשלה הקודמת החליטה החלטות בניגוד למדיניות שלנו, כיבדנו את הרציפות. הרי אתם יודעים ש-9,000 יחידות דיור ממשיכות להיבנות בשטחים, על אפי ועל חמתי. מה אני אעשה?

ענת מאור (מרצ):

עד היום.

שר הבריאות ח' רמון:

עד היום, בניגוד למדיניותנו, בניגוד למה שאמרנו. מה שאתם עשיתם, כיבדנו בגלל רציפות שלטון ולא הלכנו נגד החוק. בעינינו, זה בדיוק אותו צלם בהיכל, כמו שאתה מדבר. הבטחנו שנעשה אחרת. אנחנו נגד התנחלויות, אנחנו רואים בהן מכשול לשלום. זה ויכוח פוליטי, הוא לגיטימי, אבל מה שאתה אומר, אתה מסית את הציבור נגד ממשלה ריבונית. אתם עשיתם, מבחינה זו, דברים שבעינינו היו נוראים. באיזה רוב יצאתם למלחמת לבנון, אתה זוכר?

משה פלד (צומת):

אתה היית בעד.

שר הבריאות ח' רמון:

באיזה רוב המשכתם את מלחמת לבנון?

משה פלד (צומת):

זה דבר אחר.

שר הבריאות ח' רמון:

בסדר, כדי שדברי יהיו מדויקים, אני לא רוצה להתווכח גם על ההתחלה. אבל באיזה רוב המשכתם אותה, לא שנה אחת ולא שנתיים? ברוב מצומצם, קטן, בקושי של חבר אחד או שניים. אתם הלכתם לבחירות ב-1981 והבטחתם שלום. אני אעבור על כל הבטחות הבחירות שלכם, שנה אחר שנה?

איזו הונאה יש כאן? אמרנו שאנחנו נעשה פשרה בגולן, כתוב במצע. חבר הכנסת חנן פורת מומחה למצע. אנחנו חוזרים ואומרים שנעשה פשרה בגולן.

חנן פורת (מפד"ל):

שר הבריאות ח' רמון:

עכשיו אני לא מדבר על זה. אתה יודע את עמדתי, אמרתי אותה מאה פעמים. אני מדבר עכשיו על הלגיטימיות. נניח שהכנסת הזאת תחליט על נסיגה בגולן.

חנן פורת (מפד"ל):

מהגולן.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, בגולן, וזה מנוגד להשקפתך, חבר הכנסת עוזי לנדאו. מה יקרה כשתבואו לשלטון? תכבשו חזרה את החלק שוויתרנו עליו תמורת שלום?

שאול יהלום (מפד"ל):

לא. נניח שזה ייקח שנתיים.

שר הבריאות ח' רמון:

אז אתם תבואו לבוחר ותגידו: אם אנחנו נגיע לשלטון נפסיק את התהליך, והבוחר יצטרך להחליט.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה מה שהוא אומר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה מה שאני אומר.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, לא.

חנן פורת (מפד"ל):

לזה אתה מסכים?

שר הבריאות ח' רמון:

אני ודאי מסכים. הלוואי שתגידו את זה לבוחר, ניצחוננו מובטח.

עוזי לנדאו (הליכוד):

למה? כי מה שאתם עושים זה לא לגיטימי.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת לנדאו, כאשר אתם החלטתם על נסיגה מסיני, דרך אגב, באופן מנוגד למצע הבחירות שלכם, לא זכור לי שביקרת את זה וטענת שזו היתה הונאה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יהיו לך הפתעות.

שר הבריאות ח' רמון:

יכול להיות. ב-1981, לפני הנסיגה, קמה מפלגה ואומרת, והיו מפלגות כאלה שבאו ואמרו: אנחנו נפסיק את הנסיגה מסיני. איש לא ערער על זכותן, על הלגיטימיות שלהן. אבל הן לא טענו שההחלטה

של הממשלה לסגת מסיני היא לא לגיטימית. היא לגיטימית, היא חוקית, היא זכאית, אבל לנו יש דעה אחרת. זה ויכוח פוליטי.

אתה ודומיך חוצים את הקו האדום בין ויכוח פוליטי לגיטימי לבין הכרזה על ממשלה נבחרת, בכנסת נבחרת, כי הממשלה לא חוקית. זה דבר חמור מאין כמותו. תחלוק כמה שאתה רוצה, בכל התוקף, עם הביטויים הכי קשים בעולם.

הדבר השני החמור מאין כמוהו שאתם עושים הוא, שאתם מפרידים בין אזרחים במדינת ישראל הריבונית לפי גזעם.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה ראש הממשלה.

שר הבריאות ח' רמון:

אתם באים ואומרים, שבקולות הערבים אסור לעשות דברים מסוימים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי אמר דברים כאלה?

שר הבריאות ח' רמון:

אני שמעתי את אריאל שרון רק אתמול.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתה משיב על הצעה לסדר-היום של אריק שרון?

שר הבריאות ח' רמון:

אני משיב על ההצעה בנושא התבטאויותיהם של חברי כנסת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתה משיב על הצעה לסדר-היום בנושא התבטאויות של חבר הכנסת חנן פורת ושלי.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת לנדאו, אני משיב על הצעה בנושא של התבטאויות חברי כנסת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה לא שם ההצעה לסדר-היום.

שר הבריאות ח' רמון:

זה שם ההצעה לסדר-היום. אני מציע שיקראו אותה: התבטאויות חברי הכנסת, ונוספה עוד התבטאות, פשוט לא הספיקו להגיש עליה הצעה, התבטאות חמורה מאין כמותה. אתה אולי חבר כנסת שיושב בזכות קולות ערבים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני שמח.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, אתה אומר: בזכות קולות ערבים – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה לא נכון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא אכל כבשים בבתי ערבים. כמה כבשים אכלת?

שר הבריאות ח' רמון:

אתה מחליט ושם עצמך לפוסל מפלגות. עד עכשיו, עד כמה שידוע לי, הגוף היחיד שיכול לפסול מפלגה בישראל זה בית-המשפט העליון. אתה לא בית-המשפט העליון, ואתה לא תקבע מי נאמן בבית הזה למדינת ישראל ומי לא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הם אומרים.

שר הבריאות ח' רמון:

הם מפלגה לגיטימית. על חלק מהם אפילו היה ערעור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ראס בין עאנו.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש מחבר הכנסת לנדאו ומחבר הכנסת דראושה להפסיק עם ההערות.

שר הבריאות ח' רמון:

הם מפלגה לגיטימית. הם עוד יותר לגיטימיים מהליכוד וממפלגת העבודה, כי הם עמדו במבחן; אותם בחנו. הלכו לבית-משפט נגדם, בדקו אותם ואמרו: הם עומדים בכללי החוק של מדינת ישראל. לנו אין תעודה כזאת, להם יש. אז אתה מטיל בהם ספק? מי אתה שתטיל בהם ספק? אתה לא יכול להטיל בהם ספק. מה אתה רוצה? אלו מפלגות שעומדות במבחן הזה. אל תהיה פוסק.

חברך, חבר הכנסת אריאל שרון, עוד הרחיק לכת ואמר: לא חשוב איזו מפלגה, הקולות שלהם פסולים. אריאל שרון אמר, שאחד מחברי הכנסת שיושבים כאן, מסיעת הליכוד, פסול, כי הוא יושב פה על קולות ערבים, והוא יצביע בכנסת הזאת בזכות קולות ערבים.

אני מציע לכם, תפסיקו את ההסתה הזאת, את האפרטהייד הזה, את ההפרדה הזאת. תפסיקו להפריד בין אזרחים על-פי גזעם ותפסיקו לבוא עכשיו ולומר שהמשלה הזאת לא לגיטימית. היא לגיטימית. יש לכם חילוקי דעות אתה – כשתבואו לשלטון, חס וחלילה, אתם תשנו את המדיניות בכל השטחים; ואתם תלכו ותאמרו את זה לציבור. כך תנהגו. כל דבר אחר הוא התחמקות.

ומה שאתם עושים, אתם שוברים את הדמוקרטיה במדינת ישראל, כמו שחרות של שנות ה-50 עשתה בראשית ימי המדינה, וצריך לסלוח לה, כי אז היא היתה מפלגה בחבלי ילדות של דמוקרטיה. לאחר מכן היא היתה אופוזיציה. אני היללתי תמיד את ראש המשלה לשעבר, מר מנחם בגין, שיצר את דפוס ההתנהגות בבית הזה, שיש אופוזיציה ויש קואליציה, והאופוזיציה מגיעה לשלטון רק דרך פתק הבוחר. את זה הבין מנחם בגין בשנות ה-50.

אתה ודומיך בליכוד חוזרים ומחזירים אותנו לימים הכי קשים של ראשית ימי המדינה והמאבק על החיים הדמוקרטיים. אתם לא תצליחו למוטט את המשטר הדמוקרטי בהתבטאויות האלה. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר רמון.

שר הבריאות ח' רמון:

אני שוב מתנצל. אני צריך לחלק תעודות דוקטור.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת משה פלד, בבקשה.

עד שחבר הכנסת משה פלד יגיע אל הדוכן, אני מבקש להבהיר שהשר רמון היה אמור להיות בשעה 17:00 בחלוקת תעודות. אפשרנו לו, שלא בהתאם לסדר, להשמיע את דבריו, בהסכמת הנואמים. אני מקווה שהדברים יתקבלו בהבנה.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הוויכוח הפוליטי מתלהט. באופן הצפוני מסתמנת אפשרות של הסכם מדיני עם סוריה תמורת ריבונותנו על רמת-הגולן. באופן המזרחי הולכת ומוקמת במו ידיה של המשלה ובניגוד לרצונו של ראשה, כך לפחות על-פי דבריו, מדינה פלשתינית, וכל זאת כשחלק ניכר מן הציבור הישראלי, ובתוכו גם רבים רבים מאנשי תנועת העבודה, מתנגדים לה.

נוצר מצב אנומלי, הממשלה הולכת בכיוון אחד, והעם – בכיוון ההפוך. יותר מכך, במקום להתקדם לאט, בצורה מושכלת ובגיבוש הסכמה רחבה, הולכת הממשלה בגסות, בברוטליות, בחוסר התחשבות ברחשי לב הציבור, ובכך מקוממת נגדה את רובו.

יש נושאים ברמה הלאומית, שהם מעל ומעבר לפלגנות פוליטית כזו או אחרת. יש נושאים, שלגביהם הממשלה חייבת להיות מעוניינת בהסכמה רחבה של העם.

הדמוקרטיה היא ערך עליון, ופה בדיוק מתקיים המפגש הרגיש והשברירי בין כוחו של השלטון ובין רצון העם, או בין הסכמה רחבה ורבת עם לבין שלטון המבוסס על חיבור סתמי, זמני ושברירי כל כך, בדמותה של קואליציה קצרת ימים.

יש לזכור כי רק התהליך הדמוקרטי יכול להחזיק במסגרת מדינית את הציבור הישראלי המורכב מפסיפס לאומי, דתי, תרבותי וחברתי עדין ורב-ניגודים כל כך.

הישגו הגדול של בגין בסוגיית הסכם השלום עם מצרים היה בהסכמה הרחבה שבה הוא התקבל. לא זה המצב היום, שכן להסכמי השלום שאותם מביאה ומכוונת הממשלה אין רוב בקרב הציבור היהודי בארץ. זאת ועוד, להסכמי השלום שאותם מביאה הממשלה מסכימים פחות יהודים מאשר לממשלה עצמה; שהרי כבר אמרתי, רבים רבים מתנועת העבודה אינם מסכימים עם דרך השלום של ממשלתם. ראו לדוגמה את אנשי רמת-הגולן, ש-54% מהם נתנו קולם לעבודה ולמרצ והיום הם שובתים רעב פה בחוץ, אנשי מפלגת העבודה בכבודם ובעצמם.

מדינת ישראל היא ביתו של העם היהודי על-פי מגילת העצמאות, ועל כן מדיניותה הלאומית צריכה להיקבע על-פי רצונו של רוב הציבור היהודי.

הציבור הלאומי יקבל מהלך מדיני בעל משמעות קרדינלית ובלתי הפיכה מהסוג של הסכם מדיני עם סוריה, שיכלול נסיגות ברמת-הגולן או הסכם אוטונומיה ביש"ע, רק אם ההכרעה תתבסס על רוב ברור וחד-משמעי של הציבור היהודי בארץ-ישראל.

הממשלה הזאת, בהרכבה הנוכחי והבלתי יציב, נקלעת למשברים תכופים לא בשל התבטאויותיה של שרת החינוך. משברי הממשלה נובעים אך ורק מהסוגיה המדוברת, היינו קבילותם של הסכמי השלום הנרקמים בהעדר הסכמה לאומית רחבה. זה ורק זה הוא הגורם לזעזועים הרבים, שרק ילכו ויחריפו עם הזמן ועם העמקת תהליך השלום.

חייבים לשנן ולחזור ולשנן, כי המוטיבציה של הציבור להמשיך בתהליך הדמוקרטי תתמוטט, אם ימצא עצמו במדינה שדרכה המדינית והלאומית נקבעת על-ידי מיעוט יהודי שכופה את השקפת עולמו על הרוב היהודי. זהו בשבילי חלום בלהות, שאם יתממש, חלילה, תאבד מדינת ישראל בעיני את משמעותה כמדינה יהודית. במצב כזה, ואני אומר זאת קבל עם ועדה, אגייס כל כוחותי הנפשיים למאבק בממשלה שכזאת.

אני מסיים בפנייה נרגשת אל ראש הממשלה ואל חברי במפלגת העבודה: עשו הכול, ואני מתכוון להליכה אל העם לבחירות לפני כל חתימה על כל הסכם; עשו הכול על מנת שלא נגיע לקרע בעם ולמצבים שהעם היהודי כבר חווה בהיסטוריה הקשה שלו, ואני אפילו לא מעז להזכירם. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת פלד. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההתבטאויות שנשמעו בוועידת הליכוד, בקן הקוקיה בתל-אביב, מבשרות רעות.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, אתה נותן לו להגדיר כך את ועידת הליכוד? קן הקוקיה?

היו"ר ע' עלי:

מה הוא אמר?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מבטא את דעתי. אתה אמרת דברים יותר חמורים. אתה הסתת, אתה המרדת. אני הגדרתי.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רגע, לא שמעתי מה הוא אמר.

משה פלד (צומת):

הוא הגדיר את ועידת הליכוד כקן הקוקיה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה לא איום ולא נורא. זה ספר מעולה. כדאי לקרוא אותו. זה ספר מעניין.

עוזי לנדאו (הליכוד):

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבר הכנסת לנדאו, אני באמת מתפלא על ההיגיון, שנראה לי שיש בו עיוות כלשהו. אני הייתי שואל אותך: נניח שיש מפלגה או ראש מפלגה שלפני הבחירות הצהיר שהוא לא יעלה את המסים; אחרי הבחירות משתנה המצב הכלכלי, והכנסת מחוקקת חוק ומעלה את המסים – האם היית קורא לאזרחים שלא לכבד את החוק הזה? האם האזרחים לא צריכים לכבד את החוק, מפני שלפני הבחירות ניתנה הבטחה אחרת?

אתה בא ואומר שראש הממשלה קיבל את המנדט מפני שהוא הונה את הציבור, הוא הבטיח לו הבטחות שווא, לכן אין תוקף לרוב שיש ולכן לא צריכים לכבד החלטות. זה נשמע לך סביר? זה נשמע לך הגיוני?

שאול יהלום (מפד"ל):

ואם המצב הכלכלי לא השתנה והוא עושה את זה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

ואם לא נשתנה המצב הכלכלי, אבל מתברר לו שהוא טעה, והוא צריך לנקוט מדיניות בהתאם לנסיבות הקיימות, האם נשלל הבסיס?

על איזה רוב בציבור או דעה בציבור אתה מדבר? הכנסת אמורה לייצג את הדעה ואת השקפת העולם בציבור. מה שאומר הרוב בכנסת, ערבים ויהודים כאחד, זה דעת הציבור, ערבים ויהודים כאחד. אתה לא יכול לעצום את עיניך ולומר שאין כאן ציבור ערבי או שיש ציבור ערבי שאין לו דעה. הציבור הערבי הוא חלק מהציבור במדינה, הם אזרחי המדינה, יש להם דעה, והדעה שלהם, אתה תשמע אותה, אם רצית ואם לא רצית. רצית.

אני רוצה להגיד דבר נוסף.

חנן פורת (מפד"ל):

אפשר לשאול שאלה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

תרשום את השאלה. אני רק רוצה להגיד דברים מספר.

אתה אומר שממשלה שצריכה להחליט על שלום, אינני יודע, היא צריכה מנדט, או מנדט מיוחד לשלום. ממשלה שצריכה להכריז מלחמה לא צריכה? קל יותר לצאת למלחמות ולגרוע לשפיכות דמים ולהריגת אנשים ולהפגזת בתים, ואת זה אפשר לעשות בקלות ברוב של מנדט אחד, לא משנה מי יהיה המצביע, ולשלום, שיחסוך שפיכות דמים, צריך להיות רוב וקונסנסוס של 120 חברי הכנסת? מי אמר את זה?

מי אמר שצריך שהמיעוט הוא שיחליט מה טוב ומה לא טוב ולא הרוב? הרי זה סותר את עקרונות היסוד בכל ממשל דמוקרטי. כנראה אתה לא מבין את העיקרון הבסיסי בדמוקרטיה, אתה לא מבין דמוקרטיה מהי. אתה לא מבין מה זו מפלגה. כל מפלגה מתארגנת על מנת לשאוף לכך שתגיע לרוב על מנת לממש את השאיפות שלה, וזו המטרה, אפילו ברוב של אחד, זה הרוב. אם אנחנו נגיד, שרוב כזה לא מספיק על מנת שיממשו את השאיפות שלהם, נשאלת השאלה: באיזו צורה אנשים יממשו את השאיפות שלהם, אם לא על-ידי כך שמתארגנים ושואפים להגיע לרוב? על-ידי כוח הזרוע? זה תוהו ובוהו, ולזה אתה קורא.

דבר נוסף – בוועידה שלכם, המעניינת הזו, אתם יצאתם בקריאה – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה היית בוועידה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

טוב שלא הייתי.

אני הייתי שואל, אם היו צירי ועידה ערבים שם. הרי זה עלבון לשכל הישר, לאותם אנשים שאתם מזמינים אותם. אני לא יודע איך אתם מסתכלים בעיניהם של אותם בוחרים ערבים, שאתם גנבתם להם את הקולות, שהייתם זוחלים ברחובות בכפרים וביישובים הערביים ומלקקים להם ומתחננים בפניהם כדי שיצביעו בעדכם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אנחנו לא נוהגים בשיטות שלך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אלו השיטות. אתם היום באים ואומרים להם: אתם פסולים, הקולות – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

איזה ביטויים אלה, זוחלים?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני ראיתי אתכם זוחלים.

היו"ר ע' עלי:

סליחה. חבר הכנסת הירשזון, אני מציע לך לעיין בפתק ששלחתי לחבר הכנסת לנדאו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ואני גם רוצה לשאול: מה אתם עושים לגבי אותם קולות של הבוחרים הערבים שאתם קיבלתם? אתם מוותרים עליהם? אתם מתחייבים לא לפנות לציבור הבוחרים הערבים בבחירות הבאות?

אני גם רוצה לשאול: מה דעתכם לגבי אותם חברי הכנסת יהודים, הדוגלים בעמדות של משא-ומתן ישיר עם אש"ף? האם אתם פוסלים אותם באותה הצבעה של הכנסת, או לא פוסלים אותם? האם אתם פוסלים חברי הכנסת על סמך השקפת עולמם הפוליטית, או על סמך השייכות הלאומית שלהם? על סמך מה? אם אנחנו נלך בדרך הזו, הרי זה שיא הגזענות, זו הגזענות האידיאלית, הפוסלת אנשים על סמך השייכות הלאומית שלהם, ולא על-פי הדעות הפוליטיות שלהם. ואם יש דעות פוליטיות, אם זה משטר דמוקרטי, צריך להקשיב לדעות האלה, וצריך להביא אותן בחשבון, ולא לפסול אותן, כי אם אנחנו פוסלים אותן, אנחנו פוסלים את כל עקרונות היסוד של משטר דמוקרטי.

אני חושב שהדעות שנשמעו – הן ראויות למפלגות מאוד קיצוניות כמו "כך", כמו "מולדת", אבל אם אתם מגיעים למצב כל כך אבסורדי, כנראה אתם מאבדים את הצפון. ואתם מאבדים את הדברים האלמנטריים, את האל"ף-ב"ת בכל משטר שאמור להיות משטר נאור. לכן אני רק יכול לרחם עליכם.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. חבר הכנסת חנן פורת מגיב על הדברים בהתאם לסעיף 88(ז) לתקנון. בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שעה זו, דמדומי יום-ירושלים, זוהי שעה שבה אנחנו נדרשים לחשבון נפש על מה שעבר מאז מלחמת ששת הימים ועד עצם היום הזה. ומכיוון שבאמת הכנסת כמעט ריקה, והאווירה כאן שקטה, אפילו אלה שהגישו את ההצעות אינם נמצאים ואי-אפשר להתמודד אתם, אנסה להציג את הדברים בנחת, אף-על-פי שהם יוקדים ובווערים בלבי.

כ"ו שנים, למעלה מחצי יובל, מאז שבנו הביתה. שבנו לירושלים שחוברה לה יחדיו, לגוש-עציון, אל ההר הטוב הזה בגולן. שבנו, הקמנו בית, נטענו עץ, עם ישראל כולו, שבו בנים לגבולם. והיום על כפות המאזניים האפשרות לעקור בנים מגבולם, להרוס את כל המפעל הזה. אלו שאלות הנוגעות לאושיות, ליסודות של שיבת ציון, לאושיות יסוד הקיום והביטחון.

ואני, עוד קודם שאני בא לדברים הספציפיים שאני אמרתי, מרשה לעצמי להציב שאלה, אכן שאלה שצריכה להישאל גם במסגרת של משטר דמוקרטי: האם במסגרת הכרעה של רוב פרלמנטרי הכול מותר? האם אין קווים אדומים, שאפשר לשקול אותם ולשאול אותם? האם אין קווים אדומים, שמי שחוצה אותם, אפילו ברוב, אין עמדתו תקפה? אמחיש, וחבל שאיש מאנשי השמאל אינו נמצא כאן. שאלתי אותם לא אחת במסגרת דיונים שהיו לנו: שוו בנפשכם שהיתה עולה ממשלה, שהיתה מחליטה ברוב, והיתה מקבלת גיבוי בכנסת, להביא לטרנספר של הערבים מארץ-ישראל, האם הייתם מקבלים החלטה כזאת? הישרים שביניהם אמרו לי: לא. הם היו מוכנים גם להגיד דברים חריפים מאוד, מה הם היו עושים כדי לסכל החלטה כזאת, תוך חציית כל הקווים האדומים שבין יהודים לבין עצמם.

שאלה שנייה אשאל, חבל שלא יושבים פה אנשי הציבור החרדי, אבל אני אינני רואה עצמי פחות חרד לדבר ה': שערנו בנפשכם שהיו ממשלה ורוב בכנסת שמחליטים, שמשיקולים כלכליים יש צורך במפעלים, שהדבר נדרש, לעבוד בשבת. האם היינו מקבלים החלטה כזאת, גם אם היא היתה מתקבלת ברוב?

הי"ר ע' עלי:

שאלת את החרדים, לא את הדתיים?

חנן פורת (מפד"ל):

אמרתי: אנחנו לא פחות חרדים מהם. אבל אני אומר: הם לא נמצאים כאן כדי להמחיש להם מה משמעות הדברים, כי הם שותפים היום, אנשי ש"ס, בממשלה.

שאלה שלישית שאשאל את כל מי שרואה עצמו כציוני: שווה בנפשך שהממשלה, במסגרת הסכם שלום, ונתקלנו לעתים במשא-ומתן בשלבים מסוימים גם בנקודה הזאת, היתה מחליטה לצמצם או להגביל את העלייה לארץ, והיתה קובעת שאפשר להסתפק במכסה, בסרטיפיקטים של כך וכך אנשים שיעלו לארץ ולא יותר, והחלטה כזו היתה זוכה לרוב בכנסת, למען השלום, רבותי, האם החלטה כזאת היתה תקפה? האם היא היתה לגיטימית בעיני מי שרואה את המדינה הזאת כמשאת הנפש של שיבת ציון?

מדוע הקטע הזה של הספר הלבן נראה בעינינו לא לגיטימי, והקטע השני של הספר הלבן הבריטי, הידוע לשמצה ולדיראון, שעל-פיו נקבע שליהודים אסור להתיישב בחבלי ארץ מסוימים, הוא יכול להיות לגיטימי? מדוע טרנספר כנגד ערבים נחשב בעיניהם לא לגיטימי וטרנספר כנגד יהודים בגולן, או ביש"ע, נחשב לגיטימי? עוד לא שמעתי מישהו שיענה תשובת אמת על שאלה כזאת.

על כן אני רוצה לומר לכל אחד: אין ספק שיש קווים אדומים, שגם באמצעות רוב אי-אפשר לכופף אותם. ואני הייתי מוכן להוכיח, כמי שלמד פרק בהלכות משטר, שגם בתוך תחומי הדמוקרטיה יש אותם קווים מובנים של מה מותר ומה אסור בכוח רוב פרלמנטרי.

אבל עומדת שאלה שהיא כבדה לא פחות, והיא השאלה: ובכן, אתה אומר שעמדה כזאת אינה לגיטימית, מה עליך לעשות? מה אתה נדרש לעשות במצב כזה, כשאתה יודע, אתה, חנן פורת, את, יעל אריאל, אחותי, שיושבת ברמת-הגולן, בנוב, ושמעון פורת, אחי, היושב ברמת-מגשימים, ומגדלים שם ילדים ובנו שם בית ועשו שם מפעל חיים, ועכשיו מאיים הכורת על כל מפעל חייהם. זה בעינינו לא דבר של מה בכך.

דובר היום על ההטרדות כלפי הרבנית, אשת הרב עובדיה יוסף. אבל אתם יודעים מה משמעותה של אשה כזאת, שעשרה ילדים לה, שהיא יוצאת לשבות רעב במשך 20 יום כאן, מול פתח הכנסת? פירוש הדבר, שזה נוגע לעצם הקיום שלה. אבל מה אתה יכול לעשות? לי יש קווים אדומים, שאינני בטוח שיש לחיים רמון ולחגי מירום, אולי כן; קווים אדומים שאינם נגזרים מהשאלה, האם החלטה כזאת היא לגיטימית או לא לגיטימית, אלא הם נגזרים מהקוד הפנימי שלי, מהמוסר היהודי שלי.

על כן, אמרתי והבהרתי גם בראיונות, ואני אומר זאת כאן, קבל עם ועדה: מלחמה בין יהודים, גם כנגד החלטות לא לגיטימיות – בשום אופן, בשום מחיר, בשום תנאי לא. לא מפני שההחלטה שלכם לגיטימית, אלא מפני שאני לא ארים יד ולא אשפוך דם של יהודי ולא אתן יד למלחמת אחים. אל תפחדו מאתנו. אבל אני יודע, אני יודע היטב שכשהדברים האלה נוגעים לקיום ולנפש, ואם אכן תיפולנה הכרעות כפי שרוצה להוביל אותנו הממשלה הזאת בראשות העבודה, שמרצ תופסת בגרונה – עלולים להביא למצבים שבהם לא רק תיקרע הארץ אלא גם ייקרע העם. במחיר ניסיון להביא לשלום כביכול, עלולים להביא לקרע נורא בעם, שיביא, חס ושלום, עד כדי מלחמת אחים. אני אתנגד לה, אני אשלוף אותה. אני אלך אל חברי ואומר להם: חלילה. אבל אני מכיר, בתוך עמי אני יושב, ואני יודע מה המשמעות אם רוצים לעקור מפעל חיים שלם, בניגוד לעמדתה של מחצית העם.

מורי ורבותי, יש רק דרך אחת לתת איזו סובלימציה, איזה עידון למציאות כל כך נוראה. הדרך הזאת היא להביא את הדברים להכרעת העם כולו במסגרת בחירות. על אחת כמה וכמה, שממשלה זו – ובצדק העיר חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואני אמרתי זאת לא אחת – התחייבה לדברים הפוכים. אל יבלבל את מוחנו ואל יטרוט את עינינו השר חיים רמון, הממשלה הזו התחייבה לשמור על האחיזה ההתיישבותית והביטחונית בגולן, ומה שהיא חותרת אליו עכשיו הוא שונה לגמרי.

הי"ר ע' עלי:

בבקשה לסיים.

חנן פורת (מפד"ל):

אסיים ממש בקצרה. אני רוצה לומר, לכאורה אומרים – על מה אתם נזעקים? הרי גם הממשלה הזאת מוכנה להביא את הדברים האלה להכרעת העם אם במסגרת משאל עם ואם במסגרת בחירות. אני רוצה להסב את תשומת לבכם, אני חושב שפה הולכת להיות ההונאה השנייה.

אני קורא את דבריו של יצחק רבין, או ליתר דיוק את דברי יועץ התקשורת של ראש הממשלה; גד בן-ארי – אני מצטט – פרסם אתמול הבהרה: רבין לא אמר לדרעי כי יביא את ההסכמים שיושגו בווישניגטון לאישור משאל עם. לאחר מכן הוא נשאל אם קיימת אפשרות שלא יקיים את התחייבותו לש"ס – כי זה אחד הסעיפים שאומנם כתובים – הוא אומר: אם אגיד עכשיו שכל הסכם ערבי מותנה באישור של משאל עם, הדבר יכביד מאוד על האפשרות להגיע להסכם כלשהו. הצד השני יטען שהוא איננו יכול להתקדם עד למיצוי גבולות הנכונות שלו להיענות לדרישותינו, מפני שאין לו ביטחון שההסכם יתממש ויהפוך למציאות.

אני חש שהממשלה הזאת אינה מתכוונת לדברים, היא כבר מכינה לעצמה את דרכי הנסיגה, מפני שהיא יודעת שבכך היא יכולה להתחייב בראשה.

ואני אומר: אל תדחקו, למען השם, את הציבור של מתיישבי יש"ע והגולן, אל תדחקו, למען השם, את הציבור הלאומי הכואב את הדברים, לידי מצב שבו לא יהיה לו מוצא אלא לחפש את הדרך להתקוממות, והוא ייקרע אולי בתוכו בשאלה עד היכן מותר לו ללכת או לא. אמרו לו אתם, אנשי השמאל, מלכתחילה, לא כהסכם קואליציוני שתלוי ברצונה הטוב או באתנן לש"ס – יכריז פה ראש הממשלה מעל דוכן הכנסת: כל הסכם, לפני חתימתו יובא להכרעת העם במסגרת בחירות. אינני יודע מה זה משאל עם, אני יכול להסביר גם מה החסרונות שלו – – –

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פורת, אנא תסיים. השעה 17:30.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מסיים.

זה הדבר הפשוט והאלמנטרי. יעשה זאת ראש הממשלה. אז באמת יתרחש מאבק על לבו של העם, מבית לבית, משכונה לשכונה. חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני מבטיח לך: אנחנו ננצח במאבק הזה על לבו של העם. אבל מי שאיננו מוכן לתת את האפשרות למאבק על לבו של העם, הוא שיישא בכל התוצאות ובכל האחריות למין מצב כזה, שבו אתה מבקש לדרוס את המתיישב, את האדם החולם ואת האדם שמבקש לשוב לביתו, ודווקא יפים הדברים שנאמרו כאן בדמדומי יום-ירושלים. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת.

משה פלד (צומת):

את חבר הכנסת חנן פורת אסור לעצור, אלה דברי שירה.

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה. הואיל והשר לא הציע מאומה, אנחנו מצביעים מי בעד דיון במליאה ומי נגד. אנחנו עוברים להצעה הראשונה, של חבר הכנסת חגי מירום. מי בעד דיון במליאה בהצעתו ומי בעד הסרת הצעתו? מי שמצביע בעד מצביע בעד דיון במליאה; מי שמצביע נגד, משמעות ההצבעה הסרת הנושא מסדר-היום.

משה פלד (צומת):

אני מציע להפריד את ההצבעות.

היו"ר ע' עלי:

אני מפריד. זה בדיוק מה שאני עושה.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נגד – 4

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' מירום
בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 2, נגד – 4, הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום הוסרה מסדר-היום.

אנחנו עוברים להצעה של חברת הכנסת ענת מאור. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נגד – 6

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלתה חברת הכנסת ע' מאור
בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 2, נגד – 6, גם הצעה זו הוסרה מסדר-היום.

אנחנו עוברים להצעה של חבר הכנסת עוזי לנדאו. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 7

נגד – 2

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' לנדאו בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 7, נגד – 2, ההצעה תיכלל בסדר-היום של הכנסת.

אנחנו עוברים להצעה של חבר הכנסת משה פלד. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 7

נגד – 2

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' פלד בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 7, נגד – 2, ההצעה תיכלל בסדר-היום של הכנסת.

להצעה האחרונה, של חבר הכנסת אלסאנע – מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נגד – 6

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ט' אלסאנע
בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – אין, נגד – 6, נמנע – 1, ההצעה של חבר הכנסת אלסאנע הוסרה מסדר-היום של הכנסת.

מה הצעתך, חבר הכנסת יהלום?

שאול יהלום (מפד"ל):

יש כמה הצעות, בכללן של חבר הכנסת שאקי, האם אפשר עכשיו להצביע מראש?

היו"ר ע' עלי:

הצעתך לא מתקבלת.

הצעה לסדר-היום

המעונות לילדי העולים מאתיופיה

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, ההצעות של חברי הכנסת אסעד, המר והירשזון בנושא: ההשכלה הגבוהה בארץ על פרשת דרכים, ובנושא: בחינות בגרות בתנ"ך – לא יידונו היום. אני מבין שהן יידונו בשבוע הבא.

אנחנו עוברים כעת לנושא האחרון בסדר-היום: המעונות לילדי העולים מאתיופיה – מאת חבר הכנסת אבנר חי שאקי; יעלה ויבוא לדוכן וינאם את נאומו. זו הצעה לסדר-היום מס' 1629. לרשותך עשר דקות. בבקשה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הקליטה, חברי הכנסת, הידיעה שלא הוכחשה, על כוונת משרד הקליטה להפסיק בסוף חודש זה את סל הקליטה לעולים האתיופיים שהגיעו ב"מבצע שלמה", יש בה כדי להדאיג. באנו להזהיר מפני אימותה ומימושה.

אחת התוצאות הקשות של החלטה זו תהיה, למרבה הצער, פליטתם של כ-1,200 ילדים אתיופיים הנמצאים עתה במעונות היום של "נעמת" בכל רחבי הארץ.

מטרת העלאת העניין על-ידי היום היא להאיץ במשרד הקליטה, ואני פונה אליך אישית, אדוני שר הקליטה, לעיין מחדש בהחלטתו האמורה, במגמה להביא לידי ביטולה, לידי דחיית ביצועה בשנה נוספת אחת לפחות.

ידוע לכולנו, כי לעולי "מבצע שלמה", מן המבצעים המפוארים והמזהירים של העלייה לישראל בעשורים האחרונים, ניתן סל קליטה מיוחד, מותאם לצורכיהם של העולים מאתיופיה, כדי לסייע להם להיקלט מחוץ לבתי-המלון, קליטה שאפיינה חלק נכבד מעולי "מבצע משה".

מסתבר, לאחר בדיקה מדוקדקת, כי רוב משפחות העולים מאתיופיה, שהגיעו לישראל ב"מבצע שלמה", לא יוכלו לממן בכוחות עצמן את שהיית ילדיהן במעונות "נעמת", ובמעונות בכלל, והפסקת מימון סל הקליטה לשנה נוספת לפחות תקשה עליהן ותחריף במידה רבה מאוד את בעיות קליטתן הרוחנית, הכלכלית והחברתית – בעיות סבוכות בלאו הכי.

חברי הכנסת, לא סוד הוא כי בעיותיהם ומצוקותיהם של עולי אתיופיה הינן מן הקשות ביותר בקליטת עולים מאז קום המדינה, וזאת בשל אופיין המורכב הטעון יסודות היסטוריים וסוציולוגיים נכבדים, והן ראויות גם ראויות להתייחסות מבינה, מיוחדת, נדיבה יותר.

עולי "מבצע שלמה", כעולי "מבצע משה" לפנייהם, הגיעו לישראל מחוסרי כול, כשמרביתם אינם יודעים קרוא וכתוב, ולאחר שפרידתם מקרובי משפחתם שנשארו באתיופיה היתה טראומטית ונלוו לה חרדות, תחושת ניתוק, רגשי אשמה וגעגועים רבים.

זאת, נוסף על קבוצות עולים בעייתיות במיוחד בקרב עולי אתיופיה יקרים אלו, כגון אלו שהגיעו עמוסים קשיים נפשיים, נכים, מפגרים, קשישים ומשפחות חד-הוריות.

הואיל וצריך היה לספק לעולי אתיופיה מרגע הגיעם לישראל צרכים קיומיים ראשוניים, בסיסיים, נוצרה תלות רבה שלהם בסוכנות היהודית, שסיפקה את צורכיהם. מצב זה היה שונה לחלוטין מן

המצב שהיו רגילים לו באתיופיה, שם פרנסו את עצמם בצורה עצמאית לחלוטין. זוהי הסיבה לכך שהוחלט שלא לספק להם מצרכים, אלא קצבו להם דמי קיום חודשיים, כדי להרגיל אותם לחיים בארץ.

מדובר באנשים שהתרבות המערבית זרה להם לחלוטין, ושהתערותם או השתלבותם בחיי הארץ אורכת זמן רב יותר ודורשת מהגורמים המטפלים בהם סבלנות רבה יותר.

לפיכך, אני מביע צער רב על ההחלטה להפסיק לספק לעולים אלה זה כחודשיים שירותים בסיסיים, חיוניים, על-ידי הסוכנות היהודית. במיוחד רציתי להזכיר את השירותים החשובים הבאים, שהופסקו, כפי שלמדתי, כבר בראשית אפריל שנה זו: הקצאת מטפלות מיוחדות לאמהות האתיופיות; תפקיד רכז החינוך שטיפל בנושא באולפנים ובבתי-הספר; שירותים חברתיים נוספים שאין טעם לפרטם.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אילו שירותים?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני יכול להמציא לך את הפרטים שאספתי בעניין.

הפסקת סל הקליטה לעולי אתיופיה בשלב מוקדם כל כך נעשית בשם השגרה, וכחלק ממדיניות של יחס אחיד ושווה לעולים, לכל העולים, לעולי אתיופיה כלעולי ארצות המערב. השוויוניות במקרה הזה היא לרועץ לעולים האתיופים, היא עלולה לגרום להם נזק, והצדק שבה הוא מדומה. חובה להתייחס לעולים מן הארצות השונות בהתאם למצבם, לבעיותיהם ולמצוקותיהם הייחודיות, ולהתאים את הסיוע לכך.

אין מנוס מן המסקנה, שהסתגלות עולי אתיופיה למצבם החדש בישראל היא קשה והדרגתית, ודורשת משום כך נשימה ארוכה גם של מוסדות המדינה ושל הסוכנות, התחשבות במעבר החד מתרבות לתרבות, התחשבות בקשיי השפה ובהסתגלות לשפה המדוברת בארץ, וממילא הפסקת המענקים או הסל תגרום להם סבל מיותר, שבדואי אדוני השר וכולנו רוצים למנוע אותו.

ברור לכול כי במצב הנוכחי, חרף מגרעותיו היחסיות, יש לעולי אתיופיה כתובת מרכזית אחת, שאליה הם פונים ואליה הם מפנים את בעיותיהם.

הפסקת הסיוע בחודש הקרוב, כפי שמתוכנן, היא, אם כן, טכנית ונובעת מטעות אופטית, כאילו הם כבר נקלטו ומסוגלים לטפל בעצמם בענייניהם, ולא היא. עדיין אין הם מסוגלים לכך. הפסקה זו תגרום להם עוול ותפגע קשות בחינוך ילדיהם, במובן הרחב ביותר של המושג חינוך.

אם יחויבו העולים האתיופים בקרוב לכתת רגליהם בין הרשויות השונות במדינה, יוחמר מצבם, יימנעו מהם שירותים חיוניים בגלל צירוף של קשיי שפה, חוסר אמצעים לתנועה ברחבי הארץ, חוסר התמצאות, ומשברים נפשיים לא מעטים, שעליהם הם אמורים להתגבר ועליהם אנחנו קוראים ושומעים חדשות לבקרים, בשל האופי המורכב שלהם ושל בעיות קליטתם.

אדוני שר הקליטה, אנא ממך, הורה לאנשיך לבדוק את העניין מחדש, ומובטחני כי גם אתה עשוי למצוא סיבה טובה להמליץ בפני הממשלה על הארכת תקופת סל הקליטה לעולי "מבצע שלמה" ועל השארת 1,200 הילדים בפנימיות, וזאת כדי לעזור להם בקליטה של ממש ולא לגרום לכך שהם יהיו למעמסה על משרד העבודה והרווחה בישראל ועל החברה בישראל בכלל. מוטב שהטיפול בהם יהיה מסודר וממלכתי מאשר יהיה מונח על כתפיהם של מוסדות הרווחה בישראל. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שאקי. שר הקליטה, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת שאקי, חבר הכנסת יהלום, חבר הכנסת שפי, והרי כולם נקראו בשמותיהם. אני צריך לומר רק, שבראש הישיבה ישב חבר הכנסת עובדיה עלי.

חבר הכנסת שאקי, טוב שהעלית את הנושא, כי הרי לפי הפרסומים בעיתונות ראוי היה להעלות את הנושא הזה על סדר-יומה של הכנסת.

ראשית, לגבי העובדות היבשות. בקרב עדת עולי אתיופיה יש כיום 3,400 ילדים.

היו"ר ע' עלי:

בשעה זו נמצאים בבניין 39 חברי כנסת. ביקשתי לבדוק זאת במסוף. מתוכם יושבים במליאה חמישה חברי כנסת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני בטוח שבשעה שנרצה להגן על כבודם של חברי הכנסת נאמר שהם בוודאי פעילים בוועדות.

היו"ר ע' עלי:

הם בוודאי שומעים את הנאומים בחדרים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חבר הכנסת שאקי, בקרב עדת יוצאי אתיופיה יש כיום 3,400 ילדים בגיל מעונות יום וגני רשות, וסל הקליטה של עולי אתיופיה אכן כולל תשלומים שמיועדים עבור מעונות יום ועבור גני רשות.

כ-1,850 ילדים מתוך 3,400 הילדים שנכללו במסגרת סל הקליטה כלולים במסגרות של מעונות היום. למעלה מ-1,000 ילדים, ייתכן שקצת הרבה למעלה מ-1,000 ילדים, אינם נכללים במעונות היום, לצערנו ולדאבוננו. אף שהוריהם מקבלים בסל הקליטה את התשלום עבור הילדים למעונות היום, הם, כאמור, מעדיפים להשתמש בכספים הללו למטרות אחרות.

כפי שציננת, סל הקליטה אכן עומד להיפסק בסוף החודש הזה. חודש מאי הוא החודש האחרון לעולי "מבצע שלמה" שבאו בחודש מאי לפני שנתיים, והתעורר חשש מוצדק בקרב ארגוני הנשים המקיימים את מעונות היום, "נעמת", ו"צ"ו"א"אמונה", שתהיה נשירה גדולה, שכן חלק מההורים, בשעה שייפסק סל הקליטה, לא יהיו מסוגלים, או לא יראו לעצמם הכרח להבטיח את המשך שהייתם של ילדיהם במעונות.

הנושא הזה אינו חדש עבורי. אנחנו פנינו בעניין הזה פעמים מספר לאוצר כדי להגיע להסדר. אני שמח לבשר לך ולציבור ולארגוני הנשים ולמשפחות של עולי אתיופיה הנוגעות בדבר, שהגעתי אמש להבנה עם שר האוצר, שנמצא דרך למנוע את הנשירה הזאת וגם למנוע את הנזקים לארגוני הנשים המקיימים את המעונות הללו שלא למטרות רווח, וזה חלק מהפעילות המבורכת שלהם בקליטת העלייה. כך שהנושא הזה עצמו בא על פתרונו. שנת המעונות נמשכת עד 15 באוגוסט, והפער הזה של חודשיים וחצי, שלא היה לו כיסוי במצב החוקי הקודם, נסגר על-ידי החלטה זו, ואנחנו נבוא בדברים גם עם ארגוני הנשים וגם עם אלה שמטפלים בנושא בשטח עצמו ונפתור את הבעיה.

בצדק הצגת את השאלה הזאת על רקע קצת יותר רחב, ואני רוצה להתייחס לרקע בכללותו. ראשית כול, אני רוצה להעמיד אותך על העובדה, שהממשלה הקודמת היא זו שהחליטה, לדעתי החלטה נאה, לתת לעולי אתיופיה, לא כפי שאמרת – כנראה הוטעית – סל קליטה בדומה לסל קליטה של עולים אחרים, אלא סל קליטה כפול, לשנתיים. אגב, עולי ארצות המערב אינם מקבלים סל קליטה כלל. מקבלים את זה רק עולים מארצות המצוקה, ואנחנו הגדרנו את חבר המדינות העצמאיות לצורך זה כארצות מצוקה, ברגע שהחלטנו על הקליטה הישירה. נכון עשתה הממשלה לפני כשלוש שנים, שעה שהחליטה שסל הקליטה לעולי אתיופיה יהיה סל קליטה שונה בהרכבו ושונה בתקופתו, פי שניים מאשר לעולים רגילים.

בניגוד לתיאורים שהיו בעיתונות, שבהם נוצר הרושם שהפסקת סל הקליטה פתאום תפיל את המשפחה האתיופית מרמת הכנסה מסוימת לרמת הכנסה נמוכה הרבה יותר – יש כאן טעות לא קטנה, ואני חייב לומר שהמחשבה שהושקעה בשעתה בעניין הזה והשיפורים שאנחנו מנסים עכשיו להכניס לעניין הזה יוצרים תמונה קצת אחרת. אני חושב שחשוב שאתה, חבר הכנסת שאקי, וחברי כנסת אחרים והציבור ידעו את העובדות.

אם אני לוקח, למשל, משפחה של עולי אתיופיה ממוצעת בת חמש נפשות: סל הקליטה שלה היה 23,879 שקלים. בשנה הראשונה בדרך כלל היא לא קיבלה אותו במזומן, כי כל מחסורה היה על הסוכנות היהודית. היא עברה לאתרי הקרוונים, לדוגמה, ואז היא קיבלה את הסל. חלק הארי של הסל זה, להוצאה עבור מוצרים בני קיימא – ציוד, ציוד ראשוני, ציוד כבד, ביגוד וכדומה. בתוך זה, התקציב החודשי הוא בסך הכול בסכום של 410 שקלים בחודש.

מה קורה למשפחה שראש המשפחה אינו עובד ומה קורה למשפחה שראש המשפחה עובד, נניח, תמורת שכר מינימום? בשני המקרים כמעט שאין נפילה ברמת ההכנסה של המשפחה. כל כך למה? מפני ששיעורי הבטחת הכנסה ושיעורי השלמת הכנסה של הביטוח הלאומי עולים, במעבר של העולה משנתיים לשנה השלישית, במדרג שהפרש בו הוא למעלה מ-200 ומשהו שקלים. ואז יוצא, שמשפחה, שבה ראש המשפחה נניח לא עובד, דמי הקיום החודשיים שלה היו 1,693 שקלים. אחרי מאי 1993, אותה משפחה עם אותן זכויות, ההכנסה שלה תהיה 1,934 שקלים. כאשר ראש המשפחה משתכר שכר מינימום – עד מאי 1993 ההכנסה היא 2,341, בכלל זה כל ההכנסה המשפחתית; אחרי מאי 1993 – 2,581 שקלים. כלומר, רוב הפרש הזה של 400 שקלים מקוזז על-ידי ההעלאה הזאת.

וכאן אני רוצה לבשר לך בשורה מאוד טובה: אנחנו קיבלנו את אתרי הקרוונים עם אפס תעסוקה, אבל היום – שיעור של כ-50% מכוח העבודה הזמין באתרי הקרוונים נמצאים בעבודה, עוד למעלה מ-30% נמצאים היום בקורסים, השתלמויות וכדומה, ומובטלים רשומים בכל האתרים היום – בסך הכול 340 איש בכל אתרי הקרוונים.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

זה ראוי להוקרה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

נכון.

אומר עוד כך: בצדק הצבעת על כך שכל ניסיון לבטל גישה שוויונית לעולי אתיופיה זר לנו. אני רוצה שתדע, שכבר הממשלה הקודמת – אני חושב שהיא היתה יכולה להשתבח בזה; אני מעמיק ומכפיל את העניין הזה – ניגשה בגישה שאומרת שבקליטת עולי אתיופיה צריך להשקיע הרבה יותר מאשר בקליטת עולים אחרים. היום אנחנו מגיעים לפער גדול מאוד. אני חושב שאנחנו כבר הגענו לפער של פי ארבעה לעולה. מבצע המשכנתאות שאנחנו עושים עכשיו בקרב עולי אתיופיה הוא ללא תקדים בארץ ובעולם. רק להעמיד אותך על מהותו: 85% מהמשכנתה לעולי אתיופיה הם מענק. התשלום החודשי לרכישת דירה – 150 שקל בחודש. זה הסדר שלא קיים.

האם הצפצוף הזה מכון אלי?

היו"ר ע' עלי:

כן, אבל אתה יכול לסיים. זה אחרי הארכה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

פשוט ראיתי את הרגישות של חבר הכנסת – – –

היו"ר ע' עלי:

הדברים מעניינים ואתה יכול להמשיך, אין לנו בעיה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אומר בקיצור: החשש הגדול היה, שאם נכוון את משפחות עולי אתיופיה לדירות הפנויות לנו באזורי הארץ השונים, במקום שיש לממשלה התחייבויות רכישה, ניצור בהכרח גטאות אתיופיים בארץ וניצור בעיה גזענית בתוך החברה היהודית במדינת ישראל. ואני נדרתי נדר: כל מה שתלוי בי – לכוון לאכלוס אינטגרטיבי, למנוע יצירת גטאות אתיופיים. על-ידי המשכנתאות המיוחדות הללו אנחנו מאפשרים למשפחה, לשתיים-שלוש משפחות – והדבר הזה מתבצע עכשיו בפועל – ללכת דווקא לערים החזקות, לא לעיירות הפיתוח, ולרכוש דירה בפיזור, עם ריכוזים מינימליים, רק כדי שתהיה כתף להישען במשפחה סובבת. על-ידי כך לאפשר אכלוס אינטגרטיבי, ואז גם לילדים – חינוך אינטגרטיבי שלא מבוסס על הסעות באוטובוסים.

סטודנט עולה מרוסיה, יש לו היום זכות לסיוע לשלוש שנים. סטודנט עולה מאתיופיה – חמש-שש שנים, כמעט ללא הגבלת גיל. כל הסטודנטים האחרים – עם הגבלת גיל. יש לנו מפעל צעירים, חבר הכנסת שאקי, שמאפשר לכל צעיר אתיופי בין גיל 17 לגיל 27, בכל עת שזה נוח לו, ללכת לשנתיים עד שלוש שנים לפנימייה, להשלים לימודי עברית, השכלה עברית ולימוד מקצוע. יש לנו היום כבר מספר ניכר של סטודנטים באוניברסיטאות. יש לנו היום 100 סטודנטים במכינות. בשנה הבאה אני מתכוון שנגיע ל-200. עד סוף הקדנציה אני רוצה להגיע ל-300 סטודנטים אתיופים, ואז אני מגיע לשיעור הממוצע של החברה הישראלית.

יש לנו היום עשרות קצינים בצה"ל. יש לנו היום 900 חיילים יוצאי העדה בשירות פעיל.

ואני אספר לך את הדבר שריגש אותי לאחרונה: יזמנו יחד עם גורמים אחרים מבצע של חינוך מיוחד למחוננים מקרב ילדי העדה. לקחנו 450 ילדים וילדות בגיל 12, מיוצאי "מבצע משה", והעמדנו אותם בבחינות מחוננים. 70 עברו את הבחינות, ולא סידרנו להם סף מיוחד. אחד הדברים המרגשים ביותר הוא, שבכל מקום שבו בית-הספר קולט את הילדים כמו שצריך, בשכבת המצטיינים בכיתות נמצאים ילדי העדה. כך שיש כאן פרספקטיבה של הצלחה. כמובן, צריך להשקיע הרבה, צריך לא לשכוח את

דור הזקנים, לא להפנות לו עורף, לא לומר: הדור הזה הוא דור מדבר, הוא דור אבוד. זו תהיה טעות פטאלית, אבל את עיקר התקווה אנו תולים, כמובן, בילדים, בצעירים ובנוער.

לכן הנושא הזה של מעונות היום כל כך חשוב, כי החינוך מתחיל אכן בגיל כל כך צעיר. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

ולכן?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

מכיוון שהבעיה נפתרה, אני חושב שחבר הכנסת שאקי צריך להסתפק בתשובת השר.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר הקליטה על התשובה המפורטת. האם חבר הכנסת שאקי מסתפק בתשובת השר?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

כן.

היו"ר ע' עלי:

אם כך, אין הצבעה.

הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים, בעזרת השם, ביום שני בשעה 14:00. אני מבקש להבהיר: בשבוע הבא מתקיימות ישיבות הכנסת ביום שני וביום חמישי; ביום חמישי בשעה 11:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:03.